

פענוח הערות ומראי-מקומות

בס"ד. ליקוטי שיחות חלק י"ט פרשת עקב שיחה ג'

עקב יו"ד, א: בעת ההוא אמר ה' אלי פסל-לך שני-לוחות אבנים פראשנים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ:

נדדים לח, א:.. אמר רבי חמא בר' חנינא לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות שנאמר פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים פסולתן שלך היא:

תנחומא פרשתנו, ט. (וזה לשונו): ד"א פסל לך שתהא הפסולת שלך, רבי לוי ורבי יוחנן אומר מהיכן פסלן אחד אומר מתחת כסא הכבוד פסלן, ואחד אומר מתוך אהלו ברא לו מחצב ומשם חצב שני לוחות אבנים ונטל את הפסולת ומשם העשיר שהיו של סנפרינון.

תשא, כט. (וזה לשונו): דבר אחר ברכת ה' היא תעשיר זו ברכת משה שא"ל הקדוש ברוך הוא פסל לך שני לוחות והראה לו הקדוש ברוך הוא מחצב של סנפרינון בתוך אהלו ופסל ממנו ואמר פסל לך הפסולת שלך ומשם נעשה מלך.

ירושלמי שקלים פ"ה ה"ב. (וזה לשונו): אמר ר' (נחמיה) חמא בי רבי חנינא מפסולת של לוחות העשיר משה הדא הוא דכתיב פסל לך שני לוחות אבנים פסל לך שתהא הפסולת שלך. אמר ר' חנין מחצב של אבנים טובות ומרגליות (גילה) ברא לו הקדוש ברוך הוא מתוך אהלו וממנו העשיר משה כתיב והביטו אחרי משה עד בואו האוהלה.

שמו"ר פמ"ו, ב. (וזה לשונו): ד"א עת להשליך אבנים, ויחר אף משה וישלך מידי, ועת כנוס אבנים, פסל לך הפסולת שלך משם העשיר משה, אמר הקדוש ברוך הוא דין הוא שיטול אותן פסולת משה, למה אלא ישראל שלא נתעסקו במצות נתתי להן כל טוב ארץ מצרים שנאמר וה' נתן את חן העם והעשירו, ומשה שעסק בעצמותיו של יוסף יהא עני, אתן לו את הפסולת שיעשיר. ויק"ר פל"ב, ב. ד"א גם במדעך מלך אל תקלל זה משה דכתיב ויהי בישורון מלך ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר זה משה ומהיכן העשיר משה א"ר חנין מחצב של סנפרינון ברא לו הקדוש ברוך הוא בתוך אהלו ומשם העשיר הה"ד פסל לך הפסולת שלך באותה שעה אמר משה ברכת ה' היא תעשיר. קה"ר פ"ט, יא. ד"א...א. וגם לא לנבונים עושר זה משה, מהיכן בא לו

(1) **תשא לד, א.** ויאמר ה' אל-משה פסל-לך שני-לוחות אבנים פראשנים וכתבתי על-הלוחות את-הדברים אשר היו על-הלוחות הראשנים אשר שברת:

פרשתנו יו"ד, א. בעת ההוא אמר ה' אלי פסל-לך שני-לוחות אבנים פראשנים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ:

(2) **פרשתנו שם. תשא שם.** (הועתק בהערה 1.)

חולין קלז, ב. (וזה הלשון): כי סליק איסי בר היני אשכחיה לר' יוחנן דקא מתני ליה לבריה רחלים אמר ליה אתנייה רחלות א"ל כדכתיב רחלים מאתים, אמר ליה לשון תורה לעצמה לשון חכמים לעצמן.

תוד"ה שתי (מנחות צד, א). (וזה לשונו): שתי הלחם - במשנה ובמקרא קרוי לשון זכר ולשון נקבה, דהכא תנן שתי הלחם, ובשמואל כתיב גבי שאול ונתנו לך שתי לחם ולקחת מידם. ולעיל פ' ואלו מנחות (דף עה): קרי ליה לשון זכר, דקאמר בבא מלחם גדול, וכתיב ולא יחסר לחמו.

(3) **נדדים לח, א.** (וזה לשונו): אמר רבי חמא בר' חנינא לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות שנאמר פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים פסולתן שלך יהא אמר רבי יוסי בר' חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר כתב לך פסל לך מה פסולתן שלך אף כתבן שלך משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר טוב עין הוא יבורך וגו' מתיב רב חסדא ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם ואותי צוה ואני לכם ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי אותי צוה ואני לכם ועתה כתבו לכם את השירה הזאת לשירה לחודה למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל אלא פילפולא בעלמא.

עושר והעשיר, א"ר חנין מחצב של ספיר גלה לו הקדוש ברוך הוא בתוך אהלו ומצא ומשם העשיר משה, שנאמר פסל לך פסילתן תהא לך והיום כל הדין עותר לא קם ליה.

ספ"י. דבר אחר גם במדעך מלך אל תקלל זה משה, שנאמר ויהי בישורון מלך, ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר זה משה, מניין העשיר משה מפסולתן של לוחות, אמר רבי חנין מחצב של סנפירינן גלה בתוך אהלו, ומשם העשיר משה, שנאמר פסל לך שני לוחות אבנים וגו' פסילתן תהא לך.

4 ק"ט, א. (וזה הלשון): מתני'. מוכין שהכובס מוציא - הרי אלו שלו, והסורק מוציא - הרי אלו של בעה"ב. כובס נוטל ג' חוטין והן שלו, יתר מכן - הרי אלו של בעה"ב, אם היה שחור ע"ג הלבן - נוטל את הכל והן שלו. החייט ששייר את החוט כדי לתפור בו, ומטלית שהיא ג' על ג' - הרי אלו של בעה"ב. מה שהחרש מוציא במעצד הרי אלו שלו, ובכשיל - של בעל הבית, ואם היה עושה אצל בעה"ב - אף הנסרים של בעה"ב.

5 פרש"י במשנה שם. של בעל הבית - שדבר חשוב הוא ולא מחיל.

6 פרש"י במשנה. נסורת - אפי' דק דק היוצא מתחת המקדח שהיא דק מאד של בעל הבית ורישא בקבלן שקיבל לבנות הבית בדמים קצובים.

משנה שבירושלמי. ואם היה עושה אצל בעל הבית אף הנסורת של בעל הבית:

דפוס משניות. ואם היה עושה אצל בעל הבית אף הנסורת של בעל הבית:

דקדוקי סופרים. נוסח הדפוס - אף (הנסרים) של בעל הבית: נוסח הכ"י - [הנסרות]: הערה ר - וכ"ה בכ"י פ' (לארענץ) ור' (ומא) ובמשניות ובירושלמי, וכ"ה בכל הדפוסים הישנים, ונשתבש בד' אמשטרדאם כלפנינו, ובכ"י ה' (מבורג) הנשורות:

שנוי נוסחאות למשניות. הנסרות. - במשנה שבבבלי הנסרים, בכתב יד קעמבריזש ובמשנה שבירושלמי הנסורת, בכתב יד המבורג הנשורות.

7 סוף ספר תולדות אדמו"ר מהר"ש. סיום מס' בבא קמא אור ליום ד' פ' צו תרמ"ב על סיום אחי הרמ"מ על מס' בבא קמא. מסתתי אבנים אין בהם משם גזל. וצ"ל א"כ מה א"ל הקב"ה למשה פסל לך מאחר שאין בהם משום גזל ופי' מפני שהם הפקר ואינם שייכים להבעלים והאומן קרוב יותר לזה וא"כ למה צ"ל פסל לך. אך שם סנפירין וכאן אמר אבנים סתם אבל שם הי' אבן טוב. (והגם שלגבי למעלה אינו תופס מקום אפילו אבן טוב. זה שאל הרשב"ץ.

(והשיב) הרי עשאן למטה. דבאותן של מעלה לא הי' פסולת. למה בקדושה ג' אבות ובלעומת זה ד' אבות נזיקין. אך הנה איתא בטור ברקת דהעיקר הוא אחד וא"כ לא קשיא. עפעס דארף דאך זיין ומה יכול להיות פחות מאחד והעיקר מבעה. ומאריך בזה שם דיש הוי' בלעו"ז כו'. וקצת מזה יש בס' קול ברמה ג"כ אך שם בקיצור ובטו"ב מאריך בזה. ומה שנק' אבות מפני שהם לעו"ז דקדושה לכן נק' אבות. ובד' נגעים ג"כ העיקר אחד ושם רוצה שהעיקר ב' והעיקר הוא בהרת. ומה שבנגעים יש הרבה תולדות יותר ומבנזיקין הוא מפני שעונג הוא כח היותר עליון מאהבה.

8 פירוש הרא"ש נדרים שם. פסל לך שלך יהא. - ושל סנפירינן היו:

תנחומא שם. (הועתק לעיל הערה 3).

פדר"א פמ"ו. וכשאמר הקב"ה למשה פסל לך שני לוחות אבנים וגו' מחצב של סנפירינן נברא למשה בתוך אהלו וחצבן, שנאמר ויפסול שני לוחות אבנים כראשונים.

ויק"ר וקה"ר שם. ירושלמי שם. (הועתק לעיל הערה 3).

פרש"י תשא לד, א. פסל לך - הראהו מחצב סנפירינן מתוך אהלו, ואמר לו הפסולת יהיה שלך, ומשם נתעשר משה הרבה:

פני משה. רבי חנין לא דריש פסל לך שתהא הפסולת שלך אלא לך ובשבילך הן שאתה גרמת אותן ששברת את הלוחות הראשונים ולפיכך דריש מחצב וכו' ברא הקדוש ברוך הוא וכו' וכלומר הזמין לו אוצר של אבנים טובות ומרגליות שיתגלו בתוך אהלו וממנו העשיר:

תקלין חדתינן. מחצב של אבנים כו'. - לבד הלוחות. ולא סבירא ליה מפסולת הלוחות.

עין יעקב שקלים שם. אמר רבי חמא בר חנינא מפסילת של לוחות העשיר משה שנאמר פסל לך שיהא הפסלת שלך. אמר רבי חנין: מחצב אבנים טובות ומרגליות גלה לו הקדוש ברוך הוא למשה מתוך אהלו, ומשם העשיר משה, שנאמר פסל לך שיהא הפסלת שלך.

פירוש עץ יוסף שם. מחצב של אבנים כו'. ס"ל כי לא מפסולת הלוחות בלבד העשיר.

קהלת רבה שם. (הועתק לעיל הערה 3).

9 הרשימה. (נעתק לעיל הערה 7).

רא"ש בעין יעקב. פסל לך שלך יהא. - ושל סנפירין היו:

אוה"ת (תשא עמוד ב'נח) פ"ד דנדרים דל"ח ע"א לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות שנאמר פסל לך פסולתן יהא שלך. ופירש"י ושל סנפירין היו. וע"ש במהרש"א. וע' במהרמ"א פ' תשא ופ' עקב.

מהרש"א שבע"י שם. לא העשיר משה וכו'. - שלא תאמר שהעשיר משה משכר לימוד שנתנו לו שלמד לכל ישראל דהא אמר מה אני בחנם וכו' כדאמרין לעיל, אלא שהעשיר מפסולתן וכו' שנאמר פסל לך וגו'. מלת לך לא שייך על הלוחות גופיהו שלא למשה לחוד ניתנו, אלא שפסולתן יהיה לך. ונראה, שמלת פסל אינו נופל מגזרת פסולת בכל מקום להיינו דבר טפל לגבי עיקר, דה"נ דבר הנקצץ מבחוץ מן הלוחות שהיו ספירין, היה הפסולת מן עיקר הלוחות שהיה בפנים שניתן לכלל ישראל וק"ל: מה פסולתן וכו'. - דכתוב לך מצד עצמו אינו מוכרח להיות כתבן שלך, אלא שיהיה הספר שאתה כותב, משלך, כמו קח לך עגל וגו', וכן עשה לך חצוצרות שדרשו בו שיהיו משלך. אבל גבי פסל לך שהיו ספירין, א"א לומר בו משלך אלא שיהיה פסולתן שלך. ה"נ כתוב לך, שנאמר בפרשה הסמוכה לו, נלמד מענינו דר"ל נמי הכתב יהיה שלך, שלא נתנה תורה אלא למשה, והוא נהג בה טובת עין וכו' טוב עין הוא וגו' וסיפא דקרא כי נתן מלחמו וגו' היינו לחמה של תורה... ומשני אלא פלפולא בעלמא שהוא הלימוד מתוך הכתב ע"י הבנת דבר מתוך דבר כפירש"י וכאלו הוא דבר מבחוץ הוא ניתן למשה ולזרעו לחוד דומיא דפסולתן שלך שהוא דבר מבחוץ: ואשברם ותניא וכו'. מההיא דפ' כי תשא וישלך מידי את הלוחות וישברם גו' אינו מוכח שבכח השלכתו לארץ מידו נשברו אלא שאחר שהשליכן לארץ שברן בכלי ברזל אבל בהאי קרא ששינה לומר שתפשמם בב' ידיו אחר שהיה נושאן בידו אחת משמע דלכך תפשמם בב' ידיו כדי להשליכן בכח כדי לשברן בהשלכה זאת וזה מורה על גבורתו ששברן בהשלכה בעלמא גם שהיו ספירין ועוביין שלשה וק"ל:

פדר"א, ויק"ר, ורש"י...קה"ר [פ"י], תנחומא, פי' הרא"ש (בגמרא). (עיי' לעיל הערה 3 והערה 8)

תיב"ע ואתחנן ד, יג. ותני לכוון ית קמייה דפקיד יתכוון למעבד עישרת דבוריא וכתבינון על לוחי סמפירינון:

תנחומא תשא כו. בא וראה כמה גדול כחו של משה, א"ר יהודה הלוחות משקל ארבעים סאה היו ושל סמפירינון היו והיו נתונים על ידיו כדבר קל, כיון שפרח הכתב שברן.

ערוך השלם ערך סמפירינון. בילמדנו לך עלה מזה (תנחומא) כי תשא סי' כ"ו ועיי' שהש"ר פ' ידיו גלילי) הלוחות משקל ארבעים סאה היו ושל סמפירינון היה. ובפסיקת' דעניה סוערה (פסיק' דר"כ צד קל"ה): ובהגדה דתלים (לי בשו"ט מזמור פ"ז) יסודתו בהררי קדש ויסדתין בספירים בסמפירינון. מעשה באחד שלקח אבן אחת של סמפירינון אמר לו תנה לנו שנבדוק אותה נטלה והיה מכה עליה בפטיש נחלק הפטיש ונשבר הסדן והאבן של סמפירינון לא נשברה (א"ב תרגום ירושלמי (ב') נופך ספיר, כדכדונא (סמפירינא) [צ"ל סמפירינא]) [אחי"ה ובמתורגמן

וסמפירינא ובנו"ג וסמפולינא וצ"ל וסמפירינא והתואר ממנו עוד בתר"י לדברי' ד', י"ג לוחי סמפירינון, ושם ל"ד י"ב לוחי אבן סמפירינון וכו"ה בתנחו" בשלח סי' כ"א הארון אמרו של סמפירינון היה...המטה של סמפירינון היה. ושם בכי תשא סי' כ"ט מחצב של סמפירינון וכה"ג בילק' ישעי' הנ"ל סמפירינון...סמפירינון...

(** פ"ט (נעתק לעיל הערה 3).

ספרי בהעלותך יב, ג. והאיש משה עניו מאד - דבר אחר: עניו מאד עניו בדעתו. אתה אומר עניו בדעתו, או עניו בממונו? תלמוד לומר: והאיש משה עניו מאד. מצינו שהספיר של לוחות של משה היה, שנאמר בעת ההיא אמר ה' אלי פסל לך שני לוחות אבנים. והלא מעשה אלקים היה, שנאמר: ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. מוקיש מעשה למעשה: מה מעשה האמור להלן של ספיר אף מעשה האמור כאן של ספיר.

(10 תנחומא פרשתנו שם. (נעתק לעיל הערה 3).

דב"ר סוף פרשתנו. ד"א פסל לך שאלו את רבי יוחנן בן זכאי מפני מה לוחות הראשונות מעשה שמים והשניים מעשה אדם אמר להן למה"ד למלך שנשא אשה והביא הנייר והבלבל משלו עיטרה משלו והכניסה לביתו. ראה אותה המלך שוחקת לעבד אחד משלו כעס עליה והוציאה. בא שושבינה אצלו ואמר לו מרי אי את יודע מהיכן נטלת אותה לא בין העבדים גדלה וכיון שגדלה בין העבדים לבה גס בהן. אמר לו המלך ומה אתה מבקש שאתרצה לה הבא הנייר והבלבל משלך והרי כתב ידי. כך אמר משה להקב"ה בשעה שבאו לידי אותו מעשה א"ל אי אתה יודע מאיזה מקום הוצאת אותם ממצרים ממקום עבודת כוכבים א"ל הקב"ה ומה אתה מבקש שאתרצה להן הבא את הלוחות משלך והרי כתב ידי וכתבתי על הלוחות:

פרש"י תשא לד, א. פסל לך - אתה שברת הראשונות, אתה פסל לך אחרות. משל למלך שהלך למדינת הים והניח ארוסתו עם השפחות, מתוך קלקול השפחות יצא עליה שם רע, עמד שושבינה וקרע כתובתה, אמר אם יאמר המלך להורגה אומר לו עדיין אינה אשתך. בדק המלך ומצא, שלא היה הקלקול אלא מן השפחות, נתרצה לה. אמר לו שושבינה כתוב לה כתובה אחרת, שנקרעה הראשונה. אמר לו המלך אתה קרעת אותה, אתה קנה לך נייר אחר, ואני אכתוב לה בכתב ידי, כן המלך זה הקדוש ברוך הוא, השפחות אלו ערב רב, והשושבין זה משה, ארוסתו של הקדוש ברוך הוא אלו ישראל, לכך נאמר פסל לך:

פרש"י אבות פ"ה מ"ו. והמכתב עט סופר גריפ"א בלע"ז שבו חקק עשר הדברות על הלוחות שניתנו למשה אותו עט נברא מקדם. וגם הלוחות הראשונות מאז נבראו

ומוצנעות היו אצלו עד אותה שעה אבל לוחות שניות פסלן משה עצמו:

אלשיך תשא לד, א. הקדמה שנית, והיא כתובה אצלנו בקצת מקומות. והיא, כי העשרה דברים שנבראו בין השמשות (אבות ה ו) אינן דברים גשמיים ממש, ולא רוחניים לגמרי, רק בינוניים, קרובים יותר אל הרוחניות בפנימיותן, עם שיש בהם התלבשות גשמי להיותן בעולם השפל... וידוע כי מכללם הלוחות, אשר אין ספק אצלי כי לא על לוחות ראשונות ידבר כי אותם מעשה אלקים היו רוחניים בתכלית שלא נתגשמו עד רדתם אל הר סיני. וכמו שאמרו ז"ל שהדברות שדבר ה' בסיני היו הולכים ונחקקים למעלה בלוחות, שנאמר קול ה' חוצב להבות אש, הרי שקראו את הלוחות להבות אש יורה שרוחניות בתכלית היו. ומה גם לספר הזוהר שהפליגו במעלת רוחניותם העליון, ואינן כדברים שנבראו בין השמשות. לכן ודאי אין אומרם ז"ל שהלוחות נבראו בין השמשות אלא בלוחות שניות שהיו בעלי רוחניות מלובשים גשמות מעין העולם השפל כמדובר:

רד"ל לפרדר"א שם אות כז. נברא למשה מתוך אהלו. וכ"ה הלשון בויקרא רבה סימן ל"ב, אבל בקהלת רבה פרשה ט' ושם סוף פרשה י' הלשון גלה לו הקדוש ברוך הוא למשה מתוך אהלו, משמע שהיה נברא מכבר, מששת ימי בראשית, רק שהיה נעלם מן העין וגלה הקדוש ברוך הוא למצאו:

(13) **י"ד, ג.** וְאַעֲשֵׂ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וְאָפֶסֶל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים וְאֶעֱלֶה הָהָרָה וְשְׁנֵי הַלַּחַת בְּיָדַי:

(14) **פירוש רש"י (א) בעת ההוא -** לוסף ארבעים יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך, ואחר כך ועשית לך ארון, ואני עשית ארון תחלה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם:

ראב"ע בעת ההיא - בארבעים היום הנזכרים:

רמב"ן בעת ההיא אמר ה' אלי פסל לך - אחר שהתנפלתי לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה נתרצה אלי שיכתוב לוחות שניות...:

(15) **לד א-ב, ד.** וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה פְּסַלְךָ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים וְכַתְּבֵנִי עַל-הַלַּחַת אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל-הַלַּחַת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שָׁבַרְתָּ: וְהָיָה נִכּוֹן לְבַקֵּר וְעֵלִיתָ בְּבִקְרֵי אֶל־הָרָה סִינִי וְנִצַּבְתָּ לִּי שָׁם עַל-רֹאשׁ הָהָר: וַיִּפְסַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בְּבִקְרֵי וַיַּעַל אֶל-הָרָה סִינִי כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים:

(16) **תנחומא שם (עיין לעיל הערה 3).**

ספרי. (עיין לעיל בשולי הגליון להערה 9).

רד"ל לפרדר"א שם אות כג. מעשה ידיו של הקב"ה. ז"ש שהן כחומר השמים שכתוב בהן ומעשה ידך שמים, וילפינן מעשה מעשה. וכדתניא בספרי ס"פ בהעלותך והובא בילקוט תשא רמז שצ"ב ג"ש מעשה אלקים דהכא ממעשה לבנת הספיר לענין שהן של ספיר. (שהוא ג"כ כמעשה השמים כמ"ש שם וכעצם השמים וגו' וכמ"ש במנחות [מג:]: רקיע דומה לכסה"כ שנאמר כמעשה לבנת הספיר וכתוב כמראה אבן ספיר):

(17) **תנחומא (עיין לעיל הערה 3)**

(18) **צפע"נ הל' ערכין פ"ז הי"ג.** פדוהו במנה כו' ואין הקדש ראוי לקבל כו'. הנה ע' בתוספתא פ"ד דערכין שההקדש פדיתו זו היא משיכתו וע' תוספתא דמעש"ש ובירושלמי שם פ"ה ה"א דגם גבי מעש"ש כן הפדיה הוי כמו משיכה ר"ל כיון דעד האידנא הוי ברשות גבוה דכל היכא דאיתא כו' ועכשיו ע"י הפדיון הוא נעשה חול זה גופה הוי משיכה וכע' זה כתבו התוס' ב"ב דף ע"ו ע"א דשכירות מקום הוי כעין משיכה שע"ז נמשך מרשות זה לרשות זה וכן בפהמ"ש פ"ה דמעש"ש מ"ט כ' רבינו דזה הוי כמו משיכה וע' ע"ז דף ע"א ע"א גבי פרדשנא וברש"י שם בשם תשובת הגאונים דכיון דמעכב המקצת לעצמו הוה כמו משיכה בכל הפירות ע"ש. וע' שה"ג פ"ה דב"ב ופה"מ פ"א דקדושין. א"כ אי נימא דזה גופא הוי כמשיכה מה שייך לאמר דאין הקדש ראוי לקבל מי שפרע וצ"ל כמש"כ בח"א דנהי דאיסור הקדש פקע מ"מ ממון הקדש יש עדיין וכע' הא דמעילה דף י"ב ע"ב גבי פרש זובל ע"ש. וע' הל' מעילה פ"ה ה"ו דר"ל של חולין שהם בחצר של הקדש וה"נ כן כיון דעדיין מונח בחצר הקדש הו"א דיש בהיוקר שייך לממון הקדש וע' הל' מעילה פ"ה ה"ט על הא דמעילה דף י"ד גבי הגזברים שלקחו עצים דמפ' רבינו דעצים הקטנים מועלין בהם אבל לא בנסורת ושאר דברים וכמו הא דב"ק דף קי"ט ע"ב דזה יכול ליטול האומן לעצמו ולכך גם בהקדש לא מעל משא"כ במקדיש את החורש אז מועלין בכל משום דהקדושה חלה על הכל וע' תמורה דף ל"א ע"ב לאתוי שפוי' ונב' והטעם משום דמבואר בב"ק שם דאם היה עושה ברשות בעה"ב הכל של בעה"ב וגבי הקדש כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא אך גבי גזברים י"ל דהוי כמו לב ב"ד מתנה וזה לא שייך רק בציבור ולא ביחיד כמש"כ תוס' במעילה שם דף י"ד ע"א ד"ה בונין ומנחות דף ט"ו ע"ב ודף פ"ח ע"א ע"ש...:

צ"פ בסוף ב"ק (במשנה). מה שהחרש מוציא במעצד הרי אלו שלו ובכשיל של בעה"ב ואם היה עושה אצל בעה"ב אף הנסרים של בעה"ב. - וע' הל' מעילה פ"ה ה"ט על הא דמעילה דף יד גבי הגזברים שלקחו עצים דמפרש רבינו דעצים הקטנים מועלין בהן אבל לא בנסורת ושאר דברים וכמו הא דב"ק דף קי"ט ע"ב דזה יכול ליטול האומן לעצמו,

ולכך גם בהקדש לא מעל משא"כ במקדיש את החורש אז מועלין בכל משום דהקדושה חלה על הכל וע' תמורה דף לא ע"ב לאתוי שפוי' ונבי' והטעם דמבואר בב"ק שם דאם היה עושה ברשות בעה"ב הכל של בעה"ב וגבי הקדש כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא. אך גבי גזברים י"ל דהוי כמו לב ב"ד מתנה וזה לא שייך רק בציבור ולא ביחיד כמש"כ תוס' במעילה שם דף יא ע"א ד"ה בונין ומנחות דף טו ע"ב ודף פח ע"א ע"ש.

18*) חולין קלט, א. משנה שלוח הקן נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במקדשין: גמ' הני מוקדשין היכי דמי אלימא דהוה ליה קן בתוך ביתו ואקדשיה מי מיחייב כי יקרא קן צפור פרט למזומן אלא דחזא קן בעלמא ואקדשיה ומי קדוש איש כי יקדיש את ביתו קדש אמר רחמנא מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו אלא דאגבהיהו לאפרוחים ואקדשינהו והדר הדרניהו האי אפילו בחולין נמי לא מיחייב דתנא נטל את הבנים והחזירן לקן ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח אלא דאגבהה לאם ואקדשה והדרה מעיקרא איחייב ליה בשילוח מקמי דאקדשה דתניא ר' יוחנן בן יוסף אומר הקדיש חיה ואח"כ שחטה פטור מלכסות שחטה ואח"כ הקדישה חייב לכסות שכבר נתחייב בכסוי קודם שיבא לידי הקדש רב אמר במקדיש פירות שובכו ומרדו ושמואל אמר במקדיש תרנגולתו לבדק הבית בשלמא שמואל לא אמר כרב דקא מוקים לה בקדשי בדק הבית אלא רב מאי טעמא לא אמר כשמואל אמר לך רב דוקא קפטרי משילוח כגון פירות שובכו דקדשי מזבח נינהו דכיון דקדשי קדושת הגוף לא פקעה קדושתיהו מינייהו אבל במקדיש תרנגולתו לבדק הבית דלאו קדשי מזבח דקדושת דמים בעלמא הוא כיון דמרדה פקעה קדושתיהו וחיבת בשילוח ושמואל אמר כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתא דכתיב לה' הארץ ומלואה וכן אמר ר' יוחנן במקדיש תרנגולתו לבדק הבית ומרדה אמר ליה רבי שמעון בן לקיש וכיון שמרדה פקעה ליה קדושתה אמר ליה בבי גזא דרחמנא איתא דכתיב לה' הארץ ומלואה ורמי דר' יוחנן אדר' יוחנן ורמי דר' שמעון בן לקיש אדר"ש בן לקיש דאיתמר מנה זה לבדק הבית ונגנבו או נאבדו רבי יוחנן אמר חייב באחריותו עד שיבואו לידי גזבר וריש לקיש אמר כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה דכתיב לה' הארץ ומלואה קשיא דריש לקיש אדריש לקיש קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן רביה הא לבתר דשמעיה מר' יוחנן רביה אלא דר' יוחנן אדר' יוחנן קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן נמי לא קשיא הא דאמר עלי הא דאמר הרי זו מכלל דר"ש בן לקיש אף על גב דאמר עלי לא מחייב והתניא איזהו נדר ואיזו היא נדבה נדר האומר הרי עלי עולה נדבה האומר הרי זו עולה ומה בין נדר לנדבה נדר מתה או נגנבה או שאבדה חייב באחריותה נדבה מתה או נגנבה או שאבדה אינו חייב באחריותה אמר לך ריש לקיש הני מילי קדשי מזבח דמחוסר הקרבה אבל קדשי בדק הבית דלאו מחוסר

הקרבה אף על גב דאמר עלי לא מחייב והתנן האומר שור זה עולה בית זה קרבן מת השור נפל הבית אינו חייב באחריותו שור זה עלי עולה בית זה עלי קרבן מת השור ונפל הבית חייב לשלם ה"מ היכא דמת השור ונפל הבית חייב לשלם דליתנהו אבל היכא דאיתנהו כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה דכתיב לה' הארץ ומלואה.

ר"ה ו, א. תנו רבנן: מוצא שפתיך - זו מצות עשה, תשמר - זו מצות לא תעשה, ועשית - אזהרה לבית דין שיעשוך, כאשר נדרת - זה נדר, לה' אלקיך - אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים, נדבה - כמשמעו, אשר דברת - אלו קדשי בדק הבית, בפ"ך - זו צדקה. אמר מר: מוצא שפתיך - זו מצות עשה. למה לי? מובאת שמה והבאתם שמה נפקא! תשמור - זו מצות לא תעשה, למה לי? מלא תאחר לשלמו נפקא! ועשית - אזהרה לבית דין שיעשוך, למה לי? מיקריב אתו נפקא. דתניא: יקריב אתו - מלמד שכופין אותו, יכול בעל כרחו - תלמוד לומר לרצונו. הא כיצד? כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. - חד דאמר ולא אפריש, וחד אפריש ולא אקריב. וצריכא; דאי אשמעינן אמר ולא אפריש - משום דלא קיימיה לדיבוריה, אבל אפריש ולא אקריב - אימא: כל היכא דאיתיה - בי גזא דרחמנא איתיה, צריכא. ואי אשמעינן אפריש ולא אקריב - דקא משהי ליה גביה, אבל אמר ולא אפריש - אימא דיבורא לא כלום הוא, צריכא.

19) תהלים קטו, טז. הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לְבָנָיָא אֲדָם:

20) סמ"ע במעצד כו'. הוא הנקרא בל"א ברי"ט ה"ק, והוא המפיל נסורת דקים וטורח על הבעל הבית להביאן לביתו ומשו"ה הן שלו, משא"כ כשעושה בבית בעל הבית דאז אין טורח וקפיד בעל הבית אפילו אשפאים דקים:

תוי"ט במשנה ב"ק שם (לשון הרב): אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת. כְּשִׁכִּיר יוֹם: אצל בעל הבית. לשון הר"ב כשכיר יום. אורחא דמלתא נקט דדרך שכיר יום לעשות אצל בעל הבית. ודרך קבלנות לעשות בביתם. והוא הדין נמי איפכא דקבלן עושה אצל בעה"ב. ושכיר יום בביתו דהוי דינא איפכא. דכולה מלתא תליא במקום המלאכה אם היא אצל בעה"ב קפיד בעה"ב על הכל. לפי שכיון שהיציאות הם אצלו קפיד עליהם מה שאין כן כשאנים אצלו לא קפיד עלייהו דלא טרח בהו לאייתוניה גביה. וזהו שדקדק הר"ב לכתוב כשכיר יום בכ"ף הדמיון ושינה מלשון רש"י שכתב שכיר יום. ומ"מ נראה שגם לדברי רש"י דינא הכי. כמו שכתבתי לדברי הר"ב:

שו"ע אדה"ז הל' גזילה ואבידה סכ"ב החייט ששייר מהחוט כמלא מחט לארכה וחויץ למחט כמלא מחט שנמצא ראוי לתפור בו מעט או ששייר מהבגד מטלית שהיא ג' אצבעות על ג' אצבעות חייב להחזירם לבעלים פחות מכאן הם שלו שאין דרך בני אדם להקפיד עליהם (והמקפיד בטלה דעתו) אלא אם כן דרך אנשי המקום להקפיד (ואם אין דרכם להקפיד אף על יותר מכאן הרי כל מה שאין מקפידים הוא שלו). וכן שפאין דקים שהנגר מוציא מהנסרים

דאל"כ הוי כמז בזיון קדשים (וראה בהמובא בסוף הערה 8 "אסורין למזבח...שאניה מן המזבח"). ובנוגע להאדם "הרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר".

לקו"ש חכ"ז ע' 8 ואילך (לא נעתק)

(23) תויו"ט נעתק לעיל בהערה 20.

(24) שבת עז, ב. אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה ברא שבלול לכתית ברא זבוב לצירעה יתוש לנחש ונחש לחפית וסממית לעקרב...

(25) דק"ס. נוסח הדפוס – (ואם היה עושה אצל כו') נוסח הכ"י – ליתא: (הערה נ) וכן ליתא בכ"י ה' (מבורג) ופ' (לארעניץ) וכ"ה ישר:

(26) רי"ף סוף ב"ק החייט ששייר מן החוט כדי לתפור בו: וכמה כדי לתפור בו אמר רב אסי אמר רב יהודה מלא מחט וחוף למחט. ואסיקנא מלא מחט וחוף למחט כמלא מחט. ירושלמי תני בר קפרא מלא משיכת מחט.

רא"ש סוף ב"ק גמ'. וכמה כדי לתפור בו. אמר רב אסי מלא מחט וחוף למחט. ואסיקנא מלא מחט וחוף למחט כמלא מחט. ירושלמי תני בר קפרא מלא משיכת מחט.

רמב"ם (הל' גניבה ספ"ו). הלכה ומוכין שהכובס מוציא הרי אלו שלו ושהסורק מוציא הרי אלו של בעל הבית הכובס נוטל שלשה חוטין והן שלו יתר מיכן של בעל הבית אם היה שחור על גבי לבן נוטל את הכל והם שלו: הלכה ז החייט ששייר מן החוט כדי משיכת מחט ושייר מן הבגד מטלית שהיא שלש אצבעות על שלש אצבעות חייב להחזירין לבעלים פחות מכאן שלו: הלכה ח נסורת שהחרש מוציא במעצד שלו בכשיל של בעל הבית ואם היה עושה אצל בעל הבית אף הנסורת של בעל הבית וכל הדברים האלו וכיוצא בהן הולכין בהן אחר מנהג המדינה:

שו"ע חו"מ (שם ס"י). (י) נסרת שֶהַחֶרֶשׁ מוֹצֵיא בְּמַעְצָד, שְׁלוֹ; בְּכֶשִׁיל, שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת. וְאִם הָיָה עוֹשֶׂה אֶצֶל בְּעַל הַבַּיִת, אֵף הַנְּסָרֶת שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת.

אדה"ז שם. (נעתק לעיל הערה 20).

טור סו"ס שנה. נסורת שהחרש מוציא במעצד וכן היוצא מתחת המקדח ומתחת הרהיטני והנגרר במגירה הוא שלו ומה שמוציא בכשיל וכן הנפסק במגירה הוא של בעל הבית ודוקא כשקבלו לעשות בביתו אבל אם עושה בבית בעל הבית הכל לבעל הבית. מסתתי אבנים ומפסקי אילנות ומפסקי גפנים ומנקפי זיתים ומנכשי זרעים ועודרי ירקות בזמן שבעל הבית מקפיד עליהן אסורין משום גזל אין בעל הבית מקפיד עליהם אין בהם משום גזל.

כשמחליקה במעצד קטן הם שלו שאין דרך בני אדם להקפיד עליהם לטרוח להביאם מהנגר ושפאין גסין שהוא מוציא במעצד גדול ואין צריך לומר מה שחותך בקרדום להקטין הנסרים חייב להחזירם לבעל הבית אלא אם כן מנהג המקום שלא להקפיד ואם הוא עושה בבית בעל הבית אף הנסורת שנופלת כשנוסר במגל היא של בעל הבית וכן בשאר מלאכות כל שדרך בעל הבית להקפיד עליו באותו מקום חייב להחזירו וכל שאין דרכו להקפיד עליו הוא של האומן (ואף עם בעל הבית זה מקפיד בטלו דעתו):

(21) גמרא ת"ר מסתתי אבנים אין בהם משום גזל מפסקי אילנות מפסקי גפנים מנקפי היגי מנכשי זרעים ועודרי ירקות בזמן שבעה"ב מקפיד עליהם יש בהן משום גזל אין בעל הבית מקפיד עליהן הרי אלו שלו א"ר יהודה כשות וחזיז אין בהם משום גזל באתרא דקפדי יש בהן משום גזל אמר רבינא ומתא מחסיא אתרא דקפדי הוא.

תוספתא סוף ב"ק מסתתי אבנים מפסקי גפנים מנקפי הגין מנכשי זרעים בזמן שבעל הבית מקפיד עליהן אסורין משום גזל אין בעל הבית מקפיד עליהן מותרין משום גזל השוכר את הפועל לנקף עמו בהגין ולזמר עמו במסמרות מקום שנהגו להיות שלו הרי אילו שלו ושל בעל הבית הרי אילו של בעל הבית ואין משנין ממנהג המדינה

(לקמן בפנים. הערה 42).

(22) רמב"ם סוף הלכות איסורי המזבח. הלכה י אין כשר למנורה אלא ראשון ורביעי ושביעי בלבד שנא' כתיב למאור אין כשר למנורה אלא היוצא מן הכתוש בלבד, אבל למנחות כולן כשירין. הלכה יא ומאחר שכולן כשרין למנחות למה נמנו, כדי לידע יפה שאין למעלה ממנו והשוה והפחות שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו, הרי נאמר בתורה והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע' אל הבל ואל מנחתו, והוא הדין בכל דבר שהוא לשם האל הטוב שיהיה מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפלה יהיה נאה מבית ישיבתו, האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו, כסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו, הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב לה' וגו'.

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמח סעיף ח'. הרוצה לזכות לעצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו וכל דבר שהוא לשם שמים יהיה מהטוב והיפה. אם בנה בית תפלה יהיה נאה מבית ישיבתו. האכיל רעב יאכיל מהטוב והמתוק שבשולחנו. כיסה ערום יכסה מהיפה שבכסותו. הקדיש דבר יקדיש מהיפה שבנכסיו. וכן הוא אומר כל חלב לה'.

(22*) לקו"ש ח"ב ע' 130 בשוה"ג הג' להערה 11. וי"ל דזב"ז תלוי: בנוגע להקרבת עצמו (ראה לעיל שם) מוכרה רק שיהי' "מבחר נדריכם" היינו לא "כחוש וכעור" וכיו"ב,

יש"ש בסיום ב"ק ומסיק בברייתא, ת"ר מסתתי אבנים, מפסגי אילנות, כשיש ענפים יותר מדאי, קוצץ אחת מבנתיים. מנקפי היגי, ג"כ מין אילן, ורש"י פירש סנה. מפסגי בגפנים. וכן מנכשי בזרעים, שנוטלין הירקות מביניהם. ומעדרי בירקות, ג"כ כשהן תכופות יותר מדאי נוטלין מביניהם, יש בהם משום גזל, ואם אין הבעל הבית מקפיד, אין בהם משום גזל, כן גרסינן, וכן הוא בטו"ר (סימן שנ"ח) ולא דיברו התנאים בפועל כלל, וכן הסוגיא שלאחריו. וגם בספרים כתוב אין בהם משום גזל. וביש ספרים אינו לגמרי. אבל כמו שכתבתי כתב הטו"ר על פי התוספתא (פי"א ה"ה), ועיקר. והטור כתב ומלקטי זתים, ולא כתב ומקטפי היגי. אף שבתוספתא ג"כ לא גרסינן מלקטי זתים, אלא מנקפי היגי, נ"ל שהוא מפרש זתים קאי, וכן מצינו בסוף פאה זיתי ניקוף, וא"כ מפרש מלקטי זתים ביני היגי קטנות, בין שאר אילנות קטנים. ועוד הוסיף בתוספתא (שם) השוכר את הפועלים לנקף עמו בהגין, ולזמר במזמורות. בזמן שנהגו להיות הניקוף והזימור לפועל, הרי הן של פועל. ואם של בעל הבית, הרי הן של בעל הבית. ואין משנים מנהג המדינה. וכתב הרמב"ם (ה' גניבה פ"ו ה"ח) על כל זה הסוגיא, כל הדברים הללו הולכין אחר מנהג המדינה, וכן כתב הטו"ר (שם) אחריו. א"ר יודא, כשות (וחזות) [וחזיז] שהוא שחת של תבואה, בעודה קטנה. אין בהם משום גזל, באתרא דקפדי יש בהן משום גזל. אמר רבינא, ומתא דמחסיא אתרא דקפדי, יש בהן משום גזל. והטו"ר דילג זה, לפי שכל המקומות שלנו אתרא דקפדי הוא. ועוד יש לו ראייה, דסתם כל המקומות קפדי. מדאמרינן בהכונס (לעיל נ"ח ע"ב) סי' (י"ח) [י"ט] אכלה חזיז, רואין אותה כמה היתה יפה כו'. אלמא דדין תשלומין יש לו עליה. וק"ו כשותא דגדלי כבר, והתנא היה דר במקום דלא צריכא לכשותא. אבל שחת לא ידענא לתרץ אין נמצא מקום דלא מקפדין על שחת, שהרי זורעה. ואפשר בשחת של ספיח קאמר. שאינה כל כך חשובה כתבואה הנזרעת בחרישה.

לקמן הערה 42.

27 יש"ש בסיום ב"ק (נעתק לעיל הערה 26)

דק"ס כאן (אות ס). (אין בהן משום גזל) ליתא בכ"י ה' (מבורג) פ' (לארענין) ור' (ומא). וכן ליתא בתוספתא ובמאירי. וכ"ה נכון דמסתתי ומפסגי כו' הדין אחד בזמן שבעה"ב מקפיד כו'. ובא הלשון בט"ס מבסמוך:

28 פרש"י שם במשנה הכובס מוציא - מבגד צמר דבר מועט על ידי שטיפה ואין הבע"ה מקפיד ומן הדין הן שלו והמקפיד לא הוי קפידא.

שו"ע אדה"ז (נעתק לעיל הערה 20).

מאירי בסוף המשנה. ובין בדין משנתנו בין בדין מנהג אפילו היה בעל הבית קפדן ומראה עצמו שאינו מוחל אין דינו של אומן נפקע בכך שזכיה זו דין גמור הוא מעתה:

29 מ"מ (הל' גניבה שם ה"ח) וכל הדברים האלה. למד זה מדאמרינן בברייתא ובגמרא בזמן שבעל הבית מקפיד פירוש שדרך אנשי המקום להקפיד ואמרינן גבי מוכין דסורק מקום שנהגו להיות שלו הרי אלו שלו הנה שהכל לפי המנהג וכ"כ ז"ל:

30 שו"ת נוב"י (מהדו"ק) אה"ע סנ"ט תשובה...וצריכין אנו לחתור היבשה ולמצוא ההיתר מצד חפץ שקידש בו שלא היה שלו רק של איש זר ולקחו שלא בפניו בלי ידיעתו. ואני ראיתי שהשואל חשש לדברי רבינו הגדול הרמב"ם שאם הוא דבר שאין בעה"ב מקפיד בו הוא ספק מקודשת והובא בש"ע אה"ע סי' כ"ח סי"ז ויש בזה חששא כפולה על תחילת הקידושין שמא חפץ כזה אין בעה"ב מקפיד בו מסתמא וגם על סוף הקידושין שאפ"ל תאמר שבחפץ מן הסתם מקפיד מ"מ כיון שבא בעל החפץ לביתו אחר מעשה הקידושין ועדיין היה שם המקדש והמתקדשת והעדים ואמר בעה"ב בפירוש שאינו מקפיד על חפץ כזה ובלב שלם אמרו ולא מטעם כיסופא. א"כ יש חשש שיחולו הקידושין מכאן ולהבא. והנה גוף דין זה שהמציא הרמב"ם לחדש שבדבר שאין בעה"ב מקפיד הוי ס"ק חידוש הוא ולא זכיתי לבוא על מקורו מאין המציא חידוש זה וכל נושאי כליו לא הראו לנו את מוצאו ואלמלי לא נאמר בדברי הרמב"ם שאחריו אין להרהר הנה הדבר תמוה מאוד ומה בכך שאין בעה"ב מקפיד מ"מ כל זמן שלא הפקירו בפירוש במה יצא החפץ או האוכל מחזקת מרא קמא. ועיין בא"ח סימן י"ד במג"א סק"ח ולולא דמסתפינא ה"א דהרמב"ם מיירי בלוקח הדבר בפני חבירו ורואה בשעה שלוקחו וכיון שהוא אגוז או תמרה דבר שאין מקפיד עליו מסתמא מוחל לו בשעת לקיחה וזכה בו מדעת חבירו. ולפענ"ד נראה שגם הפרישה פירש כן דברי הרמב"ם דהרי הפרישה כתב בסעיף מ"ב וז"ל נראה דהיינו משום שמא במדי יש בו ש"פ אבל אין נראה לפרש דאף אם יש בו ש"פ הוי ספק קדושין הואיל ולקח שלא מדעת בע"ה דהא קאמר שאינו מקפיד עליו דמשמע שבהא מחל לו והוי שלו לגמרי ע"כ לשון הפרישה. ואי ס"ד דהפרישה מפרש דרמב"ם מיירי שלא בפני בעה"ב וא"כ מהיכא פשיטא לי' דמחל אלא ודאי דהפרישה מפרש דהרמב"ם מיירי בפניו ומה שכתב שלא מדעת היינו שלא נטל רשות בפירוש ממנו. ואמנם לא אוכל להכניס ראשי בזה שהרי שאר הפוסקים באמות נדו מדברי הפרישה ופירשו דברי הרמב"ם שהספק הוא משום שמא אכתי מקפיד עליו והגם שגם לפי דעתם אכתי נוכל לפרש שמייירי בפניו אבל שלא בפניו אי אפשר לזכות כלל וכל זמן שלא הפקירו בפירוש, אך לא מצאתי לי חבר בזה בדברי

ברבלי ולא על פלוגתא שלא הזכרה בבבלי רק בירושלמי. וגם מרבינו הגדול הרמב"ם עצמו מוכח שפוסק בזה כר"ל שאם היה פוסק כר"י היה לו להביא שאם הפקיר לבני עיר אחת הוי הפקר אלא ודאי שפסק כר"ל ולא הוצרך לפרש מדסתם הרמב"ם בפ"ב מהל' נדרים וכתב בהלכה י"ד ומה הוא ההפקר שיאמר אדם נכסים אלו הפקר לכל וכן חזר וכתב בהלכה ט"ו המפקיר לעניים אבל לא לעשירים אינו הפקר עד שיופקר לכל כשמיטה כו' הרי שפירש שיפקיר לכל וכן פירש כשמיטה א"כ ממילא הוא כר"ל אבל אם היה פוסק כר"י היה לו להשמיענו חידוש זה דכשמיטה לאו דוקא וכן לכל לאו דוקא ואפי' הפקיר לבני עיר אחת מהני אלא ודאי בלי ספק דהרמב"ם פוסק כרשב"ל. וכן בש"ע ח"מ סי' רע"ג סעיף ג' וסעיף ה' סתם דבריו כדברי הרמב"ם. וכיון שזכינו לדין דהלכה כרשב"ל א"כ אפילו הפקיר לישראל ולא לנכרים אינו הפקר שזה תליא בפלוגתא זו דר"י ורשב"ל דלרשב"ל בעינן כשמיטה ע"ש בר"ש בפירוש המשנה בפ"ו דפאה. ומעתה הא ודאי בנדון דידן בעל החפץ לגבי נכרי ודאי יקפיד אם יקחו את שלו שלא מדעתו וא"כ גם לגבי ישראל הוי גזל גמור ואינה מקודשת כלל בתחלת הקידושין שהרי לקחו שלא מדעת בעלים. ובר מן דין דבנדון דידן אפי' אם היה זה אגוז או תמרה שהם החפצים שפורט הרמב"ם מ"מ לדעת רוב מפרשי הרמב"ם והש"ע אכתי ספק קדושין הוא דהוי והספק הוא שמא אכתי מקפיד חוץ מהדרישה שפירש שספק הוא שמא ש"פ וכבר פירשתי דבריו שהפרישה מפרש דברי הרמב"ם בפניו אבל שלא בפניו לכ"ע ס"ק הוא דהוי. וכיון שבנדון דידן האשה לא אמרה הן וגם לא קבלה מרצונה כי אם תחב לה בכח וא"כ אין כאן רק לחוש לדברי הגמ"ר שהובא בש"ע סי' מ"ב בהג"ה סעיף א' והרי גם לדעה זו אין כאן רק ס"ק כמבואר בח"מ סק"ב וא"כ האשה מותרת מטעם ס"ס שמא בעה"ב מקפיד ואת"ל אינו מקפיד שמא שתיקה לאו כהודאה והא דלא שדתינהו הוא מטעם דלאו כל נשי דיני גמירי וכדפריך רב אחאי בקידושין דף י"ג והרי מסיק שם בגמרא אנון לא שמיע לן הא דרב הונא אתון דשמיע לכו חושו לה, הרי אפי' המחמיר לא החמיר בודאי רק חושו לה קאמר ומטעם ס"ס שרי ואפי' לדעת הגאון פני יהושע בקונטרס אחרון בכתובות שאין להתיר א"א מטעם ס"ס היינו בספק גירושין או מיתה דאיתחזק איסור א"א אבל כאן אדרבה חזקת פנויה יש לה וע"ש בלח"מ פרק ה' מהל' אישות הלכה ט'. אמנם מה שיש לחוש בקידושין הללו כיון שבא בעל החפץ לביתו ואמר בפירוש שאינו מקפיד על חפץ כזה ובלב שלם אמר כן ועדיין הוא מחזיק דבריו הראשונים שזה טבעו ומזגו שלא להקפיד בחפץ קטן שוה ד' צ"ל כזה וא"כ יש לחוש לקידושין. אמנם דעת הח"מ והב"ש דהיינו מכאן ולהבא אבל למפרע לא ואפי' לדעת הב"ח דחייש אפילו למפרע מ"מ הרי הוא עצמו כתב שאין

הראשונים. ואמנם זאת אמינא בטח שעכ"פ לא אמר הרמב"ם אלא בדבר שאינו מקפיד בעה"ב נגד שום אדם בעולם אבל אם מקפיד עליו נגד שום אדם כמו שונאו או כיוצא אין שום אדם יכול לזכות בו שלא בפניו בודאי דזה ודאי סברא ברורה דלא עדיף סתמא דאינו מקפיד מדבר שהפקירו בפירוש והרי בדבר שהפקירו בפירוש אם לא הפקירו לכל אדם אינו הפקר כלל ואין שום אדם יכול לזכות בו שזהו מחלוקת ב"ש וב"ה פרק ו' דפאה והלכה כב"ה שאינו הפקר עד שיופקר בין לעניים בין לעשירים כשמיטה. ולא תימא ע"כ לא נחלקו ב"ש וב"ה אלא אם הפקר כזה פוטר מן המעשר אבל לענין גזל אף אם הופקר לקצת בני אדם שוב אין בו לאותן בני אדם משום גזל או שנאמר ע"כ לא נחלקו ב"ש וב"ה אלא בהפקיר רק לעניים אבל הפקיר לכל בני אדם חוץ מאדם אחד יודו שהוא הפקר, לא כן הוא אלא אפי' בהפקיר לכל אדם חוץ מאדם אחד יש בו משום גזל לכל אדם ואינו הפקר כלל וכמבואר במס' ב"מ דף ל' ע"ב בעובדא דריב"י דאמר לכ"ע אפקרינהו ולך לא אפקרינהו ופריך מי הוי הפקר כה"ג והתנן ב"ש אומרים וכו' ובה"א אינו הפקר עד שיהא הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה ע"ש. והרי כל עצמו של הפקר שהפקיר ר"י היה כדי שלא יוכשלו בגזל כמבואר בתו' שם ד"ה אפקרה והרי מוכח שאם הפקיר לכל העולם חוץ מאדם אחד פרטי שוב יש בו משום גזל לכל העולם ושום אדם אינו יכול לזכות בו ואם זה הוא בהפקיר ממש ק"ו דבר שאינו מפקירו בפירוש אלא שהדבר הוא מעצמו שאינו מקפיד עליו שאם מקפיד עליו נגד שום אדם פרטי שוב הוי גזל לכל אדם. אמנם פקחתי עיני וראיתי שדבר זה שיהיה מופקר דוקא לכל אדם אינו מוסכם והוא פלוגתא דר"י ור"ל בירושלמי דלר"י ב"ה לא ילפי משמיטה ושמיטה לסימנא בעלמא הוא דנקט ור"ל סבר דמשמיטה ילפי וקאמר שם בירושלמי שאם הפקיר לבני עיר אחת ולא הפקיר לבני עיר אחרת לר"י גם לב"ה הוי הפקר שעיקר הקפידא הוא שלא יהיה דומיא דפאה שהוא דוקא לעניים ולר"ל אינו הפקר עד שיופקר לכל כשמיטה וא"כ הא קי"ל ר"י ור"ל הלכה כר"י. והנה הר"ש בפירוש המשניות בפ"ז דפאה הביא הירושלמי בזה והקשה א"כ מאי פריך הגמ' במס' ב"מ על ר"י בר יוסי וכה"ג מי הוי הפקר והרי לר"י שפיר הוי הפקר וכ' הר"ש דהתם רוצה ליישב דלא תקשה מלתא דר"י בר' יוסי לר"ל. והנה אומר אני דכיון דסתמא דסוגיא דב"מ אזלא לר"ל א"כ הלכתא כוותי' דזהו כלל גדול בכל הפלוגתות היכא דסתמא דש"ס אליבא דחד מינייהו אזלא הלכתא כוותיה דאי לאו דהלכתא כוותיה לא הוה מקשה בסתמא אלא היה מפרש קושייתו לר"ל כה"ג מי הוי הפקר אלא ודאי מדהקשה סתמא וכה"ג מי הוי הפקר ש"מ דהלכתא כר"ל בזה. ואף שכלל גדול דרך בתלת הלכתא כר"ל לגבי ר"י ולא יותר הכלל זה על מה דפליגי

לרצונה רק דעת הגמ"ר להחמיר כיון שלא השליכה וחייש לדברי ר"ה מ"מ בנדון דידן אין כאן הוכחה כלל שמה שלא השליכה הוא כיון שידעה שהמספרים הוא גזול בידו ולא חיישה לקידושין שהרי העדים העידו שהמתקדשת ידעה שהמספרים אינו שלו ולכן לא השליכתו ואין לומר בזה לאו כולהו נשי דיני גמירי דאדרבה רב אחאי פריך דבר זה בקדושין דף י"ג ע"א להקל להחזיקה בפנויה אבל להחמיר ודאי לא אמרי' במקום שע"פ הדין אינה צריכה להשליך שהרי אפילו לרב הונא דמחמיר מודה באם נתן בתורת פקדון אף שאמר אח"כ לקידושין ולא השליכה אפ"ה אין חוששין שמה שלא השליכה הוא שלא תתחייב באחריות כיון שקיבלה לשם פקדון ולא קאמר דלמא הך לאו דינא גמירי שתדע שבפקדון היא חייבת באחריות אלא ודאי כיון שעכ"פ על פי הדין הוא כן שוב אין כאן ידים מוכיחות שמה שלא השליכה היא מחמת שנתרצית וכן בכאן, ועד כאן לא החמירו לענין קידושין להבא אם אמר בעה"ב שאינו מקפיד אלא אם באמת שניהם רוצים בקידושין מדעתם ועדיין הקידושין בידה שכיון שאינה משלכת עדיין מרוצה או אפילו באינו בידה רק קרוב לה ואמרה הן ועדיין אומרת הן משא"כ בנדון שלפנינו. ולכן נלע"ד להקל ולהתירה בלא גט.

אבני מילואים סכ"ח סקמ"ט. שאין בעה"ב מקפיד. - כתב בשו"ת נודע ביהודא [קמא] חלק אה"ע סימן (נ"ח) [נ"ט] ז"ל ואמנם זאת אמינא בטח שעכ"פ לא אמר הרמב"ם אלא בדבר שאין בעה"ב מקפיד נגד שום אדם בעולם אבל אם מקפיד עליו נגד שום אדם כמו שזכרנו וכיוצא אין שום אדם יכול לזכות בו שלא בפניו דזה ודאי סברא ברורה דלא עדיף סתמא דאינו מקפיד מדבר שהפקיר בפירוש והרי בדבר שהפקירו בפירוש אם לא הפקירו לכל אדם אינו הפקר כלל ואין שום אדם יכול לזכות בו שזהו מחלוקת ב"ש וב"ה כו', ואפי' בהפקירא לכל אדם חוץ מאדם אחד יש בו משום גזל לכל אדם וכמבואר במסכת ב"מ (ל, ב) בעובדא דר"י ב"ר יוסי דאמר לכ"ע אפקרינהו ולך לא אפקרינהו ופריך מי הוי הפקר כה"ג והתנן ב"ש אומרים כו' וכל עצמו שהפקיר ר' ישמעאל הי' כדי שלא יכשלו בגזל וכמבואר בתו' שם ד"ה אפקרה והרי מוכח שאם הפקיר לכל העולם חוץ מאדם א' פרטי שוב יש בו משום גזל לכל העולם ואם זה הוא בהפקר ממש ק"ו דבר שאינו מפקירו בפירוש אלא שהדבר הוא מעצמו הפקר שאינו מקפיד עליו שאם מקפיד עליו נגד שום אדם פרטי שוב הוי גזל לכל העולם כו', ומעתה בנ"ד הא ודאי בעל החפץ נגד אינו יהודי ודאי יקפיד אם יקחו את שלו שלא מדעתו וא"כ לגבי ישראל הוי גזל גמור ואינה מקודשת כלל עכ"ל וע"ש שהאריך בזה. ולבבי לא כן ידמה והוא דדבר שאינו מקפיד עליו לאו מתורת הפקר אתינן עלה דהפקר לית' בחזרה וכמ"ש הרמב"ם פ"ב מנדרים (ה"ד) דאסור לחזור מהפקר והחוזר בו עובר משום בל יחל

כאן קדושי ודאי רק ספק וא"כ בנדון דידן שתחב בזרוע דהוי ס"ס וכנ"ל וא"כ לא נשאר לנו רק חשש דמכאן ולהבא ולפי הנראה מדברי הב"ש מכאן ואילך קידושי ודאי הם וא"כ בכאן יש לחוש אלא שלכאורה אין כאן חשש להבא כלל שהרי כבר הניחה הקידושין מידה קודם שבא בעה"ב וא"כ הרי אין דבר בידה שתתקדש מכאן ולהבא. וזה מבואר שם בדברי הב"ש וחלקת מחוקק עיין שם בס' מ"ב בח"מ סק"ל ובב"ש ס"ק מ"ד. אמנם עיינתי בגביית העדות ובמכתב האלוף מוה"ר א"כ וגופא דעובדא שאחר שתחב המספרים לידה בכח החזיקה שעה מועטת המספרים בידה ואח"כ הניחה המספרים על הספסל של בעה"ב ואח"כ בא בעה"ב לביטו ושמע הדברים וסיפור המעשה ותיכף אמר אני איני מקפיד וכו' ולפי הנראה באגרת הנ"ל עדיין היו המקדש והמתקדשת במעמד ההוא שבא בעה"ב. ומעתה אני אומר שאם היתה משלכת המספרים מידה דרך כעס ורוגז אף שכבר החזיקה שעה מועטת ואיכא למימר הדרא בה וכמ"ש הרמ"א בהג"ה בסימן מ"ב וכמו שהעתיקתי בתחלת דברי תשובות מהר"ם ב"ר ברוך מ"מ לו יהיה דהזרא בה כיון דמתחלה לא נתקדשה שהחפץ היה גזול וקודם שבא בעה"ב ואמר שאינו מקפיד כבר הדרא בה אין תתקדש בע"כ אבל כיון שלא השליכתו רק הניחתו על הספסל ואין כאן גילוי דעת דהזרא בה רק כיון שאין החפץ בידה במה תתקדש על זה צריך עיון שאם האשה היתה עומדת תוך ד' אמות של הספסל היה מקום לחוש לקידושין להבא אם היה הספסל קרוב לה יותר מלהמקדש הוה לענין הקידושין כאילו הקידושין בידה וכמבואר בש"ע אה"ע סימן ל' סעיף ה' היתה עומדת ברה"ר או ברשות שאינו של שניהן וכו' קרוב לה מקודשת והיינו קידושי ודאי כמבואר בב"ש סק"ח ורשות שאינה של שניהם היינו חצר של איש אחר ונכנסו שם שלא מדעת של בעל החצר כמבואר במגיד משנה פ"ד מהל' מכירה הל' ג' ובש"ע ח"מ ס' קצ"ח סעיף ט' וא"כ היינו ממש כעובדא דידן וא"כ אם בעוד שבא בעה"ב ואמר שאינו מקפיד היו אז הקדושין קרוב לה הרי היא מקודשת כמו שאם היו עדיין בידה. וחומרא זו היינו בדוקא אם העדים יכחישו בפועל את המקדש והמתקדשת ויעידו שלא אמר יותר רק הרי את מקודשת לי ולא סיים לי וואדי אבל אם העדים לא יכחישו ואז המקדש והמתקדשת נאמנים בזה אף אם נניח שנגמר תחיבת המספרים וסילק המקדש ידיו קודם שאמר וואדי וכתבתי שיש להחמיר דאולי מה שסיים בשחוק מהדר קהדר ביה תכ"ד ולא מהני מ"מ עכ"פ בנדון דידן כיון שהקידושין בודאי לא חלו עד ביאת בעה"ב ואמר שאינו מקפיד וכיון שכבר אמר דרך שחוק והיתול לי וואדי ומהדר הדר ביה מקידושין קודם שחלו פשיטא ששוב לא חלו אם לא קידש מחדש. ואפילו אם העדים יכחישו השחוק הזה לגמרי מ"מ יש מקום להקל שהרי האשה קבלה שלא

דברו וכמ"ש הב"ח בטור ח"מ סי' ער"ג א"כ יזכה בו מתורת הפקר וע"ש וא"כ אי נימא דבר שאינו מקפיד הוי הפקר א"כ יצטרך לחזור ולזכות בו וזה דבר זר. ולכן נראה דדבר שאינו מקפיד מתורת מתנה הוא דאינו מקפיד וחונן ונותן דבר מועט למי שיטול שלא מדעתו וכה"ג דהוי מתורת מתנה לא בעינן לכל אדם וכדתנן פ' לולב וערבה [סוכה זב, ב] ומלמדים אותם שיאמרו כל מי שיגיע לולבי בידו הרי הוא לו במתנה כו' למחרת משכימין כו' ע"ש והתם ודאי נגד אינו יהודי מקפיד על לולבו ואינו נותן לו במתנה אלא כיון דהוא בתורת מתנה אינו צריך לכל אדם ודוקא בהפקר דתיכף יוצא מרשותו אינו אלא כשמיטה שהוא הפקר לכל אבל מתנה אינו יוצא מרשות נותן עד דמטי לרשות מקבל וכשם שיוכל ליתן לאדם אחד כן יכול ליתן לכמה בני אדם ומי שיזכה בו הוא שלו וז"ב. ובגמרא דפר"ק בעובדא דר"י בר"י ומי הוי הפקר כה"ג והתנן ב"ש אומרים כו' היינו משום דר"י בר"י אמרו בלשון הפקר דאמר לכ"ע אפקירנהו ולך לא אפקירנהו והפקר ודאי צריך שיפקיר לכל, ור"י בר"י דאמר בלשון הפקר ולא אמר בלשון מתנה דהיינו הנני נותן לכל מי שיזכה בו ולך איני נותן דבמתנה צריך שיזכה בו הנותן ושמא ידרסו בני אדם עלי' בלא כוונה לזכות ולא יגביה כלל ואז יהי נכשל בגזל אבל אם מפקיר אותו יצא מרשותו וא"כ אפי' אין מכיון לזכות ולא יגבי' רק ידרוס עלי' נמי אינו גזל כיון דהוא הפקר ועיקר כוונת ר"י בר"י שלא ישלחו בני אדם בו בגזל, ועוד כיון דמסיק בגמ' דר"י בר"י לכ"ע אפקירנהו ומלתא בעלמא הוא דאמר א"כ טפי עדיף, אבל ודאי בלשון מתנה לא בעינן לכל אדם וכהאי דכל מי שיגיע לולבי בידו דבר שאינו מקפיד הוי כנותן לכל אדם ואם הוא מקפיד נגד איזה אדם שונא וכיוצא מכל מקום נגד זה שאינו מקפיד ה"ל מתנה כשיזכה בו וזה ברירא דמלתא.

רמב"ם הלכות אישות פ"ה ה"ח. הנכנס לבית חבירו ולקח לו כלי או אוכל וכיוצא בהן וקידש בו אשה ובא בעל הבית אף על פי שאמר לו למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב ממה שנתת לה אינה מקודשת, שלא אמר לו דבר זה אלא כדי שלא להתבייש עמו והואיל וקידש בממון חבירו שלא מדעת חבירו הרי זה גזל ואינה מקודשת, ואם קידשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו כגון תמורה או אגוז הרי זו מקודשת מספק.

טושו"ע אה"ע סכ"ח סי"ז. טור - מי שלקח מפירות חבירו בלא דעתו וקדש בהם אפילו מצאו חבירו וא"ל למה לא לקחת מהיותר יפות ונמצא שם יפות מהן אינם קדושין שאין כאן הוכחה שהוא חפץ במה שלקחן אלא מבושה אומר כן וכתב הרמב"ם ז"ל קדש בדבר שאין מקפיד עליו כגון תמורה או אגוז הוי ספק קדושין. שולחן ערוך (יז) הנכנס לבית חבירו ולקח לו כלי או אוכל וכיוצא בהם

וקדש בו אשה, ובא בעל הבית, אף על פי שאמר לו: למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב ממה שנתת לה, אינה מקדשת, שלא אמר לו דבר זה אלא כדי שלא להתבייש עמו, והואיל וקדש בממון חבירו שלא מדעת חבירו הרי זה גזל ואינה מקדשת. ואם קדשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו, כגון תמורה או אגוז, הרי זו מקדשת מספק.

שו"ת חת"ס אה"ע סי' פה. העתק השאלה. מעשה אירע בענין קדושין שבחור א' שחק עם נערה אחת גדולה בש"ק פ' מקץ ד' טבת תקפח"ל והי' אתו ב' בחורים ממדינת בעהם ולקח מחשוקי' של עץ מחביות קטנה קינרוס פעסל אשר הי' מונח בבית אבי הנערה ונתן להנערה ואמר הר"א מקודשת לי בטבעת זו כדמו"י ואתם עדי ולאחר שנודע לי שאלתי את פיהם ואמרו לא כוונתי רק לשחוק והיתול בעלמא וגם היא אמרה שאינה מבינה כלל מה שאמר אלי' דיס רייפעל כפי אשר שערנו היא חלק עשירית מפרוטה כי כל חביות עם קינרוס נמכר פה בב' צ"ל שייך והרייפעל הוא אחד ממאה חלקים שבחביות ואינו רק קיסם עץ בעלמא ויוריני רבינו הגאון נ"י מהו דינו ואנכי לא כתבתי חלילה התירים אלו להיות כתלמיד מורה הלכה בפני רבו אך הואיל דלא נתקבל עדות כראוי אמרתי אעורר קצת התירים ולשאול פיו אם מחוייב' בזה לקבלת עדות כראוי ובעיקר השאלה מה דינו עכ"ל השואל מק"ק טריטש במדינת מעהרין. תשובה... ומעתה נבוא אל השני' דקדשה בגזל דהרי בבית אביה לקח העץ הקיסם הלז ונתנו לה לקידושין והו"ל קדשה בגזל דאחרים ובעלי' דלא ידעו דלמחול דאע"ג דכ' ראשונים וכן הוא בשטה מקובצת דבב"ק ק"ב ע"א גבי נתן לו את הקרן עד פחות מש"פ אף על גב דשוב איתקר ועמד על פרוטה מ"מ נתכפר לו באשמו שהביא דהוא מטעם שכיון דפחות מש"פ ניתן למחול כבר קנאו הוא וברשות' אתיקר ודידי' הוא היינו דידי' הבעלים שנשתייר אצלו פחות מש"פ ומסתמא מחלו לו וכבר קנאו גזלן אבל הכא מי יודע דמחל וע"כ ל"פ ביאוש שלא מדעת אלא כשנתיאש אח"כ דלאביי דקיי"ל כוותי' לא מהני מחילה ויאוש ההוא כיון דמתחלה באיסורא אתי ליד' שוב לא מהני היאוש דאחר זה דאע"ג דבגזלן דלעיל מהני מחילה לפחות מש"פ אף על גב דמתחלה באיסורא אתי ליד' מ"מ קנאו גזלן היינו שידעו הבעלים שגזל ומחלו לאותו הגזלן לא יהא אלא מתנה דיהיב לי' אבל ביאוש שלא מחלו ולא נתנו הבעלים לשום אדם ידוע אלא שנתייאשו הבעלים משלהם ומעתה כל הקודם זכה בו וסבר אביי לכ"ע שרי אבל לאותו שכבר זכה בו באיסורא טרם יאוש לאותו לא מהני יאוש והכי קיי"ל ורבא ס"ל דגם לדידי' מהני היאוש וזכה בו מהיאוש ואילך אבל קודם שידעו הבעלים ונתיאשו ומחלו לאו דידי' הוא ולא קנאו והו"ל קדשה בגזל דאחרים שלא נתיאשו הבעלי' ולא מחלוהו דאינה מקודשת. אך נ"ל כ"ז במדי דשוה מיד עכ"פ

מבורכת מלאה תאנים מבושלת ולקטום והניח אלו אפי' יש ש"פ בכל א' כל זמן שלא שמענוהו מקפיד אורחא דמילתא דבעת לקיטה ובצירה אפקורי' מפקירי' כיוצא באלו אבל בעלמא כל שהוא ש"פ לא בטיל ממילא ולא אתאינן להכי בנידון שלפנינו אלא משום שאין בו ש"פ וכבר כתבנו לעיל דלרוב הפוסקי' ליכא למיחש הכא לדשמואל לא מדאורייתא ולא מדרבנן רק לטעמא דיהבי תוס' וסייעתם דאיכ' למיחש דלמא נמצא א' מאנשי מדי כאן ויראה שמתקדשת בתמרה יוצאה בלא גט ויעשה כן גם בעירו ולא ידע דכאן איננו ש"פ וצריך לחלק א"כ המקדש בגזל ואין חוששי' לקידושין דלמא יש א' כאן ולא ידע שזה גזל ויוצאה בלא גט ויכשל בזה וצ"ל לזה לא חששו מסתמא ידע הענין כאשר הוא אך בתמרה אפי' יודע כל הענין יאמר שפטרנו בלא גט משום שקידש בתמרה ויסבור שהתמרה גורם ולא השיווי וא"כ הכא שקדשה בקיסם גזול ממנ"פ אי האי גברא דאתי ממדי הלא הענין כאשר הוא שהגביה קיסם מבית אבי' וקדשה בו אם יסבור שהי' ש"פ א"כ הוא גזל ואם ידע שהוא דבר שאין בו ש"פ בעירינו ודבר שאין מקפיד וקנאו ביאוש בעלים ע"י שזרקו לאיבוד א"כ אינה מקודשת מטעם פחות מש"פ ומותרת ממנ"פ. והנה אעתיק לשון התשב"ץ דרמז עלי' מ"ל פ"ה מאישות ומייתי לי' ג"כ בס' אבני מלואי' בס"י כ"ח סעי' י"ז אהא דכ' שם בש"ע דינו של הרמב"ם דאם קדשה בדבר שאין בעה"ב מקפיד כגון תמרה ואגוז ה"ז ספק מקודשת ז"ל התשב"ץ ח"א סי' כ"ג ונראה דוקא כגון שא"ל אח"כ דברים שנראה שהיא מתרצה בכך כגון למה לא נתת לי יותר או כיוצא בזה אבל בשתיקה אינה מקודשת כלל ועוד שהרב ז"ל לא אמר זה אלא בתמרה או באגוז שאין בו שו"פ ואין בו דין גזלן כיוצא בזה אין החבר'י מקפיד'י זע"ז ואף על פי שאין בו שו"פ היא מקודשת מס' שמא הוא ש"פ במדי אבל אם יש בו ש"פ ויש בו דין גזל אינה מקודשת כלל עכ"ל תשב"ץ למדנו ממנו ג' דברים א' שאם הי' בו ש"פ אפי' אין דרך חבר'י להקפיד בכיוצא בזה מ"מ כיון דאית בי' שעורא אינה מקודשת וזה הי' נידון דהתשב"ץ שם וע"ז מייתי לי' שם יע"ש ב' דאפי' באין בו ש"פ ואין בו דין גזל וצ"ל דהוה תמרה ואגוז כעין קיסם מחבילה גדולה דאל"ה יש בו דין גזל ומ"מ דוקא כי אמר אח"כ כלך אצל יפות אבל בלא"ה לא וצ"ל דלא דמי לסופי תאנים דסגי באינו מקפיד לחוד לפוטרם ממעשר דאורייתא ואפי' למפרע משעת לקיטת דאי לא נימא דאפקרינהו משעת לקיטה והשתא הא דזוכה בו אחר ששמע שאינו מקפיד נמצא הוה כמקבל מתנה וחייב לעשרם אף על גב הוה הפקר אפי' למפרע ואפשר אפי' ש"פ וצ"ל מטעם שכתבתי לעיל התם במוסק ובוצר שדה ומשייר פירות הרעים הוה טפי גילוי דעת להפקיר כעין פרט ועוללת ולא דמי נמי לפרורים וכדומה שרגילין להשליכם לאיבוד וכמש"ל אבל

אפי' פחות מש"פ אבל הכא עץ וקיסם בעלמא שזרקו לאשפתות ומטאטאי' אותו במטאטא כשמכבדין הבית והגביה' זה וקדשה בו לכ"ע קנאו ל"מ להיש מפורשים דמייתי ה"ה פ"א מגזילה והרב"י רס"י שנ"ט ופסקו שם בש"ע בפשיטות דליטול קיסם לחצוץ שיניו מחבילתו של חברו שרי אפי' לכתחילה וה"נ דכוותי' לפי הציור שצייר הרב השואל נ"י אלא אפי' למנהג חסידות דמייתי שם בשם הירושלמי היינו ליטול פחות מש"פ מחבילתו וגדרו דשוה הרבה ובעלים מקפידים על חבילתם ועל גדרם ונהי דבקיסם א' אין קפידא והפסד מ"מ יתקבצו הרבה אנשים ויקח כ"א קיסם א' יפסד חבילתו וגדרו ע"כ מדת חסידות שנו כאן שלא ליטול קיסם משל חבילה המקובצת מקיסמם הרבה אבל בקיסם יחידי שכבר הופרש ממקומו ומושלך לכבדו בכיבוד הבית להשליכו לאשפה אף על גב דעדיין בחצירו ובביתו של זה כל זמן דלא שמענו ולא ידענו דמקפיד הרי זה מותר לכל אדם ומנא תימרא ומש"ס דפסחים ע"ב דמייתי ברייתא סופי תאנים ומשומר שדהו מפני ענבים וכו' פירש"י סוף לקיטת תאנים ונמצאים בתאנה תאנים שאינם מתבשלי' כל צרכם עולמי' ובעה"ב משמר שדה זו שלא יכנסו ב"א בתוכה ואין דעתו מפני התאנים אלא מפני הענבים וכו' בזמן שאין בעה"ב מקפיד עליהם מותרים משו' גזל ופטורים ממעשר וכן פסק רמב"ם פ"א ממעשר הל' י"ג והכי קיי"ל לענין חמץ דפרורי' ממילא בטלו מהאי טעמא כמ"ש מג"א בג' מקומות סי' תל"ד סק"ה ותמ"ד סק"ו וסי' ת"ס סק"ב וה"נ נהי דמשומרים בביתו הם הני קיסמים מ"מ הא כ"ע לא קפדו אכיוצא באלו ואינו משמר ביתו אלא מפני חפיצו וגריעי מפרורי חמץ דאי לאו משום גלוסקא יפה לא הוה אמרי' בפירורי גופי' שמא יקפיד עליהם כדאמרי' בסופי תאנים בזמן שבעה"ב מקפיד עליהם אסורים משום גזל אע"כ לא חייש בפרורים משום דאין שום אדם מקפיד והני גריעי טפי לכאורה ומותר'י לכתחילה לכ"ע ולית בהו משום גזל ואלו הוה ש"פ היתה מקודשת מן התורה והשתא נמי דלית בי' ש"פ איכ' למיחש לדשמואל שמא ש"פ במדי ומ"מ נ"ל להמציא קולא דמסבר'י אני אומר דוקא בדבר דלא שוה מידי כגון קיסמי' ופרורי' הוא דמהני זריקתו לאשפה שבבית וכדומה אבל אי הוה בי' ש"פ ודבר'י חשובי' לא מהני זה כמו שיעור חשוב פרורי' שיש בהם כזית אפי' נזרק' ונדרסי' עובר עליהן ואינם מופקרי' ממילא דמה"ט בפירורי בצק אפילו פחות מכזית צריך להפקיר ולבטל בפירוש דלמא יתכנסו וידבק זה בזה ועוד כדמות ראי' מקולי מטלניות דמס' שבת כ"ט ע"ב דאי אית בי' ג' ע"ג לא מהני אפי' זריקה לאשפה וכמ"ש רמב"ם פכ"ב מהל' כלים הלכה כ"ב כ"ג אף על גב דאין ראי' גמורה מטומאה לכאן מ"מ הדעת נוטה כן דאפי' נימא בסופי תאנים הנ"ל שאפי' יש בהם ש"פ אפשר מ"מ מופקרים הם במי שיש לו שדה

והטעם דכתב רבינו כאן דהוה ספק קדושין משום דהא בלא הקדושין היתה היא יכולה ליקח הדבר הזה מן הבעה"ב כיון דאינו מקפיד על זה ודבר דבלא הקדושין היה מגיע לידה זה תליא בהך בעיא דקדושין דף ח' ע"ב גבי כלב רץ אחריה לנשכה ונשאר בתיקו ולכך פסק רבינו כאן דהוה ספק:

31) **טורי אבן מגילה ח, א.** דריסת הרגל הא לא קפדי אינשי... ומדברי הרשב"ם בפ"ג ד"ב (דף נ"ז) משמע דמידי דלא קפיד ה"ל הפקר גבי הא דמשני התם הכא בחצר השותפין עסקינן דבהעמדה כדי לא קפדי פי' כיון דלא קפדי בעמידה הרי הפקירו את החצר לכל בני החצר לעמוד בו ולגבי העמידה אין לו חלק בו, ואולי הר"ן ג"כ כיון לזה אלא שא"כ לא ה"ל לסתום דבריו ביותר. ול"נ לפרש דכל מידי דלא קפדי אינשי ואין דעתם עלייהו אין דעת הנודר מחבירו לאסור באלו, ודברי קרובים לפי' הרשב"ם... עק"ל על פירוש הרשב"ם דתלי טעמא דלא קפדי בדריסת הרגל שותפי' אהדדי משום דמפקיר את החצר לבני חצר לעמוד בו, הא כיון דאינו מפקיר לכ"ע ומקפיד לענין עמידה לגבי אחרים אין זה הפקר דקיי"ל כבית הלל דאמרי' במס' פיאה ברפ"ו דאין הפקר עד שיפקיר לעניים ועשירי' כשמיטה, ואפילו מפקיר לכ"ע חוץ מאדם אח' אין זה הפקר כדאמר בפ"ב דב"מ (ד' ל') בעובדא דר"י, וה"נ כי מפקיר העמדה לבני חצר ולא לכ"ע אין זה הפקר אפילו לגבי בני חצרו, והא עמידה אסורה במודר הנאה אפי' לבני חצר, והא התם בפ"ג דב"ב משמע דשרי:

32) ***שו"ע אדה"ז סי' תל"ד ס"ו** ואחר הבדיקה מיד יבטל כל חמץ שיש בכל גבולו שלא מצאו בבדיקה וביטול זה תקנת חכמים היא. ולמה תקנוהו חכמים והלא אף אם נשאר כמה פירורים חמץ בזויות ובחורים ובסדקים שלא מצאם בבדיקה הרי הם בטלים מאליהם ואין צריך לבטלם ולהפקירם שמאליהם הם הפקר שהרי אינם חשובים כלל בעיני בני אדם ואף אם היה מוצא אותם בבדיקתו לא היה נוטלם ואוכלם אלא היה משליכם למקום הפקר או שורפם ואם כן למה תקנוהו חכמים ביטול זה...:

מג"א שם סק"ה ודע דפירורין ממילא בטלי והביטול הוא שמא ימצא גלוסקא יפיפיה עסי' ת"ס ס"ג:

מג"א סי' תמד, סק"ו. ינער המפה - שהפירורין נדרסין ברגלי' וגם אין בהם שיעור ובטלי' (הרא"ש) עמ"ש סי' תל"ד ס"ב וסי' תמ"ב ס"ז: **מג"א סי' תס סק"ב.** כל פירורים - דפרורי בצק מתכבדין יחד ונדבקין וחשיבי משא"כ פירורי לחם דלא חשיבי (מהרי"ל) (ב"ח דלא כע"ש) ע' סי' תל"ד ס"ב וסי' תמ"ב ס"ח.

33) **יש"ש שם.** (נעתק לעיל הערה 26).

לקמן הערה 42. לקמן בפנים ס"ו. *לקמן הערה 41.

זולת זה אפי' פחות מש"פ ואין דרך חברי' להקפיד אי לא אמר כלך אצל יפות אין כאן ס' קידושין ג' למדנו ממנו דהכי דאיכא למימר שקנו זה חיישי' לש"פ במדי ודלא כמ"ש אני לעיל דנימא ממ"נפ אם יש כן א' ממדי ויסבור שהיא ש"פ יסבור נמי שהוא גזל והכא מבואר בתשב"ץ דלא כנ"ל אלא אני לא כתבתי זה אלא לדעת התוס' דס"ל טעמא משום שמא יהי' כאן א' ממדי אבל התשב"ץ כ"כ להרמב"ם דס"ל משום חומרא דא"א חיישי' לשום מקום שיהי' שם ש"פ ולא שייך ממנ"פ הנ"ל אלא שכבר כתבתי דליכא למיחש להא אלא או מטעם הר"ן ובשדרכה להתיקר והעדים יודעי' זה או דאית לה אורחא למישן והכא ליכא כל זה וכמו שכתבתי. והלח"מ הקשה הא הוה ס"ס שמא אינו ש"פ במדי ושמא יקפיד ולפמ"ש תשב"ץ דמייירי דבעה"ב אומר כלך לק"מ וראיתי בס' בני אהובה שכ' וז"ל דשמא אינו שוה במדי הוה ס' מחמת חסרון ידיעה או ס' שהוא עשוי להתברר באם יבואו אנשי מדי ויעידו שבארצם הוא שוה ואינו נכנס בגדר הספק ספיק' עכ"ל ודבריו תמוהים מה שייך כאן חסרון ידיעה וכי מחמת סכלות ודעת שוטי' אנו מסופקים וכי מדי מקום ידוע הלא מסוף העולם ועד סופו יש להסתפק שמא ימצא מקום א' ששם שו"פ וגם מ"ש שאפשר להתברר הוא מגומגם אלא הואיל ואפשר לבוא לידי ברור שיתגלה בהתתיהו לא עבדי' עובדא לכתחילה בא"א ויעויו' במ"ש מ"ו הגאון בס' המקנה בק"א סי' כ"ח בענין יאוש שלא מדעת וסתם גזילה יאוש בעלים ויעויו' בס' אבני מילואי' מה שמשיג על הנב"י סי' כ"ט בענין שדברי נכונים ולא אאריך כי לפע"ד נידון שלפנינו אינו ענין לכל זה ומ"מ מפני שאנו מדמין לא נעשה מעשה ע"פי הנ"ל.

צפע"נ לרמב"ם שם. ואם קדשה בדבר כו' שאין בעה"ב מקפיד כו'. עיין פסחים דף ו' ע"ב ועי' בירושלמי פ' א' דדמאי דהוה זה מחלוקת ועי' בפ"ה דמעשרות בירושלמי בה' ו' על הך דר"י ור"ל דלכך פטור ממעשרות גבי חורי הנמלים משום יאוש ואף דהא מבואר בתוספתא שם דאסור משום גזל בפיאה פ' ב' משום דאח"כ זוכה לו החצר ועי' תוס' נדה ד' נ"א ע"א גבי סיאה ואזוב כו' ובירושלמי פ' א' דדמאי דאמר שם דבגינה אף אם נשמרים פטור ועי' ב"ק ד' קי"ט ע"ב גבי אתרא דקפדי ובהך דמעילה ד' י"ד ע"א ע"ש בפה"מ ועי' רש"י סנהדרין ד' נ"ז ע"א ולא כירק גינה ובפסיקתא רבתי פ' כ"א תני ר' חייא ירק הנשמר בגינה אסור משום גזל ושאינו נשמר מותר ע"ש ועי' בירושלמי פ' א' דערלה דדבר שאין בהם ממש מותר משום גזל ע"ש בהל' א' גבי המשפר פירותיו לעצים ועיין בירושלמי פ' ג' דדמאי הל' ב' גבי הך דהלוקח ירק מן השוק דאמר שם חזקיה דמותר ליקח עלין ליעשר שלא מדעת הבעלים מחמת שאין להם הפסד בהעלין דגבי ירק לא קפדי רק אמנין ולא על העלין עיין שבת דף ק"מ ע"ב וקדושין ד' נ"ב ע"ב וב"ק ד' קי"ג ע"ב ע"ש, ועי' רש"י נדרים ד' ל"ד ע"ב

34) **ספר הכריתות**. כל תנא תוספתא היא שנתוספה על המשנה לפיכך אינה כתובה לא בלשון תניא ולא בלשון תנו רבנן:

מהרי"ק ימים רבים הוקשה לי, למה זו נקרא ברייתא וזו תוספתא, עד שמצאתי בכריתות (ח"ה ש"ג ע"ג) שכתב, שהתוספתא היא שנתוספה על המשנה, לפיכך אינה כתובה לא בלשון תניא ולא בלשון תנו רבנן, כל תנו רבנן או תניא ממנה אתה למד שהיא ברייתא:

קיצור כללי התלמוד...ד"ה כתב בפי' המשניות. וכתב מהרי"ק בכללי גמרא שלו ימים רבים הוקשה לי למה זו נקרא ברייתא וזו תוספתא עד שמצאתי בכריתות שכ' שתוספתא היא שנתוספה על המשנה לפיכך אינה כתובה לא בלשון תניא ולא בלשון תנו רבנן. והיה לי לומר שהתוספתות הם שסדר רבי חייא בפני רבי והיה אומר לו כתוב כך וכך והיינו דאמרין רבי לא שנאה ר' חייא מנין לו. וברייתות הם משניות שנאמרו מדעת רבי חוץ ממדרשו אם שהיו משניות מן הת"ר סדרים ראשונים או שהוציאו מדעתם ולפיכך יש ספק במשבשתא:

35) **עץ החיים בהקדמה לפי' המשניות (נעתק שם)**. ואחר שחברו (משניות) ששה סדרים [מחולקים בסדר יפה במסכתות ופרקים וחלוקים קטנים] ראה רבי חייא תלמידו של רבי[נו הקדוש] שהיו דברי המשנה סתומים [אשר לא יספיקו לרוות צמאוננו] חבר התוספתא וענינה תוס' על המשנה וגלוי טעמה וכך חברו רבי חייא ורבי אושעיא [הושעיא] וחכמים אחרים ברייתות ר"ל לשון ברא שנאמרו חוץ למדרשו של רבי (כל שבחצע"ג –) נשמט בהעץ החיים אבל איתא בהכללי התלמוד. ושבחצע"ר – [ ] הושמט בהכללי התלמוד ואיתא בהעץ החיים).

36) **סוכה כ, סע"א**. דאמר ריש לקיש הריני כפרת רבי חייא ובניו שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה חזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה חזרה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו:

סדה"ד בערכו. ג) בשבת (ס' ב') אמר ר' חייא אי לא דקרו לי בבלאה שרי איסורא פירש"י ר' חייא בבלי היה כדאמרין בסוכה כ' א' עלו ר' חייא ובניו. ובר קפרא קראו בבלי כריתות (ח' א') ע"ל ר' אושעיא. ובעירובין (פ' א') א"ר ישמעאל בר' יוסי לר' חייא בבלאה. בכתובות פ"ק (ה' א') השיב בבלי אחד ואחיה שמו. הקשה לבר קפרא ויבשת ידיה. וכתב היוחסין [אות א'] אחיה נ"ל שהוא ר' חייא שקראו רבי במועד קטן אחיה. (והגירסא שלפנינו קראו עי"א, ובכתובות הגירסא שלפנינו, ור' חייא שמו).

37) **בהקדמתו לספר יד החזקה** רבינו הקדוש חיבר המשנה...והוא קיבץ כל השמועות וכל הדינים וכל הביאורים והפירושים ששמעו ממושה רבינו ושלמדו בית

דין שבכל דור ודור בכל התורה כולה וחיבר מהכל ספר המשנה. ושנונו לחכמים ברבים ונגלה לכל ישראל וכתבוהו כולם. ורצו בכל מקום. כדי שלא תשתכח תורה שבעל פה מישראל. ולמה עשה רבינו הקדוש כך ולא הניח הדבר כמות שהיה. לפי שראה שתלמידים מתמעטין והולכין והצרות מתחדשות ובאות ומלכות רומי פושטת בעולם ומתגברת. וישראל מתגלגלין והולכין לקצוות. חיבר חיבור אחד להיות ביד כולם כדי שילמדוהו במהרה ולא ישכח.

38) **נח יא, ג**. ויאמרו איש אל־רעהו הֲבֵה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרְפָה וְנָתַי לָהֶם הַלְבָּנָה לְאֶבֶן וְהַחֲמֵר הֲיֵה לָהֶם לְחֵמֶר:

39) **קדושין יב, א** אמר שמואל קידשה בתמרה אפילו עומד כור תמרים בדינר מקודשת חיישין שמא שוה פרוטה במדי והא אנן תנן ב"ה אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה לא קשיא הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק.

פרישה לטור אה"ע שם סקמ"ב קדש בדבר שאין מקפיד עליו ר"ל שאין הבעל בית מקפיד עליו הוה ספק קידושין נראה היינו משום שמא במדי יש בו ש"פ אבל אין נראה לפרש דאף אם יש בו ש"פ הוה ספק קידושין הואיל שלקח שלא מדעת ב"ה דהא קאמר שאין מקפיד עליו שמשמע שבהא מחל לו והוה שלו לגמרי:

נוב"י שם... הרמב"ם הנ"ל...שו"ת חת"ס שם (נעתקו לעיל הערה 30).

ר"ן וכתב הרמב"ן ז"ל וכן בתוס' דהא דאמרין חיישין לאו למימר דאי ידעינן בודאי ליהו קידושין גמורין אלא לומר דאפי' בסתמא חיישין שמא שוה פרוטה במדי אבל אין הכי נמי דאפילו ידעינן דשוה פרוטה במדי לא הוה קידושין גמורין כיון דהכא לא שוה דהא לענין גזל דגר אמר' בפרק הגוזל קמא (דף קה א) דבפחות משוה פרוטה אפי' בגזילה קיימת אין צריך להוליך אחריו דאין חוששין שמא תתיקר ולא חיישין נמי שמא שוה פרוטה במדי ומביא אשם ומתכפר לו אלמא אין לממון אלא מקומו ושעתו כדאמרין בערכין [דף כד א] לגבי הקדש אלא חומרא דרבנן בעלמא הוא באיסור אשת איש ולשון הא בקידושי ספק לפי זה לא אתי שפיר לפיכך נראה לי דאי שוה פרוטה במדי קדושי תורה הן זכיון שהיא נתרצתה בהן ושיון פרוטה באי זה מקום אילו ידעו העדים שדרכה לתת פרוטה באותו דבר הוה ליה כאילו אמרה לדידי שוה לי כדאמרין לגבי חמש סלעים של פדיון בכור כדאיתא לעיל [דף ח א]:

רא"ש אמר שמואל קדשה בתמרה אפילו עומד כור תמרים בדינר מקודשת חיישין שמא שוה פרוטה במדי חומרא דרבנן בעלמא הוא דמדאורייתא אין להקדש אלא מקומו ושעתו ערכין כד. וכן למקח וממכר והא דקרי לה בשמעתין קידושי ספק לא שיהא בו משום ספק מדאורייתא אלא

להוראה ותרבות יפה היה להן אבל בפומבדיתא לא היה להם תרבות יפה כ"כ כו' וא"כ היאך היה להם מנהג רע כזה להקפיד על דבר שרוב העולם אין מקפידין ולעיל בסמוך ע"א אמרי' ר"ח הו"ל אריס כו' צפון לצדיק חיל חוטא בו' לזה אמר לא מצד רוע לבם כי אם מקום בהמות הוא וצריכי' כו'. אבל קשה הא אמרינן בחולין פרק ג"ה דף ע"א ע"א ויותר יעקב כו' צדיקים מקפידין על כו' וממונם חביב עליהן מגופן וא"כ דלמא כפשוטו. עוד קשה היכן מצינו שהיה מקום בהמות דמצינו אילים ממואב כבשים מחברון עגלים משרון. ומחסיא יגעתני ולא מצאתי בשום מקום. ואפשר למצוא סמך במעשה שהביא בספר הזוהר בכפר טרשין שהיה שם דבר ובא רב אחא וביטל הגזירה ושינה שמה למתא מחסיא ז"ל רב אחא אזיל לכפר טרשא כו' קבילו עלייהו דלא יתבטלון מאורייתא לעולם והחליפו שמה דקרתא וקרו לה מתא מחסיא דהיינו בתחלה היה שמה טרשא ע"ש שיושבין בטרשים וסלעים ואח"כ ע"ש מחסיא. ובמס' סוטה דף ל"ד ע"ב על וחברון שבע שנים כו'. וחברון טרשים הוי והכתיב ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון ואמר רב אויא אמר רבא בר חנן שהלך להביא כבשים מחברון ותניא אילים ממואב כו'. מינה. איידי דקלישי ארעא עבדא רעייא ושמן קנינין ופירש"י להביא כבשים כו' אלמא ארץ מרעה הוי כו'. קלישא ארעא עפר שלה טרשים דק וקלוש הוא ומתוך כך לא היו חורשין וזורעין תבואות מאכל אדם. עבדא רעייא. מצמחת ומעלה עשבים ואוכלין הצאן. ושמן קנינין מקנה הצאן שכן דרך הצאן להיות משביח בארץ יבישה וטרשים יותר מארץ לחה ע"כ וק"ל. עוד קשה בפרק בכל מערבין (עירובין דף כ"ח ע"א) א"ר יהודה משמיה כו' מערבין כו' אבל לא בחזיז ופירש"י נמי שחת של תבואה כשהיא ירק כו' ופריך והא אמר רב כשות וחזיז מערבין כו' ל"ק הא מקמא דאתי רב לבבל כו' ופירש"י בבבל אוכלין חזיז וכי אתא רב לבבל וחזי דאכלי להו אמר מערבין בו. א"כ לימא בבל. ועוד בפרק חזקת הבתים (בבא בתרא דף ל"ו ע"א) אמרי' אכלה שחת לא הוי חזקה ואמר רבא אי קאי בצוואר מחוזא הוי חזקה ופירש"י אי קאי השחת בבקעת מחוזא הוי חזקה לפי שעשירים היו ובהמות הרבה להם כו' [ואמאי לא אמר מחוזא] לכן נראה לפרש כפשוטו דלא קאי על חזיז רק על כל מילי וכן משמע הלשון אתרא דקפדי הוא שהיו קפדינן בכל דבר רק היאך תלוי כאן נבאר בסמוך. וראיה שהיו קפדינן מפורש באיזה מקומות בהוריות דף י"ב ע"א גלדנא סריא דמתא מחסיא ולא מכותח דרמי כיפי דפומבדיתא. וזה ענין מה שאמרו פרק היה קורא (ברכות דף י"ז ע"ב) שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה אמר רב אשי והלין בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו דהא קחזו שבחא דמתבתא תרי זימנין בשתא ולא מיגייר גיורא מנייהו

קידושי דרבנן נינהו ועשאוהו כמו ספק שאינה מותרת לאחר בלא גט וגם הראשון צריך לקדשה קידושין אחרים ודאין והרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' אישות הל"ט כתב שאם קדש בתבשיל או בירק וכיוצא בהן כל דבר שאינו מתקיים אם לא היה שוה פרוטה באותו מקום אינה מקודשת כלל שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסד ויאבד ולא יהא שוה כלום ומתוך דבריו משמע שאם היינו יודעים שהוא שוה במקום אחר היתה מקודשת מדאורייתא כיון דאי אית אורחא להתם שויא לה פרוטה והא דקרי להו קדושי ספק משום דקאמר שמואל שמה שוה פרוטה במדי ואין ידוע לנו בודאי ששוה פרוטה במקום אחר ומחמת זה כתב שאם הוא דבר שאינו מתקיים להגיעו למקום היוקר אינה מקודשת כלל מדאורייתא ור"י פי' אפילו ידוע ששוה פרוטה במקום אחר דאין להקדש אלא מקומו ושעתו והאי דנקט חיישינן שמה שוה פרוטה במדי לרבותא נקט דאפילו בכי האי גוונא אמרו רבנן דהוו קידושין גזירה אטו אותו מקום ששוה פרוטה א"כ אין חילוק בין דבר המתקיים ובין דבר שאין מתקיים כיון דמשום גזירה הוא ומסתברא כדברי ר"י דאשה לא מיקניא נפשה בפחות משוה פרוטה במקומה:

40) **פרשתנו ת, ט.** אָרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכָּנַת תֹּאכֵל בָּהּ לֶחֶם לֹא תִחַסֵּר כֹּל בָּהּ אָרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיהָ בְּרִזָּל וּמַהֲרִיָּה תִפְחָצֵב נַחֲשָׁת.

רמב"ן שם. וטעם אשר אבניה ברזל – [ובתרגום ירושלמי ראיתי: דאבניה ברירן היך פרזלא. רצונו לפרש שהכתוב משבח הארץ שימצאו בה מחצבים מאבנים גדולות, אבנים יקרות אבני גזית, לבנות מהם בתים וחומות ומגדלים, לא כארץ מצרים וארצות רבות שהם שכני בתי חומר ונעשים ליושביהם קבריהם.]

תרגום ירושלמי ארע די לא במסכנות תאכלון בה לחם לא תחסרון כל מן דעם בה ארע דאבניה שרי[ר]ין וברירן היך פרזלה ומן טווריה חצבין נחשה.

41) **ברייתא...תוספתא** (נעתקו לעיל הערה 21).

טור (יש"ש) (נעתקו לעיל הערה 26).

42) **גמרא...תוספתא** (נעתקו לעיל הערה 21).

פרש"י מתא מחסיא – מקום בהמות הוא וצריכי' למרעה טוב.

מהר"ם שיף שם ברש"י בד"ה מתא מחסיא מקום בהמות כו'. ואפ"ל שכוונתו בפירושו ובמה שפי' כאן ולא על באתרא דקפדי דקשה ליה מתא מחסיא אמרינן בהוריות דף י"ב ע"א אקיקלי דמתא מחסיא תיבו ולא על אפדנא דפומבדיתא ופי' רש"י במתא מחסיא היו ת"ח הראויין

פרטא אומר אף דברים שתגרי אומות העולם מוכרין להן מן מפניגן...

45) **עיון יעקב לע"י סוף ב"ק** (בגמ') ת"ר מסתתי אבנים אין בהם משום גזל וכו' באתרא דקפדי יש בהם משום גזל אמר רבינא ומתא מחסיא אתרא דקפדי הוא. - נראה דאתי לומר שלא תימא אי אמרינן מסתתי אבנים אין בהם משום גזל א"כ אמאי איצטריך התורה לומר פסל לך הפסולת יהיה שלך הא הדין פשוט הוא כך בכל מסתתי אבנים לה"ק בזמן שבעל הבית מקפיד עליו יש בהן משום גזל וא"כ בדבר חשוב כמו אבנים טובות היו ישראל מקפידים להכי איצטריך הקב"ה לומר פסל לך הפסולת יהיה שלך מטעם לפי שישראל נטלו חלקו בביזה...:

תולדות אדם. אבא חנן אומר משום ר"א לפי שנאמר וכו' כן גריס בעל אות אמת ומוחק תיבת למה נאמרה פ' זו, והיינו ששיטות אבא חנן כו' יונתן דעשה לך משל ציבור והרא' ממאמר פסל לך ומידרש שיהו הפסולת שלך על כרחיך דהלוחות לא משלו נעשו דאי משלו נעשו מה הוצרך להיתרא שיהא המותר שלו, הא קי"ל מגילה דף כ"ז ולטוא"ח סי' קנ"ג אם גבו מעות לדבר שבקדוש' ועשו הדבר והותירו משנין אותו לכל מה שירצו ואפי' לדבר הרשות, כמוהו אם משה נדב הסנפרינון להלוחות אחר שנעשו הלוחות כמדתן פשיטא שהמותר שלו אלא ע"כ דמשל ציבור נעשו והמותר אעפ"י שהוא חולין הורה לו הש"י היתרא דין דמשנה דב"ק דף קי"ט דמה שהחרש מוציא במעצד הרי אילו שלו:

ספרי (יו"ד, ב). וידבר ה' אל משה לאמר עשה לך שתי חצוצרות כסף – למה נאמרה פרשה זו לפי שהוא אומר על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו שומע אני הואיל ונוסעים וחונים על פי הדיבור יכול לא יהיו צריכים חצוצרות? תלמוד לומר: עשה לך. מגיד הכתוב שאף על פי שנוסעים על פי ה' וחונים על פי ה', צריכים חצוצרות. עשה לך משלך [קח לך משלך]. ויקחו אליך משל צבור, דברי רבי יאשיהו.

רבי יונתן אומר: אחד זה ואחד זה משל צבור הכתוב מדבר. ומה תלמוד לומר: עשה לך קח לך משלך אני רוצה מבהם. אבא חנן אומר משום רבי אלעזר, (למה נאמרה פרשה זו) לפי שהוא אומר בעת הוא אמר ה' אלי פסל לך [ועשית לך ארון עץ] ולא היה אלא משל צבור [שנאמר ועשו ארון עצי שטים] (הא מה תלמוד לומר) [אף] קח לך עשה לך, בשל צבור הכתוב מדבר. [ומה תלמוד לומר: ועשית לך ארון עץ, אלא כאן כשעושיין רצונו של מקום כאן כשאין עושיין רצונו של מקום].

46) **ר"ה ז, סע"א ואילך** תנ"ה קרבנות צבור הבאין באחד בניסן מצוה להביא מן החדש ואם הביא מן הישן יצא אלא שחיסר מצוה ויחיד שהתנדב משלו כשרין בלבד שימסרם

(וצריכין לדחוק הרחוקים מצדקה של הקב"ה. הגה"ה מכבר). ונראה שמפרש אבירי לב קמצנים היפך דרחב לב לבבות קשין מדקדקין אתרא דקפדי היא שטבע הארץ שם נוטים לקמצנות וזהו שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה ולזה אמר [לראיה] דמעולם לא איגייר כו' כמה שאמרו ביבמות פרק החולץ (יבמות דף מ"ז ע"א) וע"ב גר שבא להתגייר אומרים לו כו' ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה דאמר מר ב"נ נהרג על פחות משהו פרוטה (ע"ש בפירש"י בפירוש שמקפידים. הגה"ה מכבר) ואי בעי לפירוש יפרוש וק"ל ונכון. וזה ענין מה שאמרו שם קשים גרים לישראל כספחת כו' ופירשו התוס' משום שלומדים ממעשיהם ובעלמא אמרינן גבי כותיים כל מצוה שהחזיקו בה מדקדקין בה יותר כו'. חולין דף ד' ע"א. ונראה כי מצד טבע בן נח מדקדק על פחות משו"פ ולהכי מודיעין אותו זאת בתחלה ולהיותם דבקים בזה בקמצנות וצרי עין והקפדה לומדים ישראל מהם וקשים כספחת שבאים על צרת עין אשר לו הבית. וזה ענין מה שאמרו בל"ו מקומות הזהיר על אונאת הגר וכל כך למה מפני שסורו רע וקשה לשון זה ונראה במ"ש פ"ק דבתרא דף ט"ו ע"ב וסר מרע מאי וסר מרע א"ר אבא בר שמואל איוב ותרן בממונו היה מנהגו של עולם נותן חצי פרוטה לחנוני ואיוב ויתרה משלו וק"ל. וזה שאמרו ובני מתא מחסיא אבירי לב כו' דלא איגייר כו' ובן נח נהרג כו' רק הגמ' שסיים ומתא מחסיא כו' הוא אדרבה מטיבותא להיותם ת"ח כדלעיל [בזוהר] וקבילו עלייהו לעסוק בד"ת כו' אקוקלי דמתא מחסיא כו'. טב גילדנא כו'. שבחא דמתיבתא כו'. דמלך במתא מחסיא טביומי כו'. ואמרו מכאן שת"ח מקפידין כו' וכל כך למה כו' דהיינו בת"ח הוא שבח לדקדק ובסתם ב"א גנאי כדלעיל חיל חוטא...

רמב"ם שם...יש"ש שם (נעתקו לעיל הערה 26).

מצפה שמואל שם ואין משנין. - עיין רמב"ם פ"ו מהלכות גניבה הלכה ח מתוספתא זו:

43) **שלח טו, לה. לו.** (לה) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מוֹת יוֹמֵת הָאִישׁ רְגוּם אֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל הָעֵדָה מֵחוּץ לַמַּחֲנֶה. (לו) וַיֵּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה אֶל מֵחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בְּאֲבָנִים וַיָּמָת פְּאֶשֶׁר צִנֹּה ה' אֶת מֹשֶׁה.

44) **יומא עה, ב.** תנו רבנן לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי ר"ע וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל אמר להם צאו ואמרו לו לעקיבא עקיבא טעית וכי מלאכי השרת אוכלין לחם והלא כבר נאמר לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי אלא מה אני מקיים אבירים לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אזניך (ויצאת שמה חוץ) דברים שתגרי אומות העולם מוכרין אותן להם ר"א בן

לצבור. פשיטא מהו דתימא ליחוש שמא לא ימסרם לצבור יפה יפה קא משמע לן.

(47 ספרי בהעלותך שם (נעתק לעיל הערה 45).

הערה 8...16...45.

ירושלמי שקלים פ"ד ה"א מה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה ולא מצאו עצים בלשכה ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן ומסרום לצבור וקרבו מהן קרבנות ציבור והתנו עמהן נביאים שביניהן שאפי' לשכה מליאה עצים ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה אמר רבי אחא דרבי יוסה היא דרבי יוסה אומר אף הרוצה מתנדב ש"ח ר' יוסי (אסי) בשם רבי אילא דברי הכל היא מה פליגין בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כל עמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור תני אשה שעשתה כתונת לבנה (צריכה למסור לציבור) כשירה ובלבד שתמסרנה לציבור א"ר אחא דרבי יוסי היא דרבי יוסי אומר אף הרוצה מתנדב ש"ח רבי יוסי (אסי) בשם ר' אילא דברי הכל היא מה פליגין בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כל עמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור:

מפרשים קרבן העדה דר"י היא. הא דאמרינן שעצים לקרבנות ציבור באים משל יחיד אתיא כר' יוסי דמתני': דברי הכל היא. ואפילו כרבנן דע"כ לא פליגי רבנן ור"י אלא בגופו של קרבן: אבל במכשירי קרבן. כגון עצים לקרבנות הכל מודים דמשתנה מיחיד לציבור: כתונת לבנה. הנהן לשרת בו בקדש: צריכה למסור לציבור. מיהו אם מסרה מותר לעבוד בו: במכשירי קרבן. כגון כתונת: פני משה רבי יוסי היא. אתיא האי תוספתא כרבי יוסי דמתני' דס"ל אף הרוצה מתנדב שומר חנם דאלו לרבנן אין קרבן צבור קרב מהמתנדב בחנם אלא משל צבור דוקא: רבי יוסי. אמורא בשם רבי אילא קאמר דברי הכל היא דמה פליגין רבנן על ר' יוסי בגופו של קרבן אם התנדב היחיד ממון להביא גופו של קרבן צבור בהא הוא דס"ל דלא מהני שימסרם לצבור אבל במכשירי קרבן כמו העצים וכן בגדי כהונה דלקמן כ"ע מודו שהיא משתנה מיחיד לצבור על ידי שימסרם לצבור: תני. בתוספתא דיומא סוף פ"ק האשה שעשתה כתונת מבגדי כהונה לבנה כשירה ובלבד שתמסרנה לצבור לפי שאחד בגדי כ"ג ואחד בגדי כהן הדיוט באין מתרומת הלשכה וכשהיחיד מתנדב בחנם צריך שימסור לצבור:

יומא לה ב תני רב הונא בר יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר שכלתה עבודת ציבור כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לציבור פשיטא מהו דתימא ליחוש שמא לא ימסרנה יפה יפה קא משמע לן.

(תוד"ה ניוחוש שם) שמא לא ימסרנה יפה יפה קמ"ל. ואפי' לרבנן דרבי יוסי בפרק הבית והעליה (ב"מ דף קיח.) דסבירא להו שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ורבי יוסי אומר אף הרוצה להתנדב בחנם עושה וקאמר דפליגי במיחש דילמא לא מסר לצבור יפה דרבנן סברי חיישינן הכא מודו דאנן סהדי דכ"ג מסר ליה יפה שהוא גדול בתורה ויודע שיש למסור יפה ועוד כיון שכל כבוד כהונה הוא שלו מסר ליה יפה אגב חביבות שעובד בה וכן לבן בוכרי דאמר בפרק הקומץ רבה (מנחות דף כא:)) כל כהן ששוקל אינו חוטא ופריך כיון דלכתחילה לא מיחייב לאיתויי כי קא מייתי מעייל חולין לעזרה ומשני דמסר ליה לצבור איכא למימר אפילו את"ל דסבירא ליה כרבנן דפ' הבית והעליה (ב"מ דף קיח.) בההיא אפי' רבנן מודו כיון שכל ישראל מביאין שקלים אינהו נמי נהי דפטירי מסרי לצבור יפה יפה ועוד כיון שכל ריוח הקרבנות הבאים מן השקלים שלהם הוא גמרי ומסרי יפה:

מל"מ הל' שקלים פ"ד ה"ו. מי שהתנדב לשמור בחנם וכו'. בס"פ בתרא דמציעא גרסינן תנן שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ר' יוסי אומר הרוצה מתנדב הוא ושומר חנם אמרו לו אתה אומר כן אין באים משל צבור ובגמרא נחלקו במאי פליגי ת"ק ור"י דרבה אמר בהבטה בהפקר פליגי דת"ק סבר הבטה בהפקר קני ואי יהבי ליה אגרא אין אי לא לא ור"י סבר הבטה בהפקר לא קני וכי אזלי צבור ומייתו השתא הוא דזכי בהו ע"כ. ונראה דלפי אוקמתא זו כ"ע אית להו דחיישינן שמא לא ימסרם יפה ומשום הכי ת"ק דאית ליה דהבטה בהפקר קני אין היחיד מתנדב לשמור חנם אף שימסרם לצבור משום דחיישינן שמא לא ימסרם יפה ורבי יוסי אית ליה דהבטה בהפקר לא קני ומשום הכי מתנדב יחיד. ואפשר עוד דלכ"ע לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה והכא בעיקר דינא פליגי היכא דלא מסרם דרבנן ס"ל שאין היחיד מתנדב משום דהבטה קני וכיון שלא מסרם נמצא קרבן צבור קרב משל יחיד ור"י אית ליה דאף אם לא ימסרם מתנדב משום דהבטה לא קני. באופן שדין זה אי חיישינן שמא לא ימסרם יפה אין להכריע אותו ממחלוקת זה כפי אוקמתא זו. וראיתי לאחד מגדולי הדור (הוא ניהו החכם השלם הרב כמוהר"ר יעקב אלפאנדארי ז"ל) שהקשה דנהי דת"ק אית ליה דהבטה בהפקר קני הא קי"ל דהמחזיק בהפקר צריך כונה ואם לא היה דעתו לקנות לא קנה ואם כן יתנדב לשמור ולא יתכוין לקנות עכ"ד. (א"ה עיין בספר אסיפת זקנים בשלהי מציעא דהרשב"א ז"ל הוקשה לו כן וניחא ליה דכיון דהשומר יודע שאין הצבור קונים בהבטתו נותן בדעתו לקנות לעצמו כדי שלא יבאו אחרים ויטלום לעצמם ובשם התוס' כתב דאה"נ דבאינו מתכוין לקנות מהני יע"ש ועיין בתו"ט פ"ד דשקלים). והנה כפי הצד האחד שצדדנו דכפי אוקמתא זו כ"ע אית להו דחיישינן שמא לא ימסרם

יפה אין כאן קושיא כלל דהוא הדין דחיישינן שמא יהיה דעתו לקנות משום דנוח לו שיקרבו משלו וכמו שפירש"י בחששא שמא לא ימסרם יפה. ואי אמרינן דכ"ע אית להו דלא חיישינן שמא לא ימסרם יפה והכא בעיקר דינא פליגי כשלא מסרם דאי מסרם אף ת"ק מודה דמתנדב. אף אתה אמור דלעולם בשלא נתכוין לקנות דכ"ע לא פליגי דמתנדב והכא בשנתכוין לקנות פליגי דת"ק אית ליה דאינו מתנדב משום דהבטה קני ור' יוסי אית ליה דאף במתכוין לקנות מתנדב משום דבהבטה לא קני. ועוד נ"ל דאף דנימא דכ"ע אית להו דלא חיישינן שמא לא ימסרם מ"מ לא מהני מה שאומר שאין דעתו לקנות משום דדוקא במוסרם לצבור הוא דאמרינן דלא חיישינן שמא לא ימסרם יפה דמאחר דבפיו ובשפתיו אומר שמוסרם לצבור לא חיישינן דלמא רחוק ממנו לבו ובקרבו ישים ארבו ואינו מוסרם יפה. אבל באומר שאין דעתו לקנות איכא למיחש שמא יחזור בו בעוד שהוא שומר הספחים ויהיה דעתו לקנות ואף אם בשעת גמר מלאכה אומר שמעולם לא היה דעתו לקנות מ"מ חיישינן דלמא לאו אדעתיה ובאי זה זמן היה דעתו לקנות ומש"ה לא מהני מה שאומר שמעולם לא היה דעתו לקנות אבל לעולם אם מוסרם לצבור מהני:

ועוד נ"ל לומר דאף למאן דאית ליה דלא חיישינן דלמא לא ימסרם יפה מודה דלא מהני מה שאומר שאין דעתו לקנות משום דאני סבור דטעמא הוא משום דאף דנימא שבלבו אינו מוסרם מ"מ מהני המסירה דהא קי"ל דדברים שבלב אינם דברים כדאיתא בכמה דוכתי. וליכא למימר דהא דאמרינן דאינם דברים הוא משום דלא מהימן לומר דבלבו היה הפך מה שהוציא בפיו אבל באיסור חיישינן מספק. הא ליתא כדמוכח מההיא דאמרינן בקדושין ובכולן אף על פי שאמרה בלבי היה להתקדש לו אעפ"כ אינה מקודשת ומדלא אמרינן שתהיה היא אסורה בקרוביו ש"מ דאפילו לקולא אמרינן דדברים שבלב אינם דברים. (א"ה) עיין מ"ש הרא"ש נדרים (דף כ"ח) והתוס' שם דדברים שבלב המוכיחין הויין דברים דכיון דאנן סהדי הו"ל כאלו פירש בהדיא ולא הוו דברים שבלב. והנה הכא פירש"י שנוח לו שיקרבו משלו. ועיין מוהר"ם בספר המפה ח"מ סי' ר"ז דבמתנה הויין דברים יע"ש ועיין גופי הלכות סי' קל"ו). ומאי דקאמר ר"י לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה הכונה היא דליכא למיחש דלמא לא מסר יפה משום דאפילו אם לא מסר להו בלבו מהני משום דדברים שבלב אינם דברים. אבל באומר שאין דעתו לקנות אף ר"י מודה דחיישינן דלמא יהיה דעתו לקנות וכדכתיבנא דספק איסור הוא וחיישינן. הן אמת דלרבנן דאית להו דחיישינן צריך נגר ליישב דמה חששא היא זו מאחר דקי"ל דדברים שבלב אינם דברים וכעת צל"ע:

תו אמרינן התם אמר רבא דכ"ע הבטה בהפקר קני והכא אי חיישינן שמא לא ימסרם יפה קמיפליגי דרבנן סברי יהבינן להו אגרא ואי לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה ור"י סבר לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה. והנה כפי אוקמתא זו דת"ק ור"י לאו בעיקר דינא פליגי אלא דרבנן ס"ל דלית תקנתא למתנדב לשמור חנם משום דחיישינן דלמא לא ימסרם יפה ור"י אית ליה דלא חיישינן, מאי דלא אמרינן דפליגי באומר שאין בדעתו לקנות דת"ק ס"ל דחיישינן שמא יהיה בדעתו לקנות ור"י סבר דלא חיישינן כפי הצד שצידדנו לעיל דמאן דחייש דלמא לא ימסרם יפה חייש נמי דלמא יהיה בדעתו לקנות, צ"ל דהכא חדא מינייהו נקט וה"ה לאידך וכונת ת"ק היא דמאחר דהבטה קני ליכא שום תקנה לשמור חנם שאם ימסרם לצבור חיישינן שמא לא ימסרם יפה ואם יאמר נמי שאין בדעתו לקנות חיישינן שמא יהיה בדעתו לקנות כי היכי דחיישינן דלמא לא ימסרם יפה, ולר"י שפיר מתנדב יחיד לשמור ושימסור לצבור משום דלא חיישינן דלמא לא ימסרם וה"ה דמהני באומר שאין בדעתו לקנות דלא חיישינן דלמא יהיה בדעתו לקנות כי היכי דלא חיישינן דלמא לא ימסרם יפה נמצא דלר"י שתי תקנות יש למתנדב יחיד לשמור או שיאמר שאין בדעתו לקנות או שימסור לצבור. והא דלא קאמר ליה ר"י הוא משום דשמעיה לת"ק דקאמר דתקנה דמסירה לצבור לא מהני אמר ליה דמהני אבל לעולם דאיכא נמי תקנה אחריתי דהיינו שיאמר שאין בדעתו לקנות. אך כפי השני חילוקים שכתבנו שיש לחלק בין חששת דלמא יהיה בדעתו לקנות לחששת דלמא לא ימסרם יפה אתיא סוגיית הגמרא כפשטה דאליבא דכ"ע תקנה שיאמר שאין בדעתו לקנות לא מהני דחיישינן שמא יהיה בדעתו לקנות אך בתקנה דמסירה לצבור נחלקו דת"ק אית ליה דאף תקנה זו לא מהני ור' יוסי סבר דחששא זו ליתא מהטעמים שכתבנו. ולפי זה לר"י לית ליה תקנה למתנדב לשמור כי אם במסירה לצבור אך במה שאומר שאין בדעתו לקנות לא מהני אף לר"י:

תו אמרינן התם איכא דאמרי רבא אמר דכ"ע הבטה בהפקר לא קני והכא בחיישינן לבעלי זרועות קא מפליגי דת"ק סבר דתקינן רבנן למיהב ליה ד' זוזי כי היכי דלישמעו בעלי זרועות וליפרשו מינייהו ור' יוסי סבר לא תקינן ומה אתה אומר ה"ק ליה מדברין לדברינן אין באים משל צבור ע"כ. ופירש רש"י מדברין דקא אמרת ישמרם חנם לדברינן דס"ל דתקינן רבנן ד' זוזי מן התרומה לשומרי ספחים וזה מוחל עליהם ונמצאו לו בתרומה ד' זוזים שאין לצבור חלק בהם ואם קונים מהם תמידין ומוספין ושאר קרבנות צבור אין תמידין באים משל צבור ע"כ. ונראה דדוקא הני הוא דאמרינן דכיון דתקינן רבנן ד' זוזי וזה מוחל עליהם נמצא דאין תמידין באים משל צבור. אך בשאר דברים דתקינן רבנן שיקחו מתרומת הלשכה וכדתנן בפרק שני דייני

דחיישינן וכדכתיבנא. אך לרבא דקאמר לכ"ע הבטה בהפקר קני דין זה הוא מחלוקת ת"ק ור"י דלת"ק חיישינן דלמא לא ימסרם יפה ולר"י לא חיישינן דלמא לא ימסרם יפה:

וראיתי לר' עובדיה בפ"ד דשקלים דפירשה למתניתין כאוקימתא קמייתא דרבא דפליגי אי חיישינן שמא לא ימסרם יפה והקשה הרב בעל תוי"ט שם דמ"ש הכא דחיישינן שמא לא ימסרם יפה משקלים דמקבלים מנשים ועבדים וקטנים וכדתנן בפ"ק ולא חיישינן דלמא לא ימסרו יפה. (א"ה עיין מה שכתב מהור"ר בצלאל בשלהי מציעא בשם הראב"ד). ותירץ דשאני שקלים שאין גופן קרב וכשמשתנין שיקנו בהם דבר הקרב נשתנה נמי לשל צבור. ואח"כ לא נחה דעתו של הרב ז"ל בתירוץ זה וחילק דשאני עומר ושתי הלחם דהיו פעם אחת בשנה איכא למיחש דלמא לא ימסרם יפה משום דנוח להם שיקרבו משלהם אבל שקלים דלקרבנות זכולה שתא ליכא למימר נוח להם וא"ש נמי ללישנא בתרא דהבטה בהפקר לא קני ולאותו לשון טעמא דרבנן שתקנו שכר כדי שיהיה קול כו' וכשמוחלין נמצא שיש לשומרים אותן מעות בתרומה ואין לצבור חלק בהן ולפ"ז אין לחלק משום שאין גופן קרב ע"כ. ומדברי רבינו נראה דס"ל דללישנא בתרא ס"ל לת"ק דחיישינן דלמא לא ימסרם יפה ומ"ה אמרו לר"י מדברין לדברינו אין באין משל צבור וכבר כתבנו דאפשר דלפי אוקמתא זו ס"ל לת"ק דלא חיישינן דלמא לא כו'. ובעיקר החילוק שחילק הרב בין דבר הבא פ"א בשנה לשקלים לא ידעתי מהו:

ולפי חומר הנושא נ"ל לחלק דשאני שומרי ספיחים דלעולם יש לשומר חלק בהם כיון דבאים משל צבור חיישינן דלמא לא ימסרם יפה דסבור השומר דמה שב"ד אומרים לו שיימסרם יפה הוא כדי שיהיה לכל ישראל חלק במצוה ומש"ה אינו מוסרן יפה דניחא ליה שיקרבו משלו. אבל גבי שקלים דרחמנא אמר דכהנים ונשים ועבדים לא יהיה להם חלק בקרבנות כי מסרי לצבור ליכא למיחש דלמא לא ימסרו יפה משום דניחא להו שיקרבו משלהם דלאו ברשיעי עסקינן מאחר שרואים דאפילו בשותפות אין חפץ לה' שיהיה להם חלק בקרבנות צבור מש"ה לא חיישינן דלמא לא ימסרו יפה:

שוב ראיתי שהתוספות הקשו קושיא זו פ"ג (דף ל"ה) ולפי שיש לי משא ומתן בדבריהם אעתיק סוגיית הגמ' ומ"ש התוס' שם. גרסינן התם תני רב הונא בר יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר שכלתה עבודת צבור כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לצבור פשיטא מהו דתימא ניחוש דלמא לא ימסרנה יפה יפה קמ"ל ע"כ. ופירש"י עבודת יחיד הוצאת כף ומחתה שאינה צריכה צבור אלא לפי שמוטלת

גזרות שפיר מחיל להו. וטעמא דרבנן דלא תקינו להו אלא אם ירצו ליקח אבל אם לא ירצו לא תקינו להו ועליהם תבא ברכת טוב. אך בהך דשומרי ספיחים דרבנן תקינו להו משום בעלי זרועות ואף אם לא ירצו ליקח תק"ח היא שיקחו משום בעלי זרועות אי מחיל להו נמצאו תמידין ומוספין באין משל יחיד וזה פשוט:

והנה כפי אוקמתא זו היה נראה דרבנן ס"ל דחיישינן שמא לא ימסרם יפה דאי לא היכי קאמרי מדברין לדברינו אין באין משל צבור הא איכא תקנה במסירת הד' זוזין לצבור. (א"ה והכי מוכח מדברי התוס' ר"ה (דף ז') שהביא הרב המחבר לקמן דאל"כ אין מקום לקושיתם דנימא דסוגיא דהתם ס"ל כלשנא בתרא דהכא. אך ק"ל להאי לישנא אמאי איצטריך לדחוקי ולומר דר' יוסי סבר לא תקינו דהוא מחלוקת במציאות בעיקר התקנה לימא דבהא פליגי דר"י ס"ל לא חיישינן ורבנן סברי חיישינן שמא לא ימסרם יפה). ומיהו אפשר לומר דלעולם במסירה מהני אף לרבנן דלא חיישינן דלמא לא ימסרו יפה אלא דלסברת ר"י דלא תקינו יכול למחול אף בלא מסירה ועל זה אמרו לו רבנן לר"י מדברין שאתה אומר שיכול להתנדב חנם בלא מסירה לדברינו שאנו אומרים דתקינו להו רבנן ד' זוזים נמצאו תמידין ומוספין אינן באים משל צבור. וא"ת כפי הצד הזה דמסירה מהני לרבנן א"כ מאי קאמר דכ"ע הבטה בהפקר לא קני לימא דכ"ע הבטה בהפקר קני ואעפ"כ היה יכול להתנדב חנם לפי שהיה מוסרם לצבור ולא חיישינן דילמא לא ימסרם יפה אלא שחכמים תיקנו למיהב ליה ד' זוזי משום בעלי זרועות ור"י סבר דלא חיישינן לבעלי זרועות ומש"ה מתנדב חנם ואמרו לו רבנן לר"י כפי דברין שאתה אומר שלא תיקנו חכמים משום בעלי זרועות ונמצא שיכול למחול עליהם נמצא שתמידין ומוספין הבאים מד' זוזים אלו אינן באין משל צבור ואף שיש תקנה שיימסרם לצבור דומיא דספיחים שיימסרם לצבור מ"מ לר"י דאית ליה דלא תקינו רבנן למיהב ליה ד' זוזי ונמצא שאינו צריך למוסרם לצבור נמצאו תמידין ומוספין באין משל יחיד אליבא דרבנן דאית להו דרבנן תקינו להו. הא ל"ק משום דרבה הוא דס"ל דהבטה בהפקר תנאי היא והביא משנה זו לומר דת"ק ור"י נחלקו בזה ועל זה בא רבא לומר דליתא אלא דכ"ע אית להו דהבטה בהפקר קני א"נ דכ"ע אית להו דהבטה בהפקר לא קני כלומר דאין להכריח ממשנה זו שום צד מהצדדים דאפשר דכ"ע אית להו דקני ואפשר דכ"ע אית להו דלא קני:

העולה ממ"ש דבין אליבא דרבה דקאמר דפליגי בהבטה בהפקר אי קני או לא בין אליבא דרבא דקאמר דפליגי אי חיישינן לבעלי זרועות חלוקה זו אי חיישינן דלמא לא ימסרם יפה או לא אין להכריח בה שום צד מהצדדים דאפשר דכ"ע אית להו דלא חיישינן ואפשר דכ"ע אית להו

עליו לפנות את המקום לפיכך קורא לה עבודת יחיד, ובלבד שימסרנה לצבור דס"ס מעבודת צבור היא כן נראה בעיני. ואני שמעתי עבודת יחיד מקרא פרשה דתנן בה התם קורא באצטלית לבן משלו וקשיא לי בגוה דלא תנן התם ובלבד שימסרנה לצבור. פשיטא דעובד בה כיון דאמרת דמוסרה לצבור דצבור היא ע"כ. וכתבו התוספות ליחוש שמא לא ימסרנה יפה יפה קמ"ל ואפילו לרבנן דר"י בפרק הבית והעליה דס"ל שומרי ספחים בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ור"י אומר אף הרוצה להתנדב חנם עושה וקאמר דפליגי במיחש דלמא לא מסר לצבור יפה דרבנן סברי חיישינן הכא מודו דאנן סהדי דכ"ג מסר לה יפה שהוא גדול בתורה וידע שיש למסור יפה ועוד דכיון שכל כבוד כהונה שלו מסר לה יפה אגב חביבות שעובד בה עכ"ל:

והנה נוראות נפלאות על רבותינו בעלי התוס' דמה הוקשה להם דבפירוש אמרינן אחר שכלתה עבודת צבור וכו' עובד בה עבודת יחיד דמשמע דלא הותר אלא עבודת יחיד אבל עבודת צבור לא הותר וע"כ טעמא דמלתא הוא משום דחיישינן דלמא לא ימסרם יפה ודוקא בעבודת יחיד הוא דלא חיישינן אבל בעבודת צבור חיישינן וא"כ אתיא סוגיא זו כרבנן דפרק הבית והעליה דלגבי מנחת העומר שהיא של צבור חיישינן דלמא לא ימסרם יפה. (א"ה תו ק"ל ע"ד התוס' מסוגיא דירושלמי רפ"ד דשקלים וזה פריה תני האשה שעשתה כתונת לבנה צריכה שתמסרנה לצבור א"ר אחא דר' יוסי היא דר"י אמר הרוצה מתנדב שומר חנם ור' אסי בשם ר' אילא אמר כדברי הכל היא במה פליגי בגופו של קרבן אבל במכשירין של קרבן דכ"ע מודו דמשנתה קרבן יחיד לקרבן צבור, ע"כ. תו גרסינן התם בשעה שעלו ישראל מן הגולה לא מצאו עצים בלשכת העצים עמדו אלו והתנדבו עצים ומסרום לצבור והתנו עמהם נביאים שביניהן שאפילו לשכה מלאה עצים יעמדו אלו ויתנדבו עצים משלהן שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחלה א"ר אחא דר' יוסי היא דר"י אמר אף הרוצה מתנדב ש"ח כו' יע"ש ורמז סוגיא זו הרב תו"ט. וצ"ל דהירושלמי פליג אש"ס דילן דבהדיא אמרינן בפרק הקומץ רבה (דף כ' ב) דתניא קרבן מלמד שמתנדבים עצים והכי איתא במנחות (דף ק"ו ב) ושמא הירושלמי דריש ליה ליתורא דקרבן לדרשא אחריתי ומש"ה אוקמה למתניתין דעצים כר"י. אך קשה דהתם מייתי מקרא מלא בנחמיה דכתיב והגורלות הפלנו על קורבן העצים הכהנים והלויים והעם להביא לבית אלקינו והכי איתא בפ"ד דתעניות (דף כ"ח. יע"ש). הן אמת דבעיקר הסוגיא אני תמיה דמלבד מה שקשה על זה החילוק שחילקו בין עבודת יחיד לעבודת צבור דלא ימנע אם עבודת יחיד הלזו צריכה בגדי כהונה וצריך שיהיו משל צבור כי היכי דחיישינן בעבודת צבור דלמא לא ימסרם יפה ה"נ ניחוש בעבודת יחיד ואם אינה צריכה שתהיה בבגדי

כהונה למה לי שימסרם לצבור. ועוד יש לתמוה דמה הקשו פשיטא וכי לא ראה דלא התיר כי אם עבודת יחיד ולא עבודת צבור וע"כ טעמא הוא משום דחיישינן דלמא לא ימסרם יפה וא"כ זהו מאי דאשמעינן דבעבודת יחיד לא חיישינן וחדוש גדול אשמעינן. ושמעתי אומרים דלעולם מסירה לצבור מהני אף לעבודת צבור והכא הוא משום דצבור אינן רוצין שיהיו בגדי כהונה משל יחיד אף שמסרם לצבור משום דרוצים שיהיו הבגדים משקליהם כדי שיכפרו עליהם ולא שיבאו משל יחיד אף שמסרם לצבור אך בעבודת יחיד שאינה צריכה צבור ליכא קפידא ועל זה הקשה פשיטא דמהני דמאחר שאינה של צבור ליכא קפידא ותירצו דאצטריך משום דסד"א שיש קפידא אחרת דהיינו דלמא לא ימסרם יפה קמ"ל דחששא זו ליתא ומה שאינו עובד בה עבודת צבור אינו משום חששא דלמא לא ימסרם יפה דאי משום חששא זו אין לחלק בין עבודת יחיד לעבודת צבור אלא הטעם הוא דכל שהוא עבודת צבור אין הצבור רוצים שתהיה העבודה כי אם בבגדים הבאים משל צבור ולפי זה א"ש קושיית הגמ'. אלא שעדין אני תמיה דלפי זה סוגיא זו אתיא דלא כמאן דהא מאותה סוגיא דפרק הבית והעליה מוכח דע"כ לא נחלקו רבנן ור"י אלא אי חיישינן דלמא לא ימסרם יפה אבל אי לאו הך חששא לכ"ע יכול יחיד להתנדב משלו ולא אמרינן דלא ניחא להו שיביאו מנחת העומר שהוא דבר של צבור כי אם משקליהם ולא משל יחיד ואף שימסרם לצבור וכעת הדבר צריך אצלי תלמוד. ועל מ"ש התוספות דשאני כ"ג שהוא גדול בתורה וכו' קשה דהא בבית שני לא היו חכמים וכדאמרינן בפ"ק דיומא (דף י"ח) שהיו אומרים לו שמא לא למדת כו' ואמרינן בגמ' דמיירי בבית שני. ומימרא זו דרב הונא היא בכל הדורות ולא חילקו בין זמן לזמן. גם התירוץ השני שכתבו ועוד כיון שכל כבוד כהונה הוא שלו וכו' לא ידעתי כונתם דמה טעם הוא דמשום דכל כבוד כהונה שלו הוא מסר להו יפה:

עוד כתבו התוס' וכן לבן בוכרי דאמר בפרק הקומץ רבה כל כהן ששוקל אינו חוטא ופריך כיון דלכתחלה לא מיחייב לאתווי כי קא מייתי מעייל חולין בעזרה ומשני דמסר ליה לצבור איכא למימר אפילו את"ל דס"ל כרבנן דפרק הבית והעליה בההיא אפילו רבנן מודו כיון שכל ישראל מביאין שקלים אינהו נמי נהי דפטירי מסרי לצבור יפה ועוד כיון שכל ריוח הקרבנות הבאים מן השקלים שלהם הוא גמרי ומסרי יפה עכ"ל. ולא הבינותי דבריהם כלל דמה טענה היא שכל ישראל מביאים שקלים שימסרו יפה. וסבור הייתי להעמיס בדבריהם החילוק שכתבתי לעיל דכיון דכל ישראל מביאין שקלים ואינהו פטירי כבר רואים שאין ה' חפץ בשלהם ומש"ה מסרי יפה דלאו ברשיעי עסקינן. אלא שלשונם דחוק לפי פירוש זה. ומ"ש עוד כיון שכל ריוח הקרבנות כו' מלבד שלא ידעתי כונתם עוד אני תמיה דמה

יענו ביום שיזובר בהם מתניתין דפ"ק דשקלים משנה ה' אף על פי שאמרו אין ממשכנים נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלים מידם. והכא איכא לאקשווי כההיא דפריך בפרק הקומץ דכיון דפטירי היכי מייתו וצ"ל דמסרי לצבור וכן פירש שם ר' עובדיה וז"ל. מקבלים מידם ובלבד שימסרום לצבור כי היכי דלא ליהוי קרבן צבור קרב משל יחיד ע"כ. והכא לא שייך לומר שכל ריוח הקרבנות כו' וליכא למימר שסמכו על תירוץ ראשון דכיון דתירוץ ראשון מכח מתניתין דנשים ועבדים וקטנים מנ"ל לחלק בענין אחר. ועוד אני תמיה מהא דאמרינן בפרק חטאת העוף (דף ט') הלמדן לפני חכמים אומרים יביא דבר שכולו למזבח ומאי ניהו קטרת וע"כ בדמסר לצבור מיירי דאי לא קטרת יחיד הוי קטרת זרה וכמ"ש התוס' בפרק התכלת (דף נ') ד"ה יכול (א"ה) עיין בדברי הרב המחבר פ"ב מהל' כלי המקדש דין ו' יע"ש ועיין בתוס' ישנים פ"ג דיומא (דף ל"ה) ד"ה ובלבד שהוקשה להם קושיא זו וז"ל ולא ידע רבינו יהודה מ"ש מקטרת שיכולין להקטיר אם עשאה יחיד ומסרה לצבור עכ"ל):

עוד אני תמיה מהא דאמרינן בפ"ק דר"ה (דף ז') כל קרבנות הצבור דיחיד שהתנדב משלו כשרים ובלבד שימסרום לצבור ופריך בגמרא פשיטא ומשני מהו דתימא ליחוש שמא לא ימסרום יפה קמ"ל ע"כ. והנה מן הסוגיות הללו נדחו שני התירוצים שכתבו התוס' וראיתי להתוס' שם בד"ה שמא שכתבו וז"ל שמא לא ימסרום יפה פלוגתא דתנאי היא בס"פ הבית והעליה גבי שומרי ספיחים בשביעית אי מתנדב ש"ח וקצת תימה דפריך הכא פשיטא במלתא דהוי פלוגתא דתנאי ושמא יש לחלק דהכא ל"ל כולי האי כמו בשומר ע"כ. והנה כפי דברי התוס' הללו דשאני שומר דחיישינן אין צורך לשום אחד מהחילוקים שכתבו התוס' דדוקא גבי שומר חיישינן דלמא לא ימסרום אבל בההיא דבן בוכרי וכן ההיא דנשים ועבדים וקטנים וכן ההיא דקטרת וההיא דבגדי כהונה לא חיישינן דלמא לא ימסרום יפה (א"ה) עיין פ"ח מהלכות כלי מקדש דין ז' מ"ש הרב המחבר יע"ש ובפ"ו מהלכות כלי מקדש דין ט')

(שער המלך הל' שקלים פ"ד ה"ו): מי שהתנדב לשמור בחנם כו' משום בעלי זרוע כו'. בסוף פרק בתרא דמציעא דק"ח גרסינן אמר רבה הבטה בהפקר תנאי היא דתנן שומרי ספיחי ז' נוטלין שכרן מתרומת הלשכה רבי יוסי אומר הרוצה מתנדב הוא ושומר חנם אמרו לו אם אתה אומר כן אין באים משל צבור מאי לאו בהא קמפלגי דת"ק סבר הבטה בהפקר קני ואי היב אגרא אין ואי לאו לא ור"י סבר הבטה בהפקר לא קני כו' אמר רבא לא דכ"ע הבטה בהפקר קני והכא בחיישינן שמא לא ימסרום יפה קמפלגי דרבנן סברי היבין ליה אגרא ואי לא חיישינן שמא לא ימסרום יפה ור"י סבר לא חיישינן שמא לא ימסרום יפה כו'

ומה אתה אומר ה"ק מדברין לדברינו דחיישינן שמא לא ימסרום יפה אין עומר וב' הלחם באים משל צבור א"ד אמר רבא דכ"ע הבטה בהפקר לא קני והכא בחיישינן לבעלי זרועות קמפלגי כו' והרע"ב ז"ל בפ"ד דשקלים מ"א פסק כאוקמתא קמייתא דרבא דפלוגתייהו בחיישינן שמא לא ימסרום ופסק הלכה כרבנן דסברי נותנין שכרן משום דחיישינן של"י יפה וראיתי להרב תי"ט ז"ל שהקשה על דברי הרב הללו וז"ל וא"ת ומ"ש הכא דחיישי' שמא לא ימסרום משקלים דתנן בפ' אף על פי שאמרו נשים ועבדים וקטנים אין ממשכני' אותם אם שקלו מקבלים מידם וכתב הרע"ב ז"ל שם דבעינן שימסרום לצבור יפה ואפשר לחלק בע"א דהכא דעומר וב' הלחם אחת בשנה איכא למיחש שמא לא ימסרום יפה אלא נוח להם שיקרבו משלהם שכן פרש"י הטעם בגמרא אבל שקלים דלקרבנות דכוליה שתא ליכא למימר נוח להם שיקרבו משלהם וא"ש נמי ללישנא בתרא דכ"ע הבטה בהפקר לא קניא ואותו לשון טעמא דרבנן שתקנו שכר כדי שיהיה קול ולא יבאו בעלי זרוע ליטול וכשמוחלין נמצא שיש לשומרים אותם מעות בתרומת הלשכה ואין לציבור חלק בהם ולפ"ז אין לחלק משום שאין גופן קרב עכ"ל ולע"ד דדבריו תמוהים לא זכיתי להבינם במ"ש דלהך תי' א"ש נמי ללישנא בתרא דהא להך תי' ג"כ ק' טפי ללישנא דקאמר דטעמא דרבנן משום דחיישינן לבעלי זרועות תקינו ליה ד' זוזין וכשזה מוחל עליהם נמצאו לו בתרומת הלשכה ד' זוזין שאין לצבור חלק בהם ואין תמידים באים משל צבור כמ"ש רש"י ז"ל והשתא לפי תי' ז"ל דשקלים כיון שהוא לקרבנות דכולי שתא לא חיישינן א"כ ה"נ כשזה מוחל ד' זוזין אלו לתרומת הלשכה דהוה לקרבנות דכוליה שתא כדתנן בפ"ד דשקלים דמתרומת הלשכה היו לוקחים תו"מ של כל יום אמאי חיישינן שמא לא ימסרום יפה סוף דבר דבריו צל"ע ולעיקר קושייתו נר' לי לתרץ דיש לחלק דבשלמא גבי עומר וב' הלחם חיישינן שמא לא ימסרום יפה משום דנוח לו שיקרבו משלו כמ"ש רש"י ונמצא לפי דעתו אם אינו מוסרם לצבור נמצא מרויח דהעומר ושתי הלחם כולו משלו משא"כ בשקלים משום הכי אמרינן דמקבלי' מהם לכתחלה ולא חיישינן שמא לא ימסרום יפה דאמדי' דעתיה דודאי מוסרם לצבור יפה משום דאפ"י שלא ימסרום לציבור אינו מרויח כלום כדי שיקרבו למחר תו"מ משלו כיון שכבר נתבטלו בשקלים של כל ישר' ואמ"ג דמטבע חשיב ולא בטיל היינו משום חומרא דרבנן וכמ"ש הרשב"א בת"ה דכל הדברים שאין להם בטול לא הוי אלא מדרבנן משום חומרא בעלמא אבל שיהיה נחשב כשמקריבין למחר תו"מ משלו הא לא הוי ואף על גב דלכתחילה אם אינו מוסרם לצבור לא מקבלינן מנייהו אף על גב דבטלים הם ברוב השקלים היינו משום דהו"ל כמבטל איסור בידיים ולערב איסור בידיים לכתחילה אסור וכדאמרי' לא אמר' תורה שלח לתקלה

וכמ"ש הרב מש"ל ה' מעילה פ"ז דין ו' אמנם כשמוסרם לצבור מקבלין מיניה ולא אמרינן דאינו מוסרם יפה כדי שיקרבו למחר תמידין ומוספין משלו דכיון שכבר נתערבו כבר נתבטלו ברוב השקלים וכשמקרבין למחר תו"מ משל צבור הוה וכיון שכן נמצא דאינו מרויח כלום לאחר שנתערבו ומש"ה אמדינן דעתיה דודאי מוסרם לצבור יפה ומקבלים מהם לכתחילה ולא"ד שאמרו בגמרא אם אתה אומר כן אין תמידין באים משל צבור וכמו שפירש"י משום ד' זוזין אף על גב דכבר הם מתבטלים עם רוב הממון של הלשכה כבר כתב הרב דלהק א"ד אה"נ דאם היו נותנים לו ד' זוזין ואח"כ היה מוסרם דמהני משום דלא חיישינן אלא הכא בשאינו מוסרם איירי יע"ש וזה נ"ל להעמיס היטב בדברי התוס' שכתבו בפ"ג דיומא דל"ה ע"ב ד"ה ליחוש בס"ד וז"ל וכן לבן בוכרי דאמרינן בפ' הקומץ כל כהן ששוקל אינו חוטא דכתיב כל העובר על הפקודים ושבט לוי לא נפקד ופריך בגמרא כיון דלכתחילה לא מחויב לאתווי כי קא מייתי מעייל חולין בעזרה ומשני דמסיק להו לציבור איכא למי' אפי' את"ל דסבירא ליה כרבנן דחיישינן בההיא אפי' רבנן מודו כיון שכל ישראל מביאין שקלים אינהו נמי נהי דפטירי מסרי לצבור יפה ועיין בהרב מש"ל בדין זה מה שנדחק בזה אמנם כפי מ"ש אפשר שכוונו למ"ש וזהו מ"ש כיון דכל ישראל מביאין שקלים הרי נתבטלו בשקליהם של ישראל ואין מרויחים בזה כלום ומשו"ה מסרי לצבור יפה ודוק ורבי' ז"ל נר' שחולק אדברי הרע"ב ז"ל הללו שכתבנו דצריך שימסרם יפה לצבור וזה ממ"ש בפ"א מה' שקלים דין ז' וז"ל הכל חייבים ליתן מחצית השקל כהנים לויים וישראלים אבל לא נשים ועבדים ואם נתנו מקבלים מידם ע"כ אשר נר' בהדיא דלא בעינן שימסרם לצבור מדלא כתב ובלבד שימסרם לצבור כמ"ש בה' כלי המקדש בכל מידי דבעי מסירה לציבור ויש לתמוה דמסוגייתא דפ"ק דערקין ודהקומץ נר' בהדיא דבעי גבי נשים מסירה לצבור מדפריך לבן בוכרי דאמר כל כהן ששוקל אינו חוטא כי קא מייתי מעייל חולין בעזרה והוצרך לשנויי כשמסר לצבור וא"כ קו' הלזו ג"כ יש להקשות בחלוק' נשים ועבדים וצריך לומר בשמסר לצבור וכמ"ש הרב מש"ל יע"ש וצ"ע כעת ובפ' אמר להם הממונה דל"ה ע"ב גרסינן תני רב הונא ואמרי לה ר"ש בר' יאודה אחר שכלתה עבודת צבור כהן שעשתה אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנו לצבור ורש"י ז"ל פירש עבודת יחיד הוצאת כף ומחתה שאינה צריכה אלא לפי שמוטלת עליו לפנות את המקום לפיכך קורא לה עבודת יחיד ע"כ ובלבד שימסרנה לצבור דסוף סוף מעבודת צבור הוא ופריך פשיטא מהו דתימא ניחוש שמא לא ימסרנה יפה יפה קמ"ל וכתבו התוספ' בד"ה נחוש וז"ל ואפי' לרבנן דר"י בפרק הבית והעלי' דס"ל שומרי ספיחי' בשביעית נותני' שכן מתרומת הלשכה כו' משום

דחיישינן שמא לא ימסרם לצבור יפה יפה הכא מודה דאנן סהדי דכ"ג מסר לה יפה שהוא גדול בתורה ויודע שיש למסור יפה ועוד כיון שכל כבוד כהונה שלו מסר לה יפה ואגב חביבותא שעובד בה ע"כ הנה משמע בהדיא מסוגיא זו דלא הותר ע"י מסירה אלא עבודת יחיד אבל עבודת צבור לא הותר וע"כ טעמא דמילתא הוא משום דחיישינן שמא לא ימסרם יפה ודוקא בעבודת יחיד לא חיישינן משום דלא חביבא עליה כ"כ אבל בע"צ חביבא טפי וחיישינן וק"ל טובא דבמתני' דף הנז' קתני בשחר הי' לובש פילוסין של י"ח מנה ובין הערבים הנדויין של י"ב מנה כו' הכל שלשים מנה אלו הם משל צבור ואם רצו להוסיף מוסיף משלו וכתב הרע"ב שם וז"ל ובלבד שימסרנו לצבור וכ"כ בפ' רבינו בפ' המ' שם וז"ל ואומרם אם רצו להוסיף מוסיף משלו ובתנאי שיתן אותו תוספת להקדש ע"כ הרי דס"ל דלא חיישי' שמא לא ימסרם אפי' בעבודת צבור שהרי באותם בגדי בוץ שלבש בטבילה ב' כשהבאוהו לבית הפרוה היה עושה כל עבודת היום עד תמיד של בין הערבים ואין לך עבודת צבור גדולה מזו וכדקתני בפרק בא לו דף ע' יע"ש ואפ"ה קתני במתני' דאם רצה להוסיף משלו מוסיף ובתנאי שימסרם לצבור הא כיון דבעינן שימסרם לצבור ואי לא לא מהני הו"ל למיחש שמא לא ימסרם יפה בעבודת צבור וכדתיני ר"ש ובשלמא לרש"י ז"ל ניחא לפי שנ"ל שזה שכתבו רבינו והרע"ב דכשהוא מוסיף משלו צריך שימסרם לצבור רש"י ז"ל פליג עלייהו וסובר דלא בעינן שימסרם לצבור וזה ממ"ש וז"ל ובלבד שימסרם לצבור דסוף סוף מעבודת צבור הוא כן נראה בעיני ואני שמעתי עבודת יחיד מקרא פרשה דתנן התם בפרק בא לו קורא בו בטלית לבן משלו ק' לי בגוה מדלא תנן התם ובלבד שימסרם לצבור ע"כ וא"כ מזה ההכרח בעצמו איכא למימור נמי הכא דלא בעינן שימסרם לצבור מדלא קתני במתני' ובלבד שימסרם לצבור ש"מ דלא בעינן וטע' דמילתא דכיון שמה שהוא צורך לעבודת צבור דהיינו בגדים של שחר שצריך שיהיו י"ח מנה הם משל צבור מה שהוא מוסיף הו"ל כמאן דליתיה כיון דאינו מעכב כהונה משל צבור קרינן להו אמנם בגמרא דקאמר כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד דכל הבגד בא משל יחיד ומש"ה צריך שימסרם לצבור וא"כ מש"ה קתני במתניתין אם רצו להוסיף מוסיף משלו כיון שאינו צריך מסירה לצבור אמנם לפי מ"ש רבי' והרע"ב קשה טובא ואפי' לפי מ"ש הרב מש"ל בפ"ח מהל' כלי המקדש ליישב מה שפסק רבי' שם וז"ל כל בגדי כהונה אינם באי' משל צבור ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרה לצבור ומותר והק' הרב הנז' שנראה הפך מסוגייתא זו בפר' א"ל דקאמר בהדיא דדוקא עבודת יחיד מותר אבל עבודת צבור לא הותר ורבי' סתם וכתב מוסרה לצבור ומותר ולא חילק בין עבודת יחיד לעבודת צבור וכתב הרב הנז' דרבי' דחה סוגיא זו דיומא

כהונה הכל מודים דלא חיישינן משום דכל כבוד כהונה שלו ובודאי שכונתם משום שהוא לובשם ואיכא כבוד בהכי ועיין במש"ל: אמנם מן הירוש' נרא' דפליג אדברי התוס' ממ"ש בפ"ד דשקלים תני האשה שעשתה כתונת כו' צריכה שתמסרנה לצבור אמר ר' אחא דר"י היא דר"י אמר אף הרוצה מתנדב הוא וש"ח ורב אסי בשם ר' שילא אמר כדברי הכל היא במה פליגי בגופו של קרבן אבל במכשירין של קרבן כ"ע מודו דמשתנה קרבן יחיד לקרבן צבור ומדלא חילקו כמו שחילקו התו' ז"ל משמע דלא ס"ל להירוש' לחלק בהכי אלא הדבר תלוי בין אם גופו של קרבן למכשירין של קרבן ותו אמרו שם בירוש' בשעה שעלו ישראל מן הגולה לא מצאו עצים בלשכת העצים עמדו אלו והתנדבו עצים ומסרום לצבור א"ר אחא דר"י היא ור"א בשם ר"ש אמר כדברי הכל במה פליגי בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כ"ע מודו ע"כ:

48) **מכילתא ס"פ יתרו מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִי – מִזְבַּח מִיָּחָד לִי, שְׁלֹא תִבְנֶהוּ מִתְחִלָּה לְשׁוּם אַחֵר. תַעֲשֶׂה לִי – שְׂתֵהָא חֲצִיבְתָן וְהַבְּאֵתָן וּבְנִייתָן לְשָׁמִי.**

צפ"ע"נ עה"ת שם מזבח אדמה תעשה לי וגו'. מכילתא פי"א מזבח אדמה תעשה לי, מזבח מיוחד לי, שלא תבנהו מתחלה לשום אחר. מזבח צריך לבא מתחילה לשם כמבואר במכילתא פ' יתרו, ולא כמו כל בנין דבנין בחול ואח"כ מקדישים במעילה וכ"מ, אבל זה מתחילה לשם, ולכן יש בה הך לאו דלא תבנה, עמ"ש התוס' סוכה דף מ"ט ע"א, וזה ר"ל הך דאמרינן ביבמות דף ז' ע"ב לא ממקדש כו', ר"ל דיה רק הכשר לא עצם, דהרי בנין בחול, משא"כ מזבח. וזה ר"ל מה דאמר בסוכה דף מ"ה יופי לך מזבח כו', דאינו מובן כלל, ור"ל דמתחילה נבנה לשם כמו דאמר במכילתא.

49) **נדרים שם.** (נעתק לעיל הערה 3).

50) **(הערה 47).**

51) **הערה 39.**

בנ"כ חו"מ סי' ו' (ברכ"י אות ו') יש להסתפק אם שני שותפין תבעו לאיש אחד דחייב להם ממון השותפות שוה פרוטה, אי בית דין נזקקין לדין זה, מי אמרינן דלפלי האמת חובת גברא לכל אחד מהשני שותפין חצי פרוטה, ונמצאו דהוא דין חצי פרוטה לכל אחד ואין בית דין נזקקין לו, מידי דהוה אשני אנשים דעלמא דכל חד טוען מאיש אחד חצי פרוטה ויבואו שניהם לבית דין לתבוע מהאיש ההוא כל חד חצי פרוטה, דודאי אין בית דין נזקקין להם, כיון דכל אחד חצי פרוטה הוא תובע, והו"ה נימא בשני שותפין נמי. או דילמא שאני הכא דממון אחד הוא מעסק השותפות וכחד גברא חשיבי ובית דין נזקקין להם.

מכח סוגיות אחרות המורות הפך אותה סוגיית דאפי' בעבודת צבור מהני מסירה לצבור וא"כ דסוגיית זו דיומא אתייתא כאוקמתא דרבא קמיייתא דרבנן ור"י פליגי אי חיישינן שמא לא ימסרם ולרבנן חיישינן אך כפי אוקמתא אחרת דפליגי אי חיישינן לבעלי זרועות אפי' רבנן מודו דלא חיישינן ע"ש מ"מ תיקשי לסוגיית זו ממתני' דפ' הנז' דקתני מוסיף משלו אפי' בעבודת צבור הפך מימרא דר"ש ועוד היכי פריך תלמודא פשיטא כיון דמתני' פליגא בהדייא אמירא דשמואל גם ליכא למימר דאה"נ דלפום סוגיית זו דיומא דס"ל לש"ס דבע"צ לא מהני מסירה לצבור משום דחיישינן שמא לא ימסרם יפה ע"כ צריכנא למימר ולדחוקי נפשין דמתני' דקתני מוסיף משלו אפי' בלא מסירה לצבור קאמר משום כיון דהי"ח מנה שהם מעיקר הדין הם משל צבור אף על גב דכ"ג מוסיף משלו לא מפסיד בהכי וכדכתיבנא לדעת רש"י ז"ל אבל לפום מאי דדחינן הך סוגיית מקמי הנהו סוגיות המורות הפך סוגיית זו דס"ל דאפי' בעבודת צבור מהני מסירה לצבור מצינן למימר שפיר דמתני' דקתני מוסיף משלו במסירה לצבור קאמר משום דלא חיישינן אפי' בעבודת צבור דהא ודאי בורכא איהו דכיון דמכח סוגיית זו דיומא צרכי' למימר דמתני' בלא מסירה לצבור קאמר משום דכיון דאינו אלא הוספה בעלמא ליכא קפידה בהכי מנ"ל לומר דלהנהו סוגיות המורות הפך סוגיית זו ס"ל דאפי' בהוספה בעלמא צריך מסירה לצבור כיון דבהא לא אשכחן דפליגי וזה פשוט:

ומהיותר תימא על מרן כ"מ ז"ל שכתב בה' כלי המקדש פ' כ"ז דין ג' אמ"ש רבינו שם וז"ל וב' דל' מנה משל הקדש ואם רצה להוסיף מוסיף משלו ומקדיש התוספות כתב מרן וז"ל ומ"ש מקדיש התוס' כן משמע שם בגמרא דל"ה ע"ב ע"כ ודבריו תמוהים לע"ד דהא מסוגיית זו משמע להפך מדקאמר בגמרא עובד בה ע"י אבל לא עבודת צבור משום דחביבא ליה וחיישי' שמא לא ימסרם ואם איתא דמתני' בתנאי שימסרם לצבור קאמר היכי מהני בעבודת צבור דחביבא אלא ודאי דבהוספה אינו צריך מסירה לכן אשר נראה לי ליישב קצת כמ"ש הרב מש"ל בדין שלפנינו בשם שמעתי אומרים דלעולם דמסירה מהני לצבור אפי' לע"צ והכא ה"ט משום דהצבור אינו רוצי' שיהיו בגדי כהונה משל יחיד אף שימסרם לצבור משום דרוצים שיהיו הבגדים משקליהם כדי שיכפרו עליהם ולא שיבואו משל יחיד אף שמסרם לצבור אך בעבודת יחיד שאינה צריכה צבור ליכא קפידא יע"ש והילכך משום הכי קתני במתני' דאם רצה להוסיף מוסיף משלו אפי' בעבודת צבור משום דכיון דעיקר מה שהוא צריך לבגדי כהונה דהיינו י"ח מנה הוא משל צבור משום הך הוספה גרידה אין מקפידין הצבור כנ"ל אלא שמדברי התו' ישני' שם נראה דס"ל דבעבודת צבור לא מהני מסירה איך שיהי' עלה בידינו מדברי התו' דאפי' למאי דקי"ל כרבנן דחיישינן שמא לא ימסרם בבגדי

ונראה להביא ראיה ממ"ש אבי התעודה מהרימ"ט בתשובה ח"מ סימן ק"ה, וזה לשונו, ויש להסתפק אי בעינן שתהא כאן טענת שתי כסף אצל זה השותף לבדו, או דילמא כיון שטענו טענת שתי כסף לכל השותפים מתחייב שבועה, ויש ללמוד מהא דאמרינן פרק מי שהיה נשוי (כתובות צד א) הני תרי אחי ותרי שותפי דכל חד וחד שליחותיה דשאר שותפי עביד, היכא דאיתנהו במתא א"כ אלו הוו כלהו קמון ותבעי להא בשתי כסף בין כלם משביעין אותן, השתא נמי דליתנהו קמון כתובעים כלם דמו, דשליחותיהו קעביד. עכ"ל. הרי דפשיטא להרב דאף דקי"ל דצריך שיתבענו שתי כסף, אי הוו כל השותפין קמון ותבעי ליה שתי כסף בין כלם משביעין אותו ולא בעינן שתי כסף לכל אחד, אלא דהיכא דליתנהו קמון אלא חד מינייהו לחוד אף דשליחותיהו קעביד צדד הרב אח"כ דכיון דבעינן שיהא חושדו בשתי כסף, יכול לומר זה שמא שותף האחר לא יחשדני כמון ונמצא דאין כאן טענת שתי כסף. ע"ש. והביאו הרב כנה"ג סימן צ"ג גה"ט אות ז'. אמנם בלאו הא דמצי לומר שמא שותף האחר לא יחשדני סבר הרב דכל דאיכא טענת שתי כסף בין כלם מתחייב שבועה, והוא הדין לנדון דידן, דאף דאין נזקקין לפחות משוה פרוטה, הכא דאיכא בין שניהם תביעת שוה פרוטה נזקקין, הגם דלכל אחד ליכא אלא חצי פרוטה, מעין דוגמא שכתב מהרימ"ט במאי דבעינן טענת שתי כסף דכי איכא בין כלם סגי, וטעמא דמילתא דכיון דטענה אחת היא לא משגחינן דלכל אחד מהשותפין ליכא שתי כסף כל דלגבי הנטען איכא טענת שתי כסף.

הן אמת דלי הצעיר יש להעיר על זה מהא דאמרינן בכתובות דף מ"ו ע"א, דתניא ר' יהודה אומר אינו חייב עד שישכיר עדים, מ"ט דרבי יהודה, אמר רבי אבהו אתיא שימה שימה, כתיב הכא ושם לה עלילות דברים וכתוב התם לא תשימון עליו נשך, מה להלן ממון אף כאן ממון, בעי ר' ירמיה שכון בקרקע מהו, בפחות משוה פרוטה מהו, שניהם בפרוטה מהו. ומשמע דבעיית ר' ירמיה היא דאת"ל דשכון בפחות משוה פרוטה אינו חייב לר' יהודה, דאינו ממון, שניהם בפרוטה דהא מיהא לגבי דידיה הוציא פרוטה, דממון הוא, מהו, מי אמרינן כיון דאיהו אפיק ממזונא חייב, או דילמא כיון דלגבי כל חד מינייהו ליכא אלא חצי פרוטה דלאו ממון, אינו חייב. והשתא לדברי מהרימ"ט דאף דבעינן טענה שתי כסף כל דלגבי נתבע איכא טענת שתי כסף חייב אף דהתובעים הן רבים עתה ולא מטי לכל חד שתי כסף, א"כ מאי איבעיא ליה לרבי ירמיה, הכי נמי נימא כל דלגבי דידיה איכא פרוטה הוי ממזונא וחייב אף דלגבי דידיה ליכא לכל חד אלא פחות מפרוטה דלאו ממון הוא.

וגם אני שמעתי זה שנים משם גדול דורנו הרב המופלא כמהר"י בר דוד זלה"ה, דהוה מקהה אקהיותא על מהרימ"ט מהא דאמרינן בקידושין דף ז' ע"ב, בעי רבא שתי בנותין לשני בני פרוטה מהו, בתר נותן ומקבל אזלינן והאיכא ממזונא, או דילמא בתר דידיהו אזלינן והא ליכא. תיקו. והרי הכא דאף דאיכא ממזונא לגבי נותן ומקבל, אכתי מיבעיא לרבא, כיון דלגבי דידיהו ליכא, ואיך פשיטא לרבינו מהרימ"ט דתיסגי בדאיכא שתי כסף לגבי נתבע לחוד.

ועוד הקשה הרב הנזכר למהרימ"ט, מהא דאמרינן במציעא דף כ"ו ע"ב, בראה שנפל משלשה אמר רבא הא דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר לא אמרן אלא דלית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד, אבל אי אית ביה שוה פרוטה לכל חד חייב להחזיר, מאי טעמא אימור שותפי נינהו ולא מיאשו. ופירשו רש"י והתוס', דכי לית ביה ש"פ לכל חד אין צריך להחזיר, דאף אם שלשתן שותפין אין כאן כדי השבה לכל חד, ולדברי מהרימ"ט דכיון דבין כלם איכא טענת שתי כסף חייב אף דליכא שתי כסף לכל חד, הכא נמי נימא דאימור שותפי נינהו ואפילו לית ביה שוה פרוטה לכל חד כיון דבין כלם איכא שוה פרוטה או יותר השבה מעליא היא, דומיא דשתי כסף דכי איכא בין כלם חייב. זהו תורף מה שהקשה הרב הנזכר.

ומורי הרב זלה"ה תירץ לקושיות הרב הנזכר, דשאני נדון מהרימ"ט שתבעו כל השותפין ביחד, ואי נמי לא תבע אלא חד מינייהו שליחותא דידיהו קעביד ויצא לטעון שתי כסף ממזון השותפות, ועל ידי התביעה בצירוף מכלם או חד דשליחותיהו קעביד נעשה הכל ממון אחד, ומשום הכי סבירא ליה למהרימ"ט דחייב דהאיכא טענת שתי כסף, אלא דכשהתובע אחד נסתפק דמצי אמר השותף האחר לא יחשדני, ואי לאו האי טעמא חייב דנעשה הכל ממון אחד, משא"כ בהיכא דמציעא דהמוצא מעצמו הוא משיבו, להכי אמרו דאף דשותפי נינהו כי ליכא שוה פרוטה לכל חד לאו השבה היא, דלא קדם דבר שיצטרף הכל כאחד בתביעה דהתם. והיכא דקידישין לא דמיא, דהתם אין אשה מתקדשת בפחות משוה פרוטה, דגנאי הוא לה, משום הכי מספקא ליה אי אזלינן בתר הרב או לגבי דידיהו. זהו תורף דבריו בקיצור. ודבריו דחוקים. והרב הלבוש סימן רס"ב דין ב' כתב דטעם אבידת השותפין שאין בה שוה פרוטה לכל אחד דאינו חייב להחזיר היינו משום דאע"ג דומצאתה איכא, אשר תאבד לכל אחד ליכא. ע"ש. ולפי טעם זה היה אפשר לישב הא דמציעא, דשאני התם דכתב רחמנא אשר תאבד ממנו, דיהיה ש"פ לכל אחד. אבל לא ראיתי טעם זה לא בש"ס ולא בפוסקים, ולפום ריהטא קשה על זה מסוגיית דף כ"ז, דשקיל וטרי טובא מאי איכא בין ת"ק דמפיק שוה פרוטה מאשר תאבד ובין ר' יהודה

דנפקא ליה מדכתיב ומצאתה, ולא קאמר דאיכא בנייהו שוה פרוטה של שותפין. ויש לישב. וק"ל.

עוד יש להעיר על מהרימ"ט מהא דאמרינן במציעא דף צ"ו ע"א, בעי רמי בר חמא שאלה לרבעה מהו וכו', שאלה לעשות בה פחות מפרוטה מהו, ממונא בעינן ואיכא, או דילמא כל פחות מפרוטה לאו ממונא הוא, שאל שתי פרות לעשות בהם פרוטה מהו, מי אמרינן זיל בתר שואל ומשאל ואיכא, או דילמא זיל בתר פרות ובכל חדא וחדא ליכא ממונא. ובסוגייתא זו ליכא לשנויי כדפריק מורי הרב זלה"ה והרי הוא כמבואר.

אמנם בלאו דברי מהרימ"ט יש לדקדק, דרבא פשיטא ליה גבי מציעא דאי לית שוה פרוטה לכל חד לא יחזיר, וא"כ מאי איבעיא להו תו גבי שכירות עדים לר' יהודה, ובשתי בנותיך לשני בני, ובשתי פרות, הרי מההיא דמציעא מוכח דכל דליכא שוה פרוטה לכל הצדדין לא מצטרף. ואם נפשך לומר דהכי הוא קושטא דמילתא, דלרבא פשיטא ליה ולאינך אמוראי מספקא להו, ולא הופשטה בעייתם בש"ס, כיון דלא איפשיטא ממתניתין או מתניתא, וכמ"ש הראשונים בבעיית הני כהני ודכוותה, הא בורכא היא, חדא, דהרי הפוסקים פסקו ההיא דמציעא ופסקו בעיי דקידושין ושאלה, דהוי ספק. ותו דהרי רבא גופיה דפשיטא ליה גבי מציעא הוא דאיבעיא ליה שתי בנותיך לשני בני בפרוטה.

ואם נאמר דאף דמספקא לן בעלמא אי מצטרפי חצאי פרוטה, היינו היכא דאיכא נותן או מקבל או שוכר או שואל, דודאי מצד זה מצטרף, דממונא זה לחד גברא הוא, ושתי חצאין לגבי ידיה פרוטה אחת היא, אלא דמספק"ל אי אזלינן בתר הצד אחר דליכא אלא חצי פרוטה, אמנם גבי שותפין פשיטא ליה לתלמוד ולפוסקים דחצי פרוטה לאחד והחציו לשותף אחר לא מצטרפין, דכל פלגא איהו מחד ודאי, ומה לי אי השתא הוו שותפי והיו לאחדים הרי כל אחד יש לו חלקו ואינם מתאחדים, והיינו דפשיטא ליה גבי מציעא ובאינך מספ"ל, מעתה יגדל הכאב על דברי מהרימ"ט. והרא"ש בההיא דפרק השואל דף צ"ו הנזכר, והטור סימן שמ"ו בשם הרמ"ה, והריטב"א, הביאו באסיפת זקנים, כתבו דלא מייבעיא אלא לדין אונסים, אבל מחייב כשומר שוכר. ע"ש. ודעת הרמב"ם פ"ב דשאלה (ה"ט), דהבעיות הללו הם לענין שאלה בבעלים, וכתב הרב עין יהוסף בשיטתו שם, לחד שינוי, דס"ל להר"מ דמיקרי שאלה, ולא אסתפק ליה לש"ס אלא לענין שאלה בבעלים, דהוא חידוש. ע"ש. ועל פי זה יש לישב למהרימ"ט דלא תיקשי ליה מהאי סוגיא. וגם אין להקשות על מהרימ"ט ממאי דאיבעיא לן התם בדף צ"ו הנזכר, שותפין ששאלו ונשאל לאחד מהם מהו, כולו שואל בעינן וליכא וכו'. ע"ש. ולפי מהרימ"ט הממונא אחד, וכל חד מינייהו ככולהו הוי, דכבר כתוב בחי' הריטב"א למציעא, דאף דאי פרע או

החזיר לחד הוי חזרה, י"ל דאף מרשה חבירו בכל, לא הרשהו אלא לטובתו ולא לחוב לו לפטור השואל. עש"ב. ועדיין צריך להתישב בכל מה שכתבת. ועיין מ"ש הרב מש"ל פ"ה דאישות סוף דין א'.

פתחי תשובה סק"א משהו פרוטה - וכתב עוד בספר ברכי יוסף אות ו', יש להסתפק אם שני שותפין תבעו לאיש אחד דחייב להם ממונא השותפות ש"פ, אי ב"ד נזקקין לדין זה, מי אמרינן כיון דלכל אחד מהב' שותפין חצי פרוטה אין בית דין נזקקין, מידי דהוה אשני אנשים דעלמא דכל חד טוען מאיש אחד חצי פרוטה ובאו שניהם לבית דין לתבוע ממונא, דודאי אין בית דין נזקקין להם, או דילמא שאני הכא דממונא אחד הוא עסק השותפות וכחד גברא חשיבי וב"ד נזקקין להם. ונראה להביא ראיה ממ"ש מהרי"ט בתשובה [ח"ב] חו"מ סי' ק"ה גבי שבועת השותפין דבעינן שתהא הטענה שתי כסף, דאי הוו כל השותפין קמן ותבעי לאחד מהם שתי כסף בין כולם, משביעינן אותן, וה"ה לנ"ד כו', אך יש להעיר ע"ד מהרי"ט הנזכר כו', עכ"ד ע"ש. ועיין מה שכתבתי לקמן סימן צ"ג סעיף א' ס"ק ד' הבאתי שם דברי מהרי"ט הנ"ל באריכות וגם מה שהעיר עליו בספר ברכי יוסף הנ"ל. ולפמ"ש בנ"ד שם לישב דנלע"ד דגם מהרי"ט לא אמרה אלא גבי שתי כסף כו', ממילא דינו של הברכי יוסף הנ"ל ליתא, וצ"ע:

פ"ת לחו"מ סצ"ג סק"ד. (ד) המשביע אותן – כתב כנה"ג בהגה"ט אות ז' וז"ל מל' רש"י ז"ל נראה שצריך שיחדשו המשביעו שעכב מחלקו שני מעין אפילו שיהיו שותפין הרבה ולא סגי שיטענו טענת שתי כסף לכל השותפין אבל מורי הרב בת' חו"מ סי' ק"ה נסתפק בדבר עכ"ל. והנה הרב כנה"ג קיצר קצת כי בת' מהרי"ט רבו שם מבואר דאם השותפים לפנינו ותובעים לאחד בשתי כסף בין כולם פשיטא ליה דמשביעינן אותו אף דליכא ב' כסף לכל אחד ולא נסתפק אלא היכא דליתנהו קמן אלא חד מנייהו תבע בשביל כולם וז"ל שם ויש להסתפק אי בעינן שתהא כאן טענת ב' כסף אצל זה השותף לבדו או דילמא כיון שטענו טענת ב' כסף לכל השותפים מתחייב שבועה ויש ללמוד מהא דאמרינן בפרק מי שהיה נשוי הני תרי אחי ותרי שותפי דכל חד וחד שליחותיה דשאר שותפי עביד היכא דאיתנהו במתא א"כ אילו הוו כולהו קמן ותבעו להא בשתי כסף בין כולם משביעינן אותו השתא נמי דליתנהו קמן התובעים כולם דמי דשליחותיהו קעביד ושמא כיון דבעינן שיהא חושדו בב' כסף יכול לומר זה שמא שותפי האחר לא יחשדיני כמוך ונמצא שאין כאן טענת ב' כסף עכ"ל ועיין בספר ברכי יוסף לעיל סי' ו' אות ו' שהביא דברי מהרי"ט הנזכר וכתב גם כן דפשיטא ליה להרב ז"ל דאי הוו כל השותפין קמן ותבעו ליה ב' כסף בין כולם משביעינן אותו אלא היכא דליתא קמן רק חד מנייהו מספקא ליה

משום דמצי לומר שמא שותף האחר לא יחשדני אך הביא שם בשם גדול אחד שהקשה ע"ד מהרי"ט מקידושין דף ז' בעי רבא שתי בנותיך לשני בני בפרוטה מהו כו' ומב"מ דף כ"ז ע"ב אמר רבא הא דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר לא אמרן אלא דלית ביה ש"פ לכל חד וחד כו' (עיין בספר שער משפט הק' גם כן הכי על מהרי"ט מהנ"ל מש"ע לקמן סי' רס"ב ס"ב שמקורו מגמר' דב"מ הנ"ל ומכח קושיא זו חולק עליו לגמרי ופסק דבעינן דוקא שיהי' ב' כסף לכ"ע מהשותפים ולא מצרפינן להו אהדדי ע"ש) והוא ז"ל העיר עוד ע"ד מהרי"ט אלו מכתובות דמ"ו דבעי ר' ירמיה שכתן בפחות מש"פ מהו שניהן בפרוט' מהו כו' ומב"מ דצ"ו בעי רמי בר חמא כו' שאל שתי פרות לעשות בהם פרוט' מהו כו' והאריך בזה עש"ה: ולע"ד נראה לכאור' דגם מהרי"ט ז"ל לא קאמר אלא לענין ב' כסף אבל מ"מ מודה דבעינן שיגיע לכל אחד מהשותפים שוה פרוטה דבציר מש"פ לאו ממון הוא בשום מקום ואפשר להסביר יותר דגם מהרי"ט ז"ל לא פשיטא ליה דבתר נתבע אזלינן רק גבי ב' כסף דהטעם דבעינן שיחשדנו בשתי כסף הוא שיהא קרוב לשבועה דאורייתא במודה במקצת אלא שטענת שמא היא כמ"ש רש"י בשבועות דף מ"ח ע"ב וגבי מודה במקצת קי"ל כרב דאמר כפירת טענה ב' כסף ומפרש בגמרא שם דף ל"ט ע"ב אמר לך רב כסף כי אתא מעיקרא לכפירה הוא דאתא דאם כן לכתוב רחמנא כו' א"כ גלי לן רחמנא דהקפידא מכסף הוא על כפירת הנתבע מש"ה פשיטא ליה למהרי"ט דבתר נתבע אזלינן. אבל בכל הני דמייתי הבר"י הנ"ל גבי פרוטה דהטעם דפחות מפרוטה לאו ממון הוא י"ל דבעינן שיהא ש"פ לכל הצדדין וצ"ע ועמ"ש לעיל סי' ו' ס"ק א':

שער המשפט שם. השותפים. כתב הכנסת הגדולה מלשון רש"י נראה שצריך שיחשדנו המשביע שעכב מחלקו שתי כסף אפילו שיהיו שותפים הרבה ולא סגי שיטענונו שתי כסף לכל השותפים, אבל מורי הרב בחח"מ סי' ק"ה נסתפק בדבר, עכ"ל. ובאמת המעיין בתשובת מהרי"ט רבו שם יראה דפשיטא ליה אם שניהם לפנינו ותבעו ביחד שתי כסף דחייב שבועה, אלא שנסתפק אם חבירו אינו בכאן דיכול לומר שמא שותף האחר אינו חושד אותי כלל ע"ש. גם מה שכתב הכנסת הגדולה דמלשון רש"י משמע דצריך שיחשדנו המשביעו שעכב מחלקו לבד ב' כסף, והיינו מדכתב רש"י שמא עכבת משלי שתי כסף, ליכא ראייה כלל, דכוונת רש"י שחשדו שעכב ד' כסף ומגיע לחלקו שתי כסף משום דאם אינו חושדו אלא בשתי כסף לבד א"כ הרי יש להנתבע חלק בו דהא הוא שותף בכלו ולא הוי כפירש שתי כסף, לכך פירש"י שמא עכבת משלי שתי כסף דהיינו ד' כסף ומגיע לחלק התובע עכ"פ שתי כסף. אך מ"מ לענין דינא נראה דלא כמוהרי"ט דכיון דכפירת שתי כסף ילפינן מקרא בריש פרק שבועת הדיינים (לט, ב) משום

דבעינן שיכפור בדבר חשוב בעינן דוקא שיהיה שתי כסף לכל אחד מהשותפים ולא מצרפינן להו אהדדי. וראיה לדבר להא בפרק אלו מציאות (כז,א) מצרכינן קרא למילף דאבידה בפחות משוה פרוטה אינו חייב להחזיר, ולענין עובר על שבועת הפקדון מצרפינן ליה כדאמרינן בפרק שבועת הפקדון (לח,א) אמתניחין דתן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לי בילך שבועה שאין לך בידי אינו חייג אלא אחר א"ר יוחנן ופרוטה מכולם מצטרפת, וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהלכ' שבועות דין י"א, ואפי' הכי קי"ל בס"ב רס"ב ס"ב דאבידה אפילו היא שוה הרבה אם היא של שותפים הרבה שאין מגיע לכל אחד שוה פרוטה אינו חייב להחזיר, אלמא לשותפין לא מצרפינן להו בהדי הדדי ובעינן דבר חשוב לכל אחד, וא"כ הוא הדין לענין שבועה כיון דהתורה לא חייבה שבועה אלא בשתי כסף שהוא חשוב בעינן שיגיע לכל אחד מהשותפים שתי כסף בדוקא, דמהיכי תיתי נחלק בין ממון לשבועה כיון לאידי ואידי מקראי ילפינן להו, והוא הדין לענין שבועת השותפות נמי דכעין דאורייתא תקנוהו, כן נראה לפענ"ד עיקר.

אמרי בינה לחו"מ. ... וראיתי שם בברכי יוסף דכ' להסתפק אם שני שותפין תבע לאחד דחייב להם מן שותפות פרוטה אם נזקקין כיון דא"ח לכ"א רק ח"פ אין נזקקין א"ד כיון דממון אחד הוא העסק השותפות כחד גברא חשיבי ונזקקין להם ופשיט ליה מדברי מהרי"ט בתשובה בשותפים שטענו נגד שותף אחד טענות שתי כסף אם הוו כולהו קמן ותבעו כולם משביעין אותו כי נמי דליתנהו קמן כתובעים כולם דמו דשליחותיהו קעביד רק די"ל דלמא חבירך אינו חושד אותו בב' כסף וה"ה היכא דאיכא בין שניהם תביעת ש"פ נזקקין כמו דסגי בין כולם ב' כסף כיון דטענה אחת אחת הוא ולגבי הנתען איכא טענות שתי כסף עיין שם. ולענ"ד א"ד לשם דשם עכ"פ שבועה אחת הוא דנשבע וכיון דיש טענות שתי כסף מעסק שותפות אף דהתובעים הם שנים ולגבי כל חד ליכא ב' כסף מ"מ חשיב טענה והב"ד כשמחייבו שבועה מחייבין רק שבועה אחת על שתי כסף מה שא"כ בהא דאין נזקקין על פמש"פ הטעם הוא דליכא ביה דין גזילה וכמבואר בש"ס ב"מ שם דמה"ט לא קתני ישיבת הדיינים משום דבכלל גזל בפרוטה הוא וכמ"ש הסמ"ע וא"כ י"ל אף אם שני שותפים תובעין פרוטה שווין הם לשאר שני אנשים התובעים כ"א חצי פרוטה כיון דגם הב"ד לא יחייבו לשלם לאחד מן השותפין רק לכל אחד ח"פ ועל חצי פרוטה אין נזקקין משא"כ לענין שבועה דתובעין רק שבועה אחת והב"ד לא יחייבו לישבע רק שבועה אחת בזה י"ל דסגי בשתי כסף לכל התובעים נגד נתבע אחד וז"פ ובזה מיושב כמעט כל מה שהעיר שם הברכי יוסף על המרי"ט מש"ס כתובות (דף מ"ו) שניהם בפרוטה מהו דשם עכ"פ כל אחד לא קבל פרוטה מסתפק

שפיר ר' ירמיה משא"כ לענין שבועה כיון דעכ"פ נשבע על דבר חשוב שבועה אחת לכולם וכן מש"ס ב"מ (דף כ"ו) דכי ליכא ש"פ לכל חד א"ח להחזיר שם ג"כ החיוב הוא להחזיר לכ"א חלקו משא"כ חיוב שבועה אחת הוא וכן מה שהביא משם בעל ספר דברי אמת מש"ס קידושין (דף ז') בעי רבא שתי בנותיך לשני בני בפרוטה הרי אף דאיכא ממונא לגבי נותן ומקבל מ"מ כיון דלגבי דידהו ליכא ל"מ ואיך פשיט' לי' דתינהי בדאיכא שתי כסף לגבי נתבע לחוד למ"ש אינו דומה כלל דשם עכ"פ גופין מחולקים הם לחלות הקידושין בעד פמש"פ משא"כ בנידן דמרי"ט ובלא"ה יש לחלק משם ובפרט לדברי מהרי"ט עצמו בחידושו לקידושין שם בביאור האיבעיא דרבא ואין להאריך בזה:

וקצת יש לחקור להיפך היכא דאחד תובע מן שנים שהן שותפין ש"פ אם נזקקין אם אזלינן בתר התובע ויש תביעות ש"פ ונזקקין א"ד כיון דהנתבעים הם שנים ואיכות ההתחייבות אם יהי' לכל אחד רק חצי פרוטה י"ל דאין נזקקין. ובאמת אם שותפין נ"ח פרוטה י"ל כיון דהוי ערבאן זה לזה כמבואר (סי' ע"ז) י"ל דהוי הנידון על כ"א בחיובו פרוטה. ויש להתבונן א"כ בגזל וגניבה אם שנים גזלו פרוטה או גנבו דדעת החות יאיר בתשובה דאין כ"א חייב רק החצי ואינן ערבאין זה לזה א"כ אם שנים גזלו או גנבו ש"פ דבזה ליכא מחילה כיון דאפסידו לי' פרוטה ומ"מ אין הב"ד נזקקין להן כיון דאין לו לתבוע מכ"א רק חצי פרוטה ואין הב"ד נזקקין לו לדון על כ"א בח"פ ובש"ס קאמר ותנא דידן מ"ט לא קתני ישיבת הדיינין תנא ליה גזל ולמ"ש יש נ"מ דלפעמים מה דאין מזדקקין לגזל כגון אם שותפין גזלו כנ"ל ובהלואה מזדקקין מטע' דהוי אחראין וערבאין זה לזה כנ"ל ובגזל לא מזדקקין ובאמת בתשובת שבות יעקב (ח"א סי' קע"ב) כתב בפשיטות דאף שותפין שגנבו אחראין וערבאין זה לזה והשיג על החות יאיר [ותמהני על מאור הגולה מהרמ"ס ז"ל בתשובת חתם סופר חח"מ (סי' קל"ג) דכ' בפשיטות בשותפין שגנבו ושניהם כאחד הגביהו או הוציאו מרשות בעלים שניהם קנאו בשותפות כמו שנים אוחזין בטלית כמבואר בכל ראשונים ב"מ (דף ח') דלא כפירוש רש"י שם ואינן אחראין וערבאין זה לזה וכ"א ישלם חלקו עיין שם ולא הביא שכן דעת החות יאיר אבל השבות יעקב סובר דאחראין וערבאין זה לזה. ובתוספתא ב"ק (ספ"י) גנבים שנכנסו במחתרת ועשו תשובה כולן חייבין להחזיר עשה אחד מהן תשובה א"ח לשלם אלא על חלקו בלבד ובביאור אשר לרבינו בעל מג"א כ' צ"ע במדרש פ' מקץ עשרה שנמצאו בגניבה אחד מהם נתפס ע"י כולן. משמע דסובר דכ"א חייב לשלם הכל. ואולי י"ל כיון דהתוספתא איירי שהיו במחתרת דבדמים קנאו וכשאינו בעיין א"ח להחזיר רק לצאת ידי שמים לכך א"ח רק על חלקו וגם זה צ"ע וראיתי בשבות יעקב ח"ב במהד"ב שהרגיש מן תוספתא ומדרש הנז':

ובלא"ה יש לדון באם הגביהו שניהם דעכ"פ צריך לומר מגו דזכה לנפשיה רק דעת התוס' דאם אחד לבד מגביה כיון דאף אם לא יזכה חבירו יתחייב הוא בזה לא מהני המיגו מה שא"כ אם שניהם הגביהו דצריך לו לזכיית חבירו דאם לא יזכה חבירו לא יזכה גם הוא בזה מהני ועיין אחרונים (סי' ק"ה) ובמ"ש בזה בארוכה בהגהותי לדברי חיים דיני מכירה (סי' א') א"כ להמבואר תוס' רי"ד רפ"ב דקידושין לס"ד דמקשי שילח ביד פיקח פיקח חייב ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו אין הפירוש דהשליח יהיה פטור לגמרי כיון דגם הוא מצ"ע הוי מזיק ממש רק דפריך דהמשלח יהיה חייב ג"כ אבל השליח ודאי לא יעלה על הדעת שלא יתחייב כיון דמ"מ הוא עשה ההיזק ועיין ש"ך ח"מ (סי' שמ"ח ורצ"ב) א"כ בשנים שהגביהו כיון דעכ"פ צריך לשליחות מצד מיגו דזכי לנפשיה אף לדעת תוס' וכל אחד מגביה החצי בעדו והחצי בעד חבירו שוב י"ל דשניהם חייבין ואם לית לי' לאחד לשלם חייב האחד לשלם הכל. גם למ"ש בש"מ מס' כתובות (דף ל') דבשנים שהגביהו מציאה זה זוכה בכולה וזה זוכה בכולה לפיכך יחלוקו וזה פירוש מיגו דזכה לנפשיה זכה נמי לחבירו היינו דכ"א זוכה בכולה ולהכי יחלוקו ועיין בחידושי אממ"ו ז"ל על ח"מ שנדפס סוף ספר דברי משפט (סי' ק"ה) דדעתו שכן ג"כ דעת תוס' וא"כ י"ל בגניבה אם שנים הגביהו כל אחד חייב על הכל. וממילא י"ל באם שניהם הגביהו אף רק ש"פ כ"א חייב בהשבה. וקצת יש לומר כיון דכתיב בקרא לא תגנבו בלשון רבים י"ל דמרבין אף לשותפין וכמ"ש רש"י מכות (דף כ') לגבי לאו דלא תקיפו דמחייבין לשניהם כיון דכתיב בלשון רבים כן נמי בגניבה. אולם בש"ס ב"מ ר"פ א"נ דפריך ל"ל דכתב רחמנא לא תגנבו הא ילפינן מריבית ואונאה ויקשה דלמא גלי קרא לא תגנבו בלשון רבים על שותפין דחייבין אף על ש"פ ולא למילף מריבית ואונאה. וצ"ל דזה ידענו מסברא ול"צ לקרא להורות וע"ז כיון דע"כ כל אחד אתי עלה מטעם מיגו דזכה לנפשיה זוכה נמי לחבירו או כמו"ש הש"מ הנ"ל ממילא חייב כל אחד על הכל והוי שיעור לכ"א ואחד ועיין מס' שבת (דף צ"ג ע"ב) בשותפין שטבחו דסגי בשיעור אחד לשניהם וכ' תוס' ומשותפין שגנבו ל"מ למיפרך דהתם לא בעי שיעור דתשלומי כפל נוהג בכ"ד ובכ"ש וע"כ אין הכוונה בכל שהוא דהא שיעורו הוא בפרוט' עכ"פ וי"ל דשם הוי השיעור אחד לכל אחד ואחד כנ"ל כיון דמטעם מיגו אתינן עלה עכ"פ כנרא' ודאי אם שנים גזלו פרוטה ודאי ג"כ הב"ד נזקקין להם וכמו כן בשני שותפין שנ"ח פרוטה דנזקקין אך מ"מ אם אין כל אחד ערב בעד חבירו י"ל דאין נזקקין ולא אזלינן בתר התובע כיון דהנתבעין הן שנים וצ"ע עדיין בזה. ועיין ירושלמי (פ"ד דב"מ) א"ר אחא כתוב כי מלאה הארץ חמס מפניהם ומה היה חמסו הוה ב"נ נפיק טעון קופה מליאה תורמוסין והיו מתכוונין ונטלין פמש"פ דבר שאינו

יוצא בדיינין וכן הוא במדר"ר בראשית (ו') ועי"ש ביד"מ דמקשה הא בן נח נהרג על פמש"פ ע"ש עכ"פ משמע אף דבכה"ג שכל אחד נוטל פמש"פ בודאי אינו מוחל ובכ"ז כיון דאין כ"א חייב רק חצי פרוטה אין נזקקין ואין יוצא בדיינין:

ועיין שער משפט שהקש' בהא דא"ר יוחנן שבועו' (דף ל"ח) פרוטה מכולם מצטרפת וכ"כ רמב"ם הל' שבועות א"ל תן לי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה כו' אפילו היה לו פ"א מכולן מצטרפין וחייב ואמאי הא מבואר ש"ס מס' סנהדרין דפמש"פ מחלי ישראל וכיון דכבר מחל אמאי מצטרפין וגם לענין אבידה באין בו ש"פ א"ח להחזירה משום דקנה אבידה לגמרי במציאתה עיין שם וזה אינו דגם פמש"פ אם אינו מוחל הנגזל אף דאינו חייב בהשבה כמ"ש רש"י סנהדרין (דף נ"ז) דאמידי דהשבון קרי גזל ואיך לא מ"מ איננו שלו אם אין הבעלים מחלי ואף באבידת כותי דאסור להחזיר מ"מ דעת הב"ח מובא בש"ך יו"ד (סי' קמ"ו) דל"ה שלו ודומה לזה גזל עכו"ם למ"ש ספר יראים. וכן בגזל פמש"פ ודאי אם גזול וחוזר וגזול אינו מוחל דבזה אין ישראל מעבירין על מידתן דאינו דבר קל כמ"ש רש"י סנהדרין (דף נ"ט) כיון דמצטרף לפרוטה. ובס' מח"א דיני גזילה (סי' א') כתב אם לא ידעו הבעלים שגזל ממנו פמש"פ חייב להחזיר ואף לדעת בנו שם בהגהה וכן הוכיח אאמ"ו ז"ל בדברי חיים דיני גזילה (סי' ב') וגם אני הבאתי שם דברי רש"י סנהדרין הנ"ל דל"צ קרא דלא תגזול על פמש"פ מ"מ שלו ל"ה ויכולין הבעלי ליקח מהם כ"ז שלא מחלו. ועיין מ"ש בחלק ראשון בהשמטות בדיני יום טוב (סי' כ"א) והבאתי שם דברי תוס' רי"ד דמה"ט אינו יוצא בערבה גזולה אף שאינו ש"פ ואין מוציאין בדיינים מ"מ לא קרינן ביה לכם דלגבי הקדוש ברוך הוא חשיב גזילה כיון דלא קנאו וכתבתי שם ג"כ לדון מדברי רש"י הנ"ל ובא שם בדפוס קצת משובש דסברת התוס' רי"ד דעכ"פ לכם לא הוי אם אינו מוחל לו רק חקרתני שם דמ"מ כיון דא"ח בוהשיב מניין לנו לומר דקונה בשינוי מעשה דילפינן בגזלן רק מקרא דכתוב והשיב את הגזילה אשר גזל כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמים בעי שלומי וכיון דעכ"פ א"ח בוהשיב על פמש"פ ולכם ל"ה מה מועיל השינוי מעשה דל"ה קנין רק בגזלן שחייב בוהשיב יבואר עוד בזה אי"ה במ"א עכ"פ כ"ז דאינו מוחל ודאי אינו שלו ומצטרף לחשבון פרוטה לחייבו בקרבן שבועה על כפירתו. ובכה"ג איירי ר' יוחנן והרמב"ם ונשמע מזה דאם ידענו שלא מחל לו ומצטרף לפרוטה אז נזקקין ומוציאין בדיינים:

(* שו"ת הרדב"ז (ח"ז סל"ז) שאלת ממני אודיעך דעתי במי שזרק קידושין ללאה ולא היו שוין פרוטה ולא הספיקו להגיע לידה עד שנתיקרו ועמדו על פרוטה מהו בתר נותן

אזלינן וליתא פרוטה ולא קא מחסר ולא מידי הילכך לא קני או דילמא בתר מקבל אזלינן והא איכא פרוטה :

תשובה הדבר ברור דבתר דידה אזלינן שהרי אינה מתקדשת אלא משעה שהגיעו המעות לידה וכשהגיעו היו שוין פרוטה ואף על גב דכשנתנו הוא לא היה ש"פ ולא מחסר לא /ולא/ מידי מ"מ קני מדין עבד כנעני דאע"ג דלא חסר מידי קני נפשיה האי גברא נמי אף על גב דלא חסר מידי קני להאי אתתא ותו דברשותו נתייקרה ועמדה על פרוטה. והוא הדין לעושה שליח לקדש לו אשה בחצי פרוטה ולא הספיק השליח לקדשה עד שעמד על פרוטה שהיא נמי מקודשת ולא אמרינן כיון שלא היה כאן ש"פ לא הוי שליחות דהא איכא כמה גדולים שאמרו דאפילו לא עשאו שליח כלל ואחרים אמרו אי ארצי קמיה ואמר לו רצוני לקדש אשה פלונית והלך זה וקדשה לו מקודשת וכ"ש הכא דהרי עשאו שליח בפועל בחצי פרוטה הלכך כיון שעמדה על ש"פ וקדשה לו הויא מקודשת דבתר מקבל אזלינן. וכן משמע ממאי דבעי רבא בפ"ק דקידושין שתי בנותין לשני בני פרוטה מהו וסלקא בתיק"ו /בתיקו/ וכתב רש"י ז"ל לשני בני גדולים הם עשאוהו שליח לקדש וכ"כ ר"י דמיירי בבנות קטנות דאי בגדולות פשיטא דבעי פרוט' לכל אחת דבתר נותן דקאמר לאו דוקא שהרי הנותן ע"כ בתורת שליחות בניו הוא בא ואי בתר נותן אזלינן הוה בעינן ש"פ כאלו הבנים עצמם מקדשים אבל הבעיא היא אי בתר מקבל אזלינן לגמרי דשמא אין לחוש אלא שיקבל המקבל ש"פ ע"כ וכן היא הסכמת המפרשים. הרי ברור מכאן דבתר מקבל אזלינן ונותן לא איכפת לן ובנ"ד דהגיע לידה פרוטה ליכא בעיא כלל דע"כ לא מבעיא לן התם אלא משום דבתר דידהו אזלינן וליכא לכל חדא מינייהו פרוטה ובגדולה מזו נסתפק הר"ן ז"ל אי נתן לה שוה חצי פרוטה והיא אמרה לדידי ש"פ וע"כ לא נסתפק אלא מפני שלא קבלה שוה פרוטה אבל היכא שקבלה ש"פ כנ"ד פשיטא ליה דמקודשת + אמר הכותב תשובה זו הן לו הובאה בס' משל"ם פ"ה מאישות ה"א ושם תמה על רבינו המחבר דנראה כסותר מ"ש בתשובה שאחרי /שאחרי/ סמוך עי"ע. הנלע"ד כתבתי דודן זמרי /זמרא/:

(ח"ז סל"ז). על אשה חולה וצריכה סימנים לרפואתה והביא ראובן סמנים שאסורים בהנאה ואמר לה הרי את מקודשת לי כאלו /באלו/ אם היא מקודשת או לא :

תשובה אף על גב דקי"ל דאיסורי הנאה שלא כדרך הנאתן מותרים לחולה כהיא דרבינא דהוה שייף לברתיה בגוהרקי דערלה ואמר מידי דרך הנאתן עבידנא. מ"מ אסור למוכרן לחולה וליטול דמים מהם תדע דהא אפילו דרך הנאתן מותר לחולה שיש בו סכנה ואפ"ה אסור למוכרן לו וכיון שכן לא חשיב ממזונא לקדש בו את האשה ואפילו היא חולה שראויה ליהנות בהם אינה מקודשת דלאו מידי יהיב

לה ואין הפרש בזה בין שיהיה חולה שיש בו סכנה אף על פי שמותרים לה ושויין אצלה ממון מ"מ איהו לאו מידי יהיב לה ואינה מקודשת כלל ואף ע"ג דקי"ל המקדש בפסולי עדות דרבנן מקודשת מן התורה לא דמי דהתם איכא עדות מעליא מן התורה ולא מפקעי קדושין דאורייתא אבל הכא כיון דאמר רחמנא דליתבי לה ממונא ומאי דיהיב לה השתא לא שוי ממונא דהא איסורא דרבנן רביע עליה לא מקדשה כלל +אמר הכותב עיין מ"ש בזה הר"ב המגיה ס' משל"ם בפ"ה מהלכות אישות ה"א כשהעתיק תשובה זאת לרבינו המחבר+. כדאמרינן בפסחים המקדש מו' שעות ולמעלה אפי' בחיטי קורדנייתא דשבירן ויבשי שאינן חמץ מן התורה כלל אלא נוקשא בעלמא דרבנן אינה מקודשת הלכך בנ"ד נמי אינה מקודשת כלל ואם אמר לה הרי את מקודשת לי באותה הנאה שנתתי לך דבר שתתפאי בו ויש באותו הנאה ש"פ מקודשת. הנלע"ד כתבתי דודן זמרא:

משנה למלך הלכות אישות (פ"ה ה"א). ... ודע דבפרק קמא דקידושין (דף ז) אמרינן בעי רבא שתי בנותיך לשני בני בפרוטה מהו בתר נותן ומקבל אזלינן והא איכא ממונא או דלמא בתר ידיהו אזלינן והא ליכא. ונתבאר שם כדברי התוספות דבתר נותן דקאמר לאו דוקא שהרי הנותן ע"כ בתורת שליחות בניו הוא ואי בתר נותן אזלינן הוה בעי שתי פרוטות כאילו הבנים בעצמם היו מקדשים. אבל הבעיא היא אי בתר מקבל אזלינן לגמרי דשמא אין לחוש אלא שיקבל המקבל שוה פרוטה. והנה מדברים הללו יש סמך לסברת רש"י ז"ל דלעולם לא אזלינן בתר מקדש אלא בתר המתקדשת אלא דהתם נסתפקו בגמרא אי אזלינן בתר האב שהוא המקבל או בתר הבנות שהם המתקדשות. אך מדברי תוס' רי"ד שם בסוגיא נראה שמקיים גירסת הגמרא דאמרינן בתר נותן ועיין בעצמות יוסף שם. (א"ה עיין בספר בני חיי אה"ע סימן מ'). ועיין במ"ש התוספות בריש פרק השוכר את הפועל (דף סב) ד"ה בדמיהם שכל דבריהם מתחילתם עד סופם נעלמו ממני ולא ידעתי כוונתם:

וראיתי למהרדב"ז ז"ל שנשאל במי שזרק קידושין ללאה ולא היו שוין פרוטה ולא הספיקו להגיע לידה עד שנתייקרו ועמדו על פרוטה מהו בתר נותן אזלינן וליכא פרוטה ולא קא מיחסר ולא מידי הילכך לא קני או דילמא בתר מקבל אזלינן והא איכא פרוטה. והשיב הדבר ברור דבתר ידיה אזלינן שהרי אינה מתקדשת אלא משעה שהגיעו המעות לידה וכשהגיעו היו שוין פרוטה ואף על גב דכשנתנו הוא לא היה שוה פרוטה ולא מיחסר ולא מידי מ"מ קני מדין עבד כנעני דאע"ג דלא חסר מידי קני נפשיה האי גברא נמי אף על גב דלא חסר מידי קני להאי איתתא ותו דברשותו נתייקרה ועמדה על פרוטה והוא הדין לעושה שליח לקדש לו אשה בחצי פרוטה ולא הספיק השליח לקדשה עד

שעמד על פרוטה שהיא נמי מקודשת ולא אמרינן כיון שלא היה כאן ש"פ לא הוי שליחות דהא איכא כמה גדולים שאמרו דאפילו לא עשאו שליח כלל ואחרים אמרו אי ארצי קמיה ואמר לו רצוני לקדש אשה פלונית והלך זה וקדשה לו מקודשת וכ"ש הכא דהרי עשאו שליח בפועל בחצי פרוטה הלכך כיון שעמדה על שוה פרוטה וקדשה לו הויה מקודשת דבתר מקבל אזלינן וכן משמע ממאי דבעי רבא בפרק קמא דקידושין שתי בנותיך לשני בני בפרוטה מהו וסלקא בתיקו וכתב רש"י ז"ל לשני בני גדולים הם ועשאוהו שליח לקדש. וכ"כ ר"י דמייירי בבנות קטנות דאי בגדולות פשיטא דבעי פרוטה לכל אחת דבתר נותן דקאמר לאו דוקא שהרי הנותן ע"כ בתורת שליחות בניו הוא בא ואי בתר נותן אזלינן הוה בעינן שוה פרוטה כאילו הבנים בעצמם מקדשים אבל הבעיא היא אי בתר מקבל אזלינן לגמרי דשמא אין לחוש אלא שיקבל המקבל ש"פ ע"כ וכן היא הסכמת המפרשים הרי ברור מכאן דבתר מקבל אזלינן ונותן לא איכפת לן ובנ"ד דהגיע לידה פרוטה ליכא בעיא כלל דע"כ לא מיבעיא לן התם אלא משום דבתר ידיה אזלינן וליכא לכל חדא מינייהו פרוטה. ובגדולה מזו נסתפק הר"ן ז"ל אי נתן לה שוה חצי פרוטה והיא אמרה לדידי ש"פ וע"כ לא נסתפק אלא מפני שלא קבלה ש"פ אבל היכא שקבלה ש"פ כנ"ד פשיטא ליה דמקודשת עכ"ל. והעתקתי כל דבריו לפי שתשובה זו היא כ"י ואינה מצויה ביד כל אדם ויש ללמוד ממנה כמה דינים:

שוב מצאתי תשובה אחרת למהרדב"ז והיא ממש הנדון שלנו וז"ל שאלת ממני אודיעך דעתי על אשה חולה וצריכה סמנים לרפואתה והביא ראובן סמנים שאסורים בהנאה ואמר לה הרי את מקודשת לי באלו אם היא מקודשת או לא. תשובה אף על גב דקיימא לן דאיסורי הנאה שלא כדרך הנאתן מותרים לחולה כההיא דרבינא דהוה שייף לברתיה בגורהקי דערלה ואמר מידי דרך הנאתן עבידנא. מכל מקום אסור למוכרן לחולה וליטול דמים מהם תדע דהא אפילו דרך הנאתן מותר לחולה שיש בו סכנה ואפילו הכי אסור למוכרן לו וכיון שכן לא חשיב ממונא לקדש בו את האשה ואפילו היא חולה שראויה ליהנות בהם אינה מקודשת דלאו מידי יהיב לה ואין הפרש בזה בין שתהיה חולה שיש בו סכנה אף על פי שמותרים לה ושויין אצלה ממון מ"מ איהו לאו מידי יהיב לה ואינה מקודשת כלל ואף על גב דקיימא לן דהמקדש בפסולי עדות דרבנן מקודשת מן התורה לא דמי דהתם איכא עדות מעליא מן התורה ולא מיפקעי קידושין דאורייתא אבל הכא כיון דאמר רחמנא דליתבי לה ממונא ומאי דיהיב לה השתא לא שוי ממונא דהא איסורא דרבנן רביע עליה לא מיקדשא כלל (א"ה עיין בס' בית שמואל סימן כ"ח ס"ק מ"ח דהחזיק בסברא זו אפילו היכא דאיסורו מדרבנן ואין לו עיקר מן התורה. ובספר לקט הקמח (דף צו): כתב וז"ל ואיסורי הנאה דרבנן

לגמרי שאין לו עיקר בדאורייתא היינו חולין שנשחטו בעזרה אליבא דמ"ד לאו דאורייתא ואין אופן אחר לדעתו עכ"ל. ולא זכר דברי הרא"ש סוף פ"ב דקידושין יע"ש) כדאמרינן בפסחים המקדש מו' שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדנייתא דשרירן ויבשי שאינן חמץ מן התורה כלל אלא נוקשא בעלמא דרבנן אינה מקודשת הילכך בנ"ד נמי אינה מקודשת כלל. ואם אמר לה הרי את מקודשת לי באותה הנאה שנתתי לך דבר שתתראי בו ויש באותו הנאה ש"פ מקודשת עכ"ד. ועיין היטב בתשובה זו עם תשובה אחרת שהעתקתי למעלה דלכאורה נראה דסותרות זו לזו והדבר צריך אצלי תלמוד. (א"ה ועיין עוד בפרט זה בדברי הרב המחבר פרק ה' מהלכות נדרים דין ט"ז כי שם ביתו יע"ש):

אבני מילואים סל"א סק"ד. קדשה בכסף פחות משו"פ. כתב הרדב"ז במי שזרק קידושין ללאה ולא היו שווין פרוטה ולא הספיקו להגיע לידה עד שנתייקרו ועמדו על פרוטה מהו בתר נותן אזלינן וליכא פרוטה או דלמא בתר מקבל אזלינן והא איכא פרוטה כו' והעלה הדבר ברור דאזלינן בתר מקבל שהרי אינה מתקדשת אלא משעה שהגיע לידה וכשהגיע הי' שו"פ ואף על גב דכשנתנו הוא לא הי' שו"פ ולא מחסר ולא מידי מכל מקום קני מדין עבד כנעני וכו' וכן משמע ממה דבעי רבא פ"ק דקידושין [ז, ב] שתי בנותיך לשני בני פרוטה כו' וכ"כ ר"י דמירי בבנות קטנות וכו' אבל האי בעי' הוא אי אזלינן בתר מקבל לגמרי דאין לחוש אלא שיקבל המקבל שו"פ וכמ"ש ס"ק כ', ושיטת תו' ר"ד נראה דאזלינן בתר נותן והובא בס"ק כ' אמנם נראה לענ"ד להביא ראי' לדברי מוהרדב"ז דאזלינן בתר מקבל מהא דאי' בעירובין (דף ס"ב) א"ר יוחנן שוכרין מן הנכרי בפחות משו"פ והיינו משום דלגבי בן נח פחות משו"פ הוי ממוון ומוכח מזה דאזלינן בתר מקבל דהא לגבי נותן אין זה ממוון וישראל מירשאל כה"ג לא מהני וכמ"ש בט"ז א"ח סי' שפ"ב ע"ש. ומזה נמי נראה ראי' דמהני מדין כנעני אפי' גבי קנין קרקע ובב"י ח"מ סי' (ק"ל) [ק"צ] כתב אליב' דהרמב"ם דלא מהני מדין עבד כנעני אלא גבי אשה וכ"כ בר"ן פ"ק דקידושין [ג, א מדפי הרי"ף] ע"ש ולפי מה שהוכחנו מהא דשוכרין מן הנכרי בפחות משו"פ דאזלינן בתר מקבל אינו אלא מדין עבד כנעני דקבלת רבו גרמה לו ומוכח דדין עבד כנעני [מהני] אפי' בקנין שדה.

ואפשר ליישב אליב' דהרמב"ם דס"ל דדין עבד כנעני אינו בקנין שדה היינו היכא דהלוקח אינו נותן כלל אלא אחר הוא הנותן בשביל הלוקח הוא דלא מהני אבל בהאי דשוכר מן הנכרי בפחות משו"פ דהזוכה הוא הנותן אלא דלדידי' לאו ממונא ופחות משו"פ הוא לגבי' ולגבי מקבל ה"ל שו"פ. ועכ"פ (הם) [הך] דינא דהרדב"ז שפיר מוכח דהיכא דלגבי נותן אינו שו"פ ולמקבל שו"פ דמהני. ובקידושין (דף

ח') מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים כו' אלא לעולם דלית בי' שו"פ ולא מיבעי' קאמר לא מבעי' כסף דאי אית בי' שו"פ אין אי לא אלא תבואה וכלים דמקרבי הנייתן גמר ומקני נפשה קמ"ל דל"ש, וקשיא לן בגויה דבשום מקום לא צריך למעט פחות משו"פ ומשום דלאו כסף חשוב וגבי עבד עברי למה הוצרך למעט פחות משו"פ.

ולפי מ"ש ניחא דהתם בעבד עברי הנמכר לנכרי משתעי קרא וכתביב ישיב גאולתו מכסף מקנתו וס"ד דגרעון כסף שפודה עצמו מן הנכרי סגי לה בפחות משו"פ כיון דשוכרין מן הנכרי בפחות משו"פ ולגבי נכרי ממוון הוא קמ"ל ישיב גאולתו מכסף מקנתו וכסף מקנתו אינו אלא בשו"פ כיון דישראל הנקנה הוא העבד עברי פחות משו"פ לאו ממונא הוא וחדית לה תורה דגרעון יהי' מכסף מקנתו ואינו בפחות משו"פ אף על גב דלגבי כותי ממוון הוא הגרעון אפ"ה לא מהני משום דבעינן מכסף מקנתו ואף על גב דתן מנה לפלוני מהני מדין ערב ולפי שהוציא ממוון על פיו וא"כ בכסף מקנתו נמי נימא הכי דכיון שהוציא הנכרי ממוון על פיו דהא לגבי' הוי ממוון משום דלא מבעי' [למ"ד] זרוק מנה לים ואקדש אני לך לא מהני מדין ערב ולפי שלא באה הנאה לבן דעת והובא בר"ן פ"ק דקידושין [ד, ב מדפי הרי"ף] וה"נ לא מטא הנאה ליד בן דעת כיון דלישראל לאו ממונא הוא אלא אפי' לדעת הפוסקים דזרוק מנה לים נמי מהני מדין ערב ומשום דהוציא ממונו על פיו מכל מקום הכא גלי קרא מכסף מקנתו דלבעי דוקא שו"פ אף על גב דגבי נכרי בעלמא פחות משו"פ נמי ממוון הוא וניחא טפי דצריך קרא מכסף מקנתו אפי' לקנינו ולדעת הפוסקים דזרוק מנה לים לא הוי דין ערב צריך קרא על הגרעון דלבעי פרוטה ושיהי' הגרעון מכסף מקנתו וכמ"ש ודו"ק. **שו"ת שואל ומשיב (מהד"ת ח"ד סקע"ז)** ענין חדש בשומרין ובכפירת ממוון דבעי פרוטה אי בעי שיהיה שוה פרוטה ללוה ולמלוה. ראיתי בכתבי אבי זקני הרב הגדול הצדיק מו"ה דוב בעריש זצ"ל מק' בערזאן שנסתפק בהא דבעי במודה במקצת שיודה בפרוטה עכ"פ אם בעי שיהיה שוה פרוטה ללוה או דסגי כל שאצל המלוה שוה פרוטה אף שאין שוה ללוה וכעין שהארץ המלמ"ל פ"ה מהלכות אישות לענין קידושין וכתב הוא לפשוט הספק משבת דף ע"ח במודה בשטר שכתבו צריך לקיימו קמפלגי דת"ק סבר דצריך לקיימו וא"כ לא חזי ליה וע"ז הקשה דכיון דעכ"פ גוף הנייר שתפיס המלוה אנו סהדי ששלו הוא וא"כ מחוייב הלוה שבועה דאורייתא מתורת ר"ח קמיייתא דעכ"פ הוה מודה במקצת דעכ"פ הנייר הוה של המלוה והוה כמו אנו סהדי וא"כ שוב צריך השטר דיש לומר מי יימר דמשתבע ושוב יתפטר עמו וא"כ עכ"פ צריך לשטר ואין לומר דשטר חשוב כמו הילך דזה אינו דהשטר אינו רק למשכון ומשכון לא חשיב הילך כמבואר בסי' פ"ז ס"א בחו"מ וא"כ למה

יפטר לת"ק וע"כ דבעינן הודאת פרוטה לגבי הלוח ולגבי הלוח לא צריך לזה השטר דלא משהה ליה לצור ע"פ צליחותו דשמוא יבא לידי מלוה וכן קשה להיפך לפמ"ש התוס' ד"ה ת"ק דלכך איסור לת"ק להשהותו דחיישינן שמא יגבה שלא כדין וא"כ יש לומר להיפך דלגבי המלוה לא מודה במקצת דאיסור להשהותו אבל הלוח יכול לצור ע"פ צליחותו דלא שייך חשש שמא יבא ויגבה דאכתי לא ידענא הסברא הלז דלוח לא משהה לצור ע"פ צליחותו וע"כ דצריך להיות שוה פרוטה לשניהם עכ"ד בקצרה. והנה אף שדברי פח"ח מכל מקום לפענ"ד מ"ש דאכתי לא ידענו סברא זו דהלוח לא משהה ליה עד לבסוף הנה רש"י פירש תיכף באוקומתא ראשונה דהלוח לא משהה ליה וא"כ להלוח ג"כ אינו שוה. והן נסתר מחמתו גם הראיה הראשונה דהו"ל מודה במקצת דעכ"פ נייר של המלוה דכיון דהלוח טען דפרעו מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו וכיון דזה טוען שאין לו ראייה ולא ימצא קיום שוב אסור להשהות שטר פרוע שמא יקיימו לבסוף ויגבה שלא כדין כמ"ש התוס' וא"כ שוב לא מודה ליה כלל כיון דלפי דברי הלוח אסור לתפוס השטר ולא שייך כאן דאנן סהדי דמה דתפס השטר הוא שלו דהא כל שלא יוכל לקיימו שוב אין עליו תורת שטר וחספא בעלמא ובדין אסור להשהותו שמא יגבה שלא כדין וא"כ לא הודה לו במידי וגם לא שייך אן סהדי דהשטר הוא שלו דממנ"פ לדברי המלוה אין השטר שלו דמחויב לתנו למלוה לאחר שיפרע לו ואינו רק משכון בידו ולהלוח בודאי אינו שלו דכבר פרעו ולא שייך אן סהדי ובלא"ה לפי שיטת הרמב"ם ס"י ע"ה דאנן סהדי דב"ד לא משוי מודה במקצת ועיין ש"ך שם שהאריך ובקצה"ח וכבר הארכתי בזה בתשובה מיוחדת וא"כ כאן הוה אן סהדי דהב"ד עדות על מקצת דהוא שלו והא אינו שלו באמת לפי הב"ד דהא מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו וא"כ כי היכי דאנן סהדי דמה שתפס שלו כן אן סהדי דאינו חייב לו ולא שייך בזה מודה במקצת ועיין בקצה"ח שביאר הדברים באורך ודו"ק היטב :

וראיתי להגאון מוהר"ר עקיבא איגר ז"ל בהגהות גליון הש"ס שהקשה בהא דאמרו אסור להשהות שטר פרוע והקשה דחזי ליה למחוק השטר ויהיה מותר להשהותו לצור ע"פ צליחותו. ולפענ"ד כיון דגוף השטר הוא של לוח א"כ אסור להשהותו אף לאחר שמחוקו דשמוא לא ימחקנו והרי חששו בתוס' שמא יגבה שלא כדין ומכ"ש דחיישינן שמא לא ימחקנו או דיהיה ניכר אח"כ וזיילי נכסי דזה חייב לזה ובכל ענין אסור להשהות ועיין בחו"מ ס"י נ"ז דאינו מבואר תקנה זו שיהיה מותר המלוה להשהותו וע"כ דבכל ענין הוה בכלל אל תשכן באהליך עולה וז"ב ופשוט ועכ"פ דינו של זקני הרב זצ"ל עדין לא נפשט. והנה מה שנסתפק אם אינו שוה אצל הלוח פרוטה ולגבי מלוה פרוטה אם הוה הודאה במקצת הנה כמו כן יש להסתפק בש"ש דבעי

שיהיה שטר שמירתו שו"פ איך הדין אם לגבי השומר לא שוה פרוטה ולגבי המפקיד שו"פ וכן להיפך. ולכאורה רציני למפשט מהא דאמרו בקידושין דף מ"ג ע"ב דהן הן עדין הן הן שלוחיו וקאמרו בקידושין גם כן הדין כן ובירושלמי אמרו דדוקא בקידושי שטר ולא בכסף והובא בתוס' וכל הפוסקים וכן בש"ע אהע"ז ס"י ל"ה וקשה הא קידושי אשה היא פרוטה וא"כ הן לא חשיבי נוגעין דהא שבועת היסת צריך עכ"פ פרוטה והרי שני עדים אינו מגיע לכל אחד ואחד שו"פ וע"כ דעכ"פ לגבי המפקיד כפר לו שו"פ וחייבין וכן קשה לפמ"ש התוס' דאף למ"ד דצריך לפרוע בעדים יש להם מיגו דאי בעי טען נאנסו וא"כ נאמנים לומר פרענו במגו דהחזרתי וכתבו דנאנסו צריכי לשבע וקשה הא הוה חצי פרוטה לכל אחד וש"ש צריך שיהיה שכרו פרוטה כמ"ש הש"ך בחו"מ ס"י ש"ג וע"כ דאזל בתר מפקיד. אמנם יש לדחות דע"כ מיירי בשניהם יותר מפרוטה דאל"כ יקשה דלא שייך בקידושין כלל מיגו דאי בעי אמרו אהדרינהו ללוה דהיינו להמשלח דהא באמת הוה מגו בשנים רק דלפטור מממון נאמנים כמ"ש התוס' ד"ה והשתא ואי מיירי בפרוטה א"כ לא מקרי לפטור מממון דאינו מגיע על כל אחד רק חצי פרוטה ושוב לא שייך מיגו בשנים ולא בטוחים זה על זה שיתכוונו. מיהו לפמ"ש הש"ך ס"י ע"ז ס"ק א' דשומרים ערבים זה בעד זה א"כ כל אחד חייב בעד חבירו והוה כשו"פ לכל אחד. מיהו בלאו הכי צריך לומר שמייירי ביותר משו"פ לשיטת הסוברים דגם שבועת היסת צריך שתי כסף ועיין קצוה"ח ס"י פ"ח שהאריך בזה וא"כ אין ראייה משם וגם קשה דעכ"פ יש להם מגו דנאנסו ומ"ש התוס' דנאנסו צריך שבועה דהא בנאנסו שוב אינם רוצים לפטור עצמם רק בפחות משו"פ דלא שייך ערבות לענין אונסין דהו"ל אסמכתא דבשלמא בשואל כתב הרמב"ן הובא בב"י חו"מ ס"י ר"ז דנתחייב בדבר שאינו ידו ולא שייך שמירה ובשאר שומרין ירדה התורה לסוף דעת השומרין דרצו להתחייב כל אחד לפי שמירתו אבל כאן דהוה ש"ח רק דטוען נאנסו פשיטא דלא שייך ערבות עכ"פ דהוה אסמכתא ואף דבערב לא שייך אסמכתא מכל מקום לענין אונסין שייך אסמכתא דהוה ל"ש כלל הן אמת דגוף דברי התוס' צריכין ביאור דלמה נקטו נאנסו ולא כתבו שיוכלו לטעון נגנב או נאבד דהא לא הוה רק ש"ח ואף דנתן להם מעות מותרות ויכולין להשתמש הא בבעה"ב לא שייך זאת כמבואר בב"מ דף מ"ג מיהו יש לומר דמייירי שקבלו שכר על השליחות ונעשו ש"ש ולכך נקטו דיכלו לטעון נאנסו. איברא דלפ"ז אם היו העדים האלו חנונים היה היתר התשמיש מחייבם באונסין כמ"ש הסמ"ע לענין אפטרופס דהיתר תשמיש מוסיף חד דרגא ובלא"ה לא שייך מגו דנאנסו דהא עכ"פ לא יצטרך לתת להם שכר דהא הוא לא התחייב לתת להם שכר רק אם יעשו שליחותם ועיין בתומים ס"י ס"ו ס"ק ס"ח מ"ש

בשם המרדכי פרק האומנים דכל שלא עשה פעולתו א"צ לתת לו שכר :

ובזה מיושב היטב דברי התוס' שכתבו דיהיו נאמנים לומר פרענו במגו דאי בעו אמרו החזרנו ללוה והקשה המהרש"א דהא החזרנו אינם נאמנים רק במגו דנאנסו א"כ היה לתוס' לומר דנאמנים לומר פרענו במיגו דנאנסו ולפמ"ש אתי שפיר דבאמת לא שייך מיגו דמה יעשו בשכרן שמקבלים ולכך כתבו דנאמנים לומר פרענו למלוה במגו דהחזרנו ללוה ולא רצונו לעשות שליחותו ואז שוב נאמנים לומר החזרנו לו במגו דנאנסו דלא שייך לומר דרצונם לקבל שכר דהא טענו החזרנו ללוה ודוק. ואין לומר דא"כ היאך נאמנים לומר פרענו ללוה במיגו דהחזרנו ללוה דא"כ מה יעשו בשכרם דזה אינו דעכ"פ למפטר נפשם מלשלם ממון פשיטא דמקרי מיגו והוה מיגו לענין גוף הממון דנפטרו אבל מ"מ יותר טוב לומר במגו דהחזרנו ללוה ולא במגו דנאנסו דדלמא רוצים לקבל שכרם ולכך לא יטענו נאנסו ודוק היטב ועכ"פ ליכא ראייה ודוק :

והנה בהא דמבואר בטוש"ע סי' ע"ג ס"ב בטען המלוה ואמר היום סוף הזמן שקבעתי והלוה אומר על עשרה ימים קבעתי הלוה נשבע היסת ואם היה שם ע"א שהיום סוף זמנו הרי זה נשבע שבועת התורה ומקור הדברים הם מהרמב"ם תמה בשו"ת מהרי"ט חלק חו"מ סי' ק"ה על הה"מ פ"ג ממלוה שלא מצא דברי רבינו וכתב הוא שלכאורה הדבר מבואר במכות דף ג' דאומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיה בידו אלף זהובים וכו' אלמא דהמתנת הזמן חשוב דבר שבממון וע"ז הקשה דא"כ למה לא יתחייב שבועת התורה בלי העדאת עד אחד יתחייב שבועה דהו"ל כפירה שו"פ וע"ז כתב דמירי כשהודה תחלה ואינם מתדיינים רק על הזמן א"נ משום דאין ההודאה ממין הטענה והו"ל כטוענו דינרי זהב והודה לו בכסף ע"ש ובאמת שלכאורה הדברים תמוהים דאכתי היאך יתחייב שבועה על המתנת הזמן הא הוה מבטל כיסו אל חברו דפטור דאף גרמי לא הוה ול"ד לעדים זוממים דרצו להוציא המעות קודם והו"ל היזק אבל כאן דעכ"פ אף לדברי המלוה אינו רק כמבטל כיסו של חברו דפטור ואיך שייך שבועה בזה וגם הי"ל לפרש דמשום המתנת זמן אם הוא שו"פ דלפעמים כשהסך הלואה מועט המתנת הזמן אינו עולה לשו"פ וכבר התפלא בזה בקצה"ח שם. ולפמ"ש אתי שפיר דניהו דלגבי הלוה אינו שו"פ מ"מ לגבי המלוה עכ"פ יש בו שו"פ וכן להיפך דניהו דלגבי המלוה אין בו שו"פ דהו"ל מבטל כיסו של חברו דפטור מ"מ הא הלוה מרויח בו פרוטה ויותר וא"כ שוב הו"ל כפירה בפרוטה וחי"ב. הן אמת דגוף דברי המהרי"ט לא זכיתי להבין דמה שהקשה בלי ע"א יתחייב כדן מודה במקצת דהא בהודאה במקצת אינו חייב עד שיודה לפחות שתי מעין כסף וזה לא הודה כלל

דהא לא נחלקו רק בהזמן אבל לא בגוף הממון כלל ואפשר שזה בכלל תירוצו של המהרי"ט מיהו היה לו לבאר דבאמת גם שבועת היסת דעת רבינו ישעי' והר"ן דבעי שתי מעין ופרוטה ועיין חו"מ סי' פ"ח בטור והרמב"ם ס"ל דבע"א או בשבועות היסת מתחייב אף בפרוטה לבד וא"ש דברי הרמב"ם. ומ"ש המהרי"ט בתירוצו השני דאין ההודאה ממין הטענה ולפ"ז בע"א חייב אף שאינו ממין הטענה ולכאורה קשה בהא דהקשו התוס' בב"מ דף ג' דלמה לי קרא דע"א מחייב שבועה תיפוק ליה דהו"ל כופר הכל דחייב וע"כ דכופר הכל פטור ולפי דברי המהרי"ט יקשה דהא משכחת לה בכה"ג דהוא תובע לו שהיום זמנו והלה משיב זמנו בסוף שלשים יום וא"כ בכה"ג כופר הכל פטור דאינו ממין הטענה ואפ"ה ע"א מחייבו וא"כ אצטרך עד אחד ובאמת לפמ"ש ליישב דאינו נקרא הודאה שתי מעין וע"א מחייבו אף בפרוטה ג"כ ל"ק קושי' התו' וכן נמצא בשיטה מקובצת בב"מ ובבעה"ת שתירצו כן קו' התוס' אבל לפי דברי המהרי"ט גם הודאה ממין הטענה לא הוה וא"כ צריך לעד והיא קושיא גדולה לפענ"ד על המהרי"ט וגם מדברי הט"ז במחלקותו עם הדיינים בסי' ע"ג לענין מודה במקצת ממין הטענה רק עד זמן שלשים יום דלפי שיטת הדיינים לא מקרי מודה במקצת והט"ז נחלק עליהם וכן הסכים הגאון זקני הח"ץ ז"ל בהגהותיו מוכח שלא כדברי המהרי"ט דאל"כ לא חשוב מודה במקצת כלל דאינו ממין הטענה. הן אמת דמדברי הש"ך נראה כשיטת הדיינים כמבואר ס"ק ז' אבל בכ"ז העיקר כהט"ז והח"ץ ז"ל וא"כ הן נסתור מחמתו דברי המהרי"ט ...:

ובגוף הספק נראה לפענ"ד ברור דכל דאיכא ממון אצל המלוה או להלוה או להשומר אף שאין ממון לנשומר וכן להיפך חייב דהתורה לא הקפידה רק בכפירת ממון והאיכא. וראיה לזה נראה לפענ"ד משומר אבדה דהו"ל שומר שכר בשביל פרוטה דרב יוסף אף שבעל האבידה אין לו הך פרוטה ואיהו לא חסר מידי רק בשביל שזה יש לו פרוטה דר"י דזה מרויח פרוטה דר"י ע"י שיטוחו וניעורו נעשה ש"ש אף דבעי פרוטה כמ"ש הש"ך סי' ש"ג וה"ה בכל הדברים כל דאיכא פרוטה מקרי ממון ודוק ועיין בב"מ דף צ"ג ולפענ"ד ראייה לזה מהא דאמרו בב"מ דף ג' במשנה חמש פרוטות הן וחשיב הודאה שו"פ וקידושין שו"פ ואם איתא הא אינן שוים דהא בקידושין דעת הרדב"ז דכל ששוה פרוטה אף שהוא לא נתן שו"פ חשוב ממון לקידושין וא"כ ה"ה להודאה שו"פ דאל"כ אינן שוים דקידושין אף שאינם שו"פ רק להאשה מקודשת וכאן צריך שיהיה ההודאה שוה פרוטה לשניהם וע"כ דשוים הם. הן אמת שהרדב"ז בעצמו כתב לענין מקדש באיסורי הנאה והיא חולנית דאינן קידושין דהוא לא נתן מידי וכבר כתב המלמ"ל שם דדברי הרדב"ז סותרים וכבר הארכתי בזה בתשובה ליישב וקשה עלי החיפוש אך לפענ"ד נראה

הוא, ומזה נפשוט מה ששמעתי לאאמ"ו ז"ל שנסתפק אי בפחות משו"פ שייך לא תחנם אי אזלינן בתר הנותן או המקבל, ולפי דברי קדוש זקני ז"ל כונת התורה על הנכרי אע"ג שהישראל נהנה, וה"ה בפחות מש"פ לגבי דידי' הוי מעות, ואפשר דאינו ראייה דאפשר בפחות מש"פ לא מתחיל הלאו דלישראל דיברה תורה וגבי דידי' ליכא מתנה בזה.

צפע"נ הל' אישות פ"ה הכ"ד. האומר לאשה כו'. עיין בה"ה מה שכתב בשם הרשב"א גבי אם כתב לה שטר על הכסף, וע' רש"י קדושין דף ה' ע"א ד"ה שטר ושם ד' ט"ז ע"א דכתב לה שטר אדמיה היינו כסף ושם ד' י"ח ע"א דכתבנא ליה שטרא כו' ועיין מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות בהל' עבדים פ' ז' הל' ח' ע"ש דס"ל דהוה ככסף ועי' בהך דגיטין ד' מ"ה ע"א ותוס' כתובות דק"י ע"ב ד"ה הכי גרסינן ע"ש. אך זה יהיה נ"מ אם די שיכתוב השטר על פרוטה או צריך שיכתוב על יותר מזה כדי שאם ימכר יהיה שו"פ וע' בירושלמי פ' ב' דקדושין הל' א' גבי גזל ניחא אדם נותן שו"פ על דינר אדם נותן שו"פ על פרוטה, ועי' בירושלמי פ' א' דמעש"ש הל' ב' גבי נפלה כיסו לבור וצריך להוציא הוצאות ליטול אם יותר מכדי הוצאות אם מקרי ברשותו ע"ש, אך באמת י"ל דזה תליא בהך בעיני דקדושין דף ז' ע"ב אם אזלינן בתר נותן או בתר מקבל וע"ש בדברי התוס' ד"ה שתי ע"ש ועי' בעירובין ד' ס"ב ע"א גבי לשכור מן העכו"ם בפחות משו"פ מוכח דאזלינן בתר מקבל ועי' בכתובות דמ"ו ע"א גבי שכרן לשניהם בפרוטה ועי' בירושלמי פ' ה' דשבועות הל' א' גבי הפקיד לשנים פרוטה ע"ש, ועי' בירושלמי פרק ה' דכתובות הל' א' אין אדם קונה שתי נשים בפרוטה וכ"מ בזה:

הל' איסורי ביאה פי"ד ה"ז. אך ר"ל כך דהנה הא מבואר בעירובין ד' ס"ב דגבי עכו"ם הוה פחות משו"פ קנין גמור וקונין ממנו בזה ע"ש. ואף דהא קנין הוה בגדר דין ולא משום שויה ועיין קדושין ד' י"ג ע"א ובירושלמי בעירובין שם הוה מחלוקת בזה וע"כ צ"ל דזה תליא אם בתר מקבל אזלינן עיין בקידושין דף ז' ע"ב בד"ה שתי בנותיך ועיין ב"מ ד' צ"ו גבי שאל שתי פרות ובכתובות ד' מ"ו ע"א גבי שכרם שניהם בפרוטה ע"ש וא"כ קשה למה גבי נמכר לעכו"ם צריך דוקא פרוטה בפדיונו...

רי"ט אלגאזי הל' בכורות (פ"ה אות נא). עוד כתב הרב ז"ל, ועוד דאעיקרא דמילתא דברי התוס' בפ' אלו נערות אינם מוכרחים, דמה שדימו להייה דמשום דא"ל את גרמת וכו' אין דמיון זה עולה יפה, דהתם דמשלם כל מה שנהנה היינו משום דהכי שוה הבית, אבל הכא היאך נחייב לשלם ביותר שוה ממה שאכל עכ"ל, וכשאני לעצמי לא הבנתי חילוק זה, דאע"ג דהתם הכי שוה הבית, מ"מ כיון דחצר דלא קיימא לאגרא הוא והווי זה נהנה וזה אינו חסר נמצא דאינו

דבאמת סברת הרדב"ז מ"ש דאם שו"פ להאשה מקודשת נראה לפענ"ד דהא באמת נסתפק הר"ן אם יכולה לומר לדידי שוה וכתב דכל שהוא ממון רק שאינו שוה דינר לב"ש יכולה לומר לדידי שוה לי אבל בפחות משו"פ לעשות מאינו ממון א"י לעשות ולפ"ז כל שלדידה שו"פ שוב אף שאינו שו"פ לגבי דידיה יכולה לומר לדידי שוה לי דעכ"פ ממון מקרי אף שאינו שו"פ לדידיה דהא חזינן כל שאמרה לדידי שוה לי מקרי ממון אף שהוא לא נתן לה ומצאתי ברדב"ז שהביא במלמ"ל שם שכתב כן והטמין ברמז ואני הרחבתי הדברים ושמחתי שכוונתי מדעתא דנפשאי לזה ולפ"ז זהו כשהוא ממון לגבי דידיה רק שלדידה אינו שוה אבל בא"ה דאינו נקרא ממון ומה שמותר החולה להנות בו הוא משום דלגבי חולה הותר אבל דין ממון אין לו דאל"כ מצינו דמים לחמץ בפסח דיכול למוכרו לחולה וע"כ דאינו מקרי ממון כלל רק דלחולה הותר והוא כמו עפרא בעלמא דאטו אם יהיה חולה שיצטרך לאכול עפר נימא דחשוב דין ממון ואם כן לא מועיל לדידי שוה לי דהא אין לו שווי בעצמותו כנלפענ"ד ברור ואם כן שוב ראייתי מהמשנה ברור ודוק ועיין מהרי"ט חלק ח"מ סי' ק"ה שנסתפק בשבועת השותפין דצריך שיחשדו בשתי כסף ונסתפק מההרי"ט אי צריך שיחשדו שעייב על חלקו לבד משתי כסף או דסגי בשתי כסף לכל השותפין אבל אין ראייה מזה לנדון דידן כל שאינו מגיע לו שתי כסף יכול לומר לו מי יימר דשותפים האחרים חושדין אותו ולאו בע"ד דידי את אבל כל שהיה ידוע שחושדין אותו סגי בשתי כסף על כל השותפין. ומצאתי בכנה"ג שהביא בסי' צ"ב ספיקו של מההרי"ט וראיתי בשערי משפט דכתב להוכיח דלא סגי בשתי כסף לכל השותפין משום דבעינן דבר חשוב שתי כסף והרי באבידה גם כי כל שאינו מגיע שוה פרוטה לכל אחד שתי כסף אין צריך להחזיר ע"ש ולפענ"ד לא נהירא דבאמת יש לומר דבעינן כפירת שתי כסף דהוא דבר חשוב והרי בכללות יש כאן שתי כסף ולכך נשבע אבל לענין אבידה דהתורה לא חייבה להחזיר רק בשיש שוה פרוטה ואם כן ניהו דלגבי המוציא יש בו שו"פ אבל כשצריך להחזיר לכל אחד אינו מחזיר רק פחות משו"פ וא"צ להחזיר ובלא"ה אין ראייה משם דשם בהיתירא אתי לידיה דהא נאבד וזה מצא ואם כן כל שאינו מגיע לכל אחד שו"פ הרי נתיימשו דבפחות משוה פרוטה מחל איניש ואם כן א"צ להחזיר דקנהו ביאוש וגם בעינן אשר תאבד ומצאתה וכאן אין כאן אובד רק מוצא בלבד וז"ב ודו"ק:

חתן סופר (קמז, ג) וראיתי לקדוש זקני בעל ח"ס ז"ל בחידושי שמחלק, דדוקא בעבד הוא דמהני סברת הנאת עצמו דלא לעבור בלא תחנם, אבל בנכרי לא מהני זה כיון דהגוי מרויח, וכ' שכן משמע בתוס' חולין קי"ב ע"ב ד"ה ע"ד, דקפידת התורה למנוע מתנת חנם לנכרי שלא יקבל

מפסידו לבעה"ב כלום ע"י הנאתו, ושורת הדין היא שלא ישלם כי אם מה שחסרו דוקא, ועם כל זה אמרי' דמגלגלין עליו את הכל, וא"כ ה"ה הכא דכיון דזה נהנה בהנאת מעיו שיעור ש"פ משלם כל מה שנהנה כיון דעכ"פ הוא נהנה בש"פ אף דלבעלים לא היה ש"פ....

והרדב"ז בתשובת כ"י הביאה הרב מ"ל בפ"ה מהל' אישות סוף דין א', למד מזה על מי שזרק קדושין ולא היו שוים פרוטה, ולא הספיקו להגיע לידה עד שנתייקרו ועמדו על פרוטה, דבתר מקבל אזלינן והא איכא פרוטה ונותן לא איכפת לן יעו"ש באורך, ונראה דענין זה דומה קצת לסברת התוספות דפרק אלו נערות הנזכר לעיל.

תוד"ה לא צריכי כתובות ל, ב. לא צריכא דמצי לאהדורה על ידי הדחק. והשתא ליכא למימר דניהדרה דאין מרויחין בעלים בכך דכבר נמאסו הלכך ליכא חיוב ממון אלא ע"י הנאת מעיו ואז באין כאחד ואע"ג שחבירו גולה הואיל ויכול להחזירה הויא כמו שהיא בעין והרי הוא בולעה ונהנה בה ואם תאמר והא אמרינן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עא.) גבי טומאה בלועה [דלא מטמאה לא משום דלא חזיא דנהי דבפניו לא חזיא] שלא בפניו מיחזא חזיא א"כ אי הוה מהדר לה הויא חזיא וי"ל כגון דמעיקרא לא הוי בה כי אם שוה פרוטה או מעט יותר ועתה שנתקלקלה קצת אינה שוה פרוטה ואפילו אי זה נהנה וזה לא חסר פטור מ"מ כיון דשוין כל שהוא אז מיחייב בכל כדאמרינן התם (ב"ק דף כ:) משום דא"ל את גרמת לי היקפא יתירתא מיחייב בכל הנאה או משום שחרוריתא דאשיתא מיחייב לכולי עלמא בכל וריצב"א פי' דמיירי אפי' באוכלין דלא מאיסי וכיון דתחב לו בבית הבליעה ובלע ונהנה מיד חשוב באין כאחת אע"פ שאין כאחד ממש כדאשכחן בסוף פרק ד' אחין (יבמות דף לג. ושם) דמפרש בעל מום ששמש בטומאה דאתו בהדי הדדי כגון שחתך אצבעו בסכין טמאה אע"פ שאי אפשר שלא יגע בסכין קודם שיחתוך:

52) **לשון החינוך מצוה רכ"ט.** מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין נז א) שאסור דאורייתא לגזל אפילו כל שהוא. אבל לאו דלא תגזל אינו חל אלא בשוה פרוטה, כי התורה לא תחייב אלא בדבר שהוא ממון, ופחות משוה פרוטה אינו נקרא ממון. אבל מכל מקום אסור הוא דבר תורה, כמו חצי שעור שאין לוקין עליו והוא אסור דאורייתא.

שו"ע אדה"ז ריש הל' גזילה וגניבה. א אסור לגזול או לגנוב כל שהוא דין תורה בין מישראל בין מנכרי בין גדול בין קטן ואפילו אם הנכרי ציער את הישראל (צער שלא שייך בו תשלומין) ואע"פ שפחות משוה פרוטה אינו נקרא ממון ואין צריך להשיבו הרי חצי שיעור אסור מן התורה לכתחלה....

צפע"נ הל' מת"ע פ"ז ה"א. מצות עשה כו'. הנה מדברי רבינו נראה דהמ"ע הוא אף אם אין העני תובעו והל"ת הוא רק אם ביקש ממנו...ובאמת עוד נ"מ דכ"כ וכן מוכח בגמ' פ"א דב"ב וכ"מ דאין נתינה פחות מפרוטה גם לגבי צדקה ע"ש דף ט' וכ"מ ומשום דכתיב נתינה וגבי לאו די אף בכ"ש...וא"כ א"ש דברי הגמ' דשבועות דף כ"ה דלא מקשה רק ממ"ע דבלאו יוצא אם נתן לו כ"ש ובזה י"ל דגם רבינו דס"ל דגבי אכילה אף כ"ש אסור מה"ת זה רק משום דמ"מ שם אכילה עליו רק דהלמ"מ דאינו חייב רק על כשיעור וכבר הארכתי בזה במ"א ולכך מצטרף בכדי אכילת פרס משא"כ גבי פחות מפרוטה דאינו מצטרף כלל ולא דמי להך דשבועות דף ל"ח ע"א דשם י"ל דמיירי שנתן לו הני מינים בב"א ועי' בירוש' שם גבי פרוטה ושליש פרוטה אם מצטרף ותוס' שם דף מ' ע"א ד"ה בטוענו בדינר מטבעות דמוכח שם דשפיר מצטרף רק שם בב"א ועי' קדושין דף כ"ב ע"א דאין עבד נרצע עד שיסרב מלצאת בעוד שיש בעבודתו פרוטה וזהו כונת הירוש' שם פ"א ה"ד גבי מחלוקת דיעוד ואמר שם הכל מודים בע"ע עד שיהא פרוטה ור"ל בנרצע ועי' ירוש' מעש"ש פ"א ה"ב דאם מתחילה הי' ש"פ ואח"כ הוול אומרים לו שיתן דשפיר יש עליו שם שהוא שלו רק דאין עליו ישיבת הדיינין כמבואר ב"מ דף נ"ה ע"א ע"ש וע"ש דף כ"ו ע"ב דלא מצטרפי של ב' שותפים ועי' בירוש' פ"א דקדושין ה"א ובתו"כ סוף פ' ויקרא דממעט מן פסוק דלאשמה פרט לפחות מפרוטה ור"ל דהנה בקדושין דף י"ב ע"א מבואר דפרוטה הוה שיעור לפי דורו של משה ולא כמו שהוא עכשיו ועי' ב"מ דף מ"ד ע"ב דמשערין כל אחד לפי הכסף וזה תליא בהך מחלוקת בירוש' דקדושין פ"א א"א כסף הוא דאייקך וזול אינו חושש ועי' בכורות דף נ' ע"א דמרבה שם דאם פחת לא יגרע ואם הוסיף צריך להוסיף ועי' תוס' כתובות דף י' דזה רק אם הוסיפו בתקנה כמו הך דיחזקאל שהוא לכל העולם ועי' תוס' מנחות דף ע"ו ע"ב ע"ש ונ"מ אם נגרע אותו שהוסיף יחזקאל אם מהני ועי' תוס' ב"ק דף פ"ב ע"ב דזה שנכתב בקרא א"א לגרע ועי' ע"ז דף ל"ו ע"א גבי שמן דאם נימא דדניאל גזר עליו שוב אינם יכולים לבטל אף אם לא פשט ע"ש, וא"כ כך בדין פרוטה יש בו ב' טעמים אחד משום דין דפחות מזה אין עליו דין של כסף והשני משום חשיבות ונ"מ אם עכשיו פרוטה שהי' בימי משה אין בה חשיבות אך בזה יהי' די בכלי כמו גבי טענה לשיטת רש"י ורבינו וגבי פדיון הקדש כמ"ש רבינו בפ"ז מהלכות מעילה ובזה ר"ל רש"י קדושין דף ג' דאשה פחות מפרוטה לא מקנייא נפשה ע"ש בתוס' אך ר"ל כה"ג דעכשיו אין חשיבות בפרוטה של משה ולזה צריך הך קרא דלאשמה בה לומר דזה הוה בגדר דין לא מחמת חשיבות ובכלי שאין בה ש"פ יהי' פטור מקרבן שבועה ועי' סנהדרין דף פ"ה ע"ב גבי עימור פחות מש"פ וב"מ דף צ"ו גבי שאלה לעשות פחות

מש"פ ועי' גיטין דף י"ב ע"ב דמוכח שם דאף אם עושה תקף זה אחר זה פחות מפרוטה לא מצטרף ולא הוה כמו אכילת איסור ואף דבמעילה מצטרף אף לזמן מרובה כמבואר במעילה ד' י"ח וכריתות דף ט"ו כאן לא ועי' ב"ק ד' ק"ה ע"א גבי השבת גזל ובזה יש ליישב דלכך גבי ב"נ גבי פחות מש"פ הוה ממון עי' עירובין דף ס"ב וסנהדרין דף נ"ז ודף נ"ט ע"א ועי' בדברי רבינו בהל' עירובין פ"ב דמשמע דס"ל דזה הוה רק שכירות רעוע אם שכר בפחות מפרוטה מגוי דר"ל כך דפחות מפרוטה שלנו אז גם בב"נ אין בו חשיבות ממון ופחות מפרוטה של משה אז רק לדין ובב"נ לא דעיקר הטעם משום דכיון דבעי דין על פחות מפרוטה לא שייך דין ולפי מש"כ בהל' מילה דרבינו ז"ל ורש"י ז"ל ביבמות דף מ"ז ע"ב ס"ל דב"נ א"צ דין. ולכך אף דבקדושין דף ז' ע"ב וכתובות דף מ"ו ע"א וב"מ דף צ"ו הוה שם בעיא אם מצטרף פרוטה ע"ש מ"מ בהך דב"ק דף ק"י גבי גזל הגר לכ"ע לא מהניא דמ"מ נתינה והשבה ליכא ולכך גבי שבועה שלא אתן ונתן פחות מפרוטה י"ל דלא עבר כלל ובפרט למה דגרסינן בגמ' שאתן ודאי א"ש ועי' ב"מ דף נ"ג ע"א דפחות מש"פ לא מצטרף ומ"ש רבינו בפיהמ"ש דמעש"ש פ"ד גבי פלוגתא דב"ש וב"ה בהך דהמניח איסור וזה ר"ל הגמ' ב"ק דף ק"ג חוץ מפחות ש"פ בקרן ר"ל דלא מצטרפי החומש והקקן ובמ"א אבאר זה...:

53 מפענ"צ פ"ד ס"ב ואילך .

סימן ב כללים ופרטים.

תמורה בקרבן ציבור - בצ"פ בקונטרס השלמה צד 6 כתב: ועיין בדברי רבינו בס' המורה ח"א פ"נ [צ"ל פנ"א] גבי ענינים הכוללים אם שייך עליהם גדר המציאות וזה רק עצם אחד לא פרט, ע"כ. ובמכתבי תורה, מכתב נז (דף טו ע"א) כתב: מ"ש הרמב"ם ז"ל במורה ח"א פנ"א שלעג על מי שאמר שהמציאות והפרטית הם שני גדרים, אך באמת זה גדר גדול מחלוקת בכמה דברים בש"ס גבי ציבור ופרטים, אם הפרטים הם חלק מהציבור או מציאות בפ"ע, ועיין במחלוקת ר"ע בהך דברכות דף נ, גבי אחד עשרה וכו' אם לפי המנין, וכן גדר רוח הגוף צורה בלא חומר, וכן במה דס"ל להרמב"ם בהל' תמורה גבי קרבן ציבור דיש ליחיד חלק בו, והתוס' לא ס"ל כן במנחות עח ע"ב, ועיין בזבחים דף ד, גבי שינוי בעלים, ע"כ. הצ"פ בא להוכיח שכמו שנחלקו במושגים הנ"ל במציאות שבטבע העולם, כן נחלקו בגמרא בענין זה גם בכמה דברים הנוגעים להלכות שבתורה. והנה המציאות של סוג ומין הוא כעין המציאות של המושג "ציבור" בהלכה, שאינו מושג של שותפות מיחידים אלא זה בריה חדשה עם שם חדש, ויש לו להצבור דינים מיוחדים מה שאין לשותפין, ויש לו לכל יחיד חלק בדבר השייך לצבור משום שהוא חלק מהצבור וכביטוי של הצ"פ שהכלל נחלק לפרטים ולא שהפרטים נעשו כלל

כמבואר להלן סימן ג. ולכן קרבן הבא מדמי תרומת הלשכה נפקע ממנו דין יחיד ונסתלק שמו ואינו כלל הבעלים של הקרבן, אלא נקרא על זה שם חדש קרבן צבור, ראה רמב"ן ויקרא א, ב, שאם יתנדבו רבים להביא עולה, עולת השותפין היא, בין שנים המשתתפין בקרבן ובין י' ואלף שנשתתפו בו, אבל קיץ המזבה כו' עולת צבור. וראה בס' גבורות שמונים לר"ע סי' לו, האריך בענין זה מכ"מ, ביצה לט ע"א, בור של עולי בבל, ותוס' זבחים דף ד ע"א הנ"ל, מנחות צב ע"א לענין סמיכה בבעלים, מנחות כא ע"ב לענין מנחת כהן, תוס' פסחים נ ע"א מירושלמי, ובשול"ת זרע אברהם סי' ג אות ו, עמד על דברי התוס' זבחים פח ע"ב, שיש חילוק בין צבור לכל ישראל, ושם סי' ד והלאה יש ביאור ארוך בהמחלוקת בין הרמב"ם ותוס' הנ"ל שהזכיר הצ"פ הנ"ל.

סימן ג אם מהכלל נעשו פרטים או מהפרטים נעשה הכלל

הנודר מאנשי העיר. - דיני הוצאות בית הכנסת.

א] בשול"ת צפ"ד ח"ב סי' יג: הנה כך דיש בזה כמה סתירות, **אם דבר של בני העיר אם זה שייך לעצם גבי בה"כ, ובריטב"א שם, כו'. וכבר הארכתי בזה במה דפליגי הר"ן והריטב"א על הך דב"ב דף ח, גבי יושבי עיר הני דבאו אח"כ אם אסר עצמו עליהם, בר"ן דף פד, בריטב"א פ"ג, ועיין ב"ב דף כג ע"א, דמבואר שם דיש ז' טובי העיר בר"ה, ועי' במגילה דף כו, דלא מהני ע"ש, ורש"י חולין דף קלו ע"א גבי מעקה. אך העיקר כך דלענין דין של בה"כ שייך לכל העולם, אבל בגדר קנינו הוה רק של בני העיר, ועיין ביבמות דף עט, גבי חרב כמו בזמן הזה במקדש אם שייך חלק מזבח, וכן בהך דזבחים דף ד, גבי שינוי בעלים בדבר של ציבור, אמאי לא שייך למ"ד בהוריות דף ה וכ"מ פר ושעיר לכל שבט, נימא דאם שחט של שבט לשם זה, אך ג"כ משום דהקנין הוא רק לתאר השבט ולא לעצמות הפרטים, ואכמ"ל בזה. והנה עיין בתוספתא סנהדרין ספ"ב דהא דדי ברוב ציבור, זה רק בצרכי ציבור ע"ש, ור"ל כך, דכל דבר דהוה רק משום שותפות אז אין לרוב לכוף המיעוט וצריך הסכם הכל, וכל מקום דהוה גדר ציבור שם יכולים הרוב לכוף המיעוט, דלא גרע מהך דב"ב דף נה ע"א גבי פרדכי מסייע כו', ור"ל דנותנים להציבור והציבור עושה צרכו של ציבור, והנה הוצאות בה"כ יש בזה ב' גדרים הנצרכים דוקא להציבור, שם היחידים בטלים להרוב ודברים הנצרכים לכל אחד זה רק גדר שותפות ואינם בטלים. ב] בשול"ת צפ"ד ח"ב סי' רד: הארכתי בזה הרבה במה דפליגי הר"ן והריטב"א בהך דב"ב דף ח, גבי מבני העיר אם באו לדור אח"כ, עי' ר"ן נדרים דף פד ע"א, ובריטב"א נדרים ספ"ה, וזה אם מהכלל נעשה פרטים, וא"כ אין נ"מ אם בשעת נדרו לא הוה, ואם מהפרטים נעשה הכלל אז רק אותם שהיו.**

סימן ד אם יש להפרטים חלק בהצבור

שקלים. - קרבן צבור. - תמורה.

סי' י, ולקמן פ"ח סי' יב. והנה הך דב"מ דף צז ע"א גבי שאילה בבעלים הרמב"ם ז"ל השמיטו בהל' שאלה, משום דס"ל דזה צריך דוקא מהקהל ולא מהפרטים, ואין ליחיד ופרטים שום דעה ושעבוד עליו, ועיין בירושלמי שקלים פ"א ופ"ב גבי שקלים דאין ליחיד שום שם בו, ועיין מה שכתבו התוס' מנחות דף עח ע"ב גבי תמיד דרק לשוחט או לזורק ע"ש, ועי' נדרים דף סה ע"ב גבי קופה של צדקה, ע"ש בזה בראשונים, ושם דף מז ע"ב ומח ע"א גבי הספרים, אם ר"ל ס"ת לקרות דזה ג"כ הוי להם חלק, או רק ספרים ללמוד אבל ס"ת הוי של הכלל לא של הפרט, ע"ש בזה בראשונים, ובירושלמי שם גבי קדושין, וב"ב דף מג, גבי ס"ת אין מביאין ראייה, וכו' ודף קנא גבי נכסי ואכמ"ל.

שו"ת זרע אברהם ס"ד אות כב. (כב) וראיתי בפירוש רבנו גרשום למנחות (גב א) אהא דאמר בש"ס דפר העלם דבר בתחלה מגבין להם וזה לשונו בתחלה מגבין להם כלומר שלא היו לוקחין אותו מתרומת הלשכה אלא גובין עכשיו מכל אחד ואחד פרוטה וקונין מהן עכ"ל. ונראה מזה דכשגובין בתחלה אם יתן פחות מפרוטה לא יהי' לו חלק בק"צ וזה צריך באור דהא חזינן בכל ק"צ שמתכפרין אף שאין מגיע לכל אחד שיעור פרוטה וכבר העיר הגאון מקוטנא ז"ל מדברי רש"י סוכה (דף כז ב) ד"ה כל האזרח דפחות מפרוטה אינו נחשב חלק כלל והד' עתיקים באחרונים ועי' תורי"ד סוכה (מא א) ומדוע כשגובין בתחלה בעי' שיהי' בנתינתו שוה פרוטה. (ודוחק לחלק דשיהי' לו בקרבן זכות שו"פ לא בעי' אבל מ"מ הנתינה דפחות מפרוטה לאו נתינה הוא ושאינו ק"צ דעכ"פ נתן שיעור נתינה) ואולם לפמ"ש דכמו דאם מוסר לצבור כשאין קונין חוזר הכסף להמוסרו כמ"ש הר"ש בפרה כן כשגובין בתחלה אם אין קונין חוזר הכסף להנותנים. לפי"ז יש לחדש לפמ"ש התוס' במעילה (דף יד א) ד"ה בונין בחול ואח"כ מקדישין דלא שייך לומר לב ב"ד מתנה בהקדש נדבת יחיד אפילו הקדישם למוסרם לצבור יעו"ש ועי' תוס' מנחות (טו ב) ד"ה אפשר יעו"ש ומבואר דלא אמרינן לב ב"ד מתנה רק על מה שבא מתרומת הלשכה ומש"ה אף דמהני מסירת יחיד לצבור לא אמרינן בזה לב ב"ד מתנה. ומובן הטעם לפי סברת הר"ש דאף שמוסר לצבור לא פקע זכותו שאם לא יעשה מצותו ופקע ההקדש הרי הוא שלו מש"ה לא אמרינן בזה לב ב"ד מתנה כיון דאינו מבורר בהחלט שהוא של ההקדש [ועי' ריטב"א שבועות (יא א) דהקשה בהא דלב ב"ד מתנה דנימא אין ברירה ומתריך דדברים כאלו הוה דברים וא"צ בזה תנאי מפורש יעו"ש ועי' תוס' מנחות (עג ב) בד"ה איש וקמ"ל קרא דאפילו בא העכו"ם ומוסר לצבור אין מקבלין יעו"ש והטעם כנ"ל משום דלא פקע זכותו] ולפי זה ה"ה אם גובין בתחלה ג"כ לא אמרינן בזה לב ב"ד מתנה כיון דאינו בא מתרומת הלשכה ודינו כמו יחיד המוסר לצבור דאף דדינו כצבור

[א] בצ"פ מהד"ת, דף כד ע"א: במ"ש אם השקלים שנותנין כיון שאח"כ נעשו של ציבור אם יש בהם חלק הפרטים, עי' ירושלמי שקלים פ"א דהוי זה מחלוקת תנאים גבי כהנים אם שוקלים, וכבר כתבתי בזה מהך דזבחים דף ד, גבי קרבן ציבור בענין שינוי בעלים, ע"ש ברש"י ותוס', ותוס' מנחות דף עח ע"ב ד"ה או וברמב"ם הל' תמורה פ"א גבי ממיר בקרבן ציבור, ובאמת זה מחלוקת תנאים בהך דברכות דף מט, ודף נ, אם יש נ"מ גבי ציבור בין רב למעט, ועיין בהוריות דף י, ובתוס' ישנים יומא דף נא, עכ"פ זה מחלוקת שם אם שייך בזה חלק יחיד בציבור, וזה תליא אם הוי ראייה או זכירה ואכמ"ל. [ב] בצ"פ מהד"ת, דף י: עיין בפסקי תוס' ערכין פסקא כא, גבי מוסר דבר לציבור שוב אין לו חלק בו, וכמו בשקלים הובא בערכין דף ד וכ"מ, דאף דכהן שוקל מ"מ הקרבן שקרב מהם אין בו חלק רק בגדר ציבור, אך זה רק בשקלים דהוא חיוב תמידי, אבל בדבר פרטי אז אם נתבטל הדבר חוזר לו, ועיין מ"ש התוס' שבועות דף יד, גבי קרבן ציבור השייך רק לישראל אם אין מעות בלשכה גובים רק מישראלים ולא מכהנים, וזה ר"ל הספרי פ' נשא גבי עגלות ופרים שהיה מחלקם לפי דעתם, ר"ל לפי דעתם של נשיאים, ועיין בתוס' זבחים דף נט ע"ב דשלמה הקריב את הפרים לשלמים, וזה ג"כ היה לחינוך ולכך היה יכול להקריבם, וכמו דס"ל להרמב"ם בהלכות שקלים ובהלכות ערכין ובהל' תמורה דמביאים מקדשי בדק הבית לקרבנות המזבח, וכבר כתבתי בזה בהל' שקלים ובהל' ערכין, ע"כ. ובמהד"ת, צ ע"ב, מובא בצפנת פענח מכות כד ע"א אות כה, גבי ציבור אם יש נ"מ בין הרבה למעט, ועיין נדרים סה ע"ב, ומח ע"א, רמב"ם פ"ז מנדרים ה"ד. ג] בענין הנ"ל האריך בשו"ת צפ"ו סי' רלא, דף קעט, וז"ל שם: והנה כל דבר שהוא מהציבור יש בזה אריכות אם זה לפרטים של הציבור או להכלל, לא להפרטים ג"כ, עי' במה דפליגי הר"ן והריטב"א בנדרים דף פד ע"א גבי נדר מאנשי העיר אם אסור גם בבאים אח"כ לדור, ע"ש ובריטב"א פ"ה דנדרים, וכן נ"מ גבי פר העלם דבר של כל שבט ושבט דהוי גדר קרבן ציבור, כמבואר ביומא דף נ, ותמורה דף יד וטו, ובהוריות דף ו, אם זה עבור הפרטים של השבט, או עבור התואר של השבט, ונ"מ דלמה מבואר בזבחים דף ד, דליכא שינוי בעלים בציבור, איך יהיה אם שחטו פר של שבט זה לשם שבט אחר, וע"כ התואר השבט ובאמת זה תליא בהך דהוריות דף ג ע"ב אם בתחלה מגבין או נוטלין מתרומת הלשכה, ומנחות דף נב. ובאמת גם בזה פליגי רש"י והרמב"ם בהלכות שקלים למ"ד בתחילה מגבין אם מכל שבט עבור שבטו, או מכל השבטים עבור כל הפרטים, ויהיה נ"מ גדולה לפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל בהל' תמורה פ"א, דאם המיר בקרבן ציבור לוקה, עכ"פ אם איש משבט זה המיר בפר של שבט אחר אם לוקה כו', ראה לעיל פ"א

כמפורש בר"ה (ז א) ובב"מ (קיא א) ויומא (לה א) וכמה דוכתי מ"מ לא אמרינן בזה לב ב"ד מתנה כן בגובין בתחלה דג"כ לא פקע זכותו כנ"ל לא אמרי' לב ב"ד מתנה. וא"כ מיושב החילוק דבתרומת הלשכה לא בעי' שו"פ לכל אחד ובגובין בתחלה בעי' פרוטה וזה דהא בתרומת הלשכה לב ב"ד מתנין שיהי' כפרה לכל אחד אף למי שלא שקל וכמפורש במשנה (פ"ב דשקלים) ובכתובות (קח א) דב"ד מתנין על הגבוי ועל העתידי לגבות ועי' ברמב"ן ז"ל (פ' תשא) דעכשיו ליכא איסור זהדל לא ימעיט כיון דב"ד מתנין על העתידי לגבות שיהי' לו חלק בכפרה וכ"כ ריטב"א ז"ל (שבועות י"ד א) שלב ב"ד מתנה להיות כפרה לכל אף למי שלא שקל יעו"ש ולכן שפיר אף שאין לו שו"פ ב"ד מזכין לו הכפרה דלב ב"ד מתנה אבל אם גובין בתחלה ואינו בא מתרומת הלשכה דלא מהני לב ב"ד שוב מי שלא נתן אין לו חלק ועי' כ"כ בעי' שו"פ שזהו שיעור נתינה ודו"ק. [ועי' מ"ל (פ"ד משקלים) מה שהאריך בגדרי לב ב"ד מתנה ואכמ"ל בזה]:

ספר המאמרים תשי"א ע' 31 בהערה דמציאותו .. אינו מצ"ע .. אבל קיומו .. הוא מצ"ע: אולי יש למצוא מעין דוגמא לזה בתורה ודיניה. והוא: חיוב דמחצית השקל הוא על היחיד. צריך הוא למוסרו לקופה יפה יפה כדי שתהא נעשית מציאות חדשה והפכית דממון צבור, ולא דהשתתפות של כמה יחידים. שלכן מנחת צבור נאכלת אף אם גם הכהנים שוקלין (שקלים פ"א ה"ג, ועייג"כ הוריות ו, א). ובכל זה יש קיום לשייכות היחיד עם מחצית השקל שנתן, שהרי בקש משה (במדבר רבה פ"ח, ח) אל תפן אל מנחתם. וצ"ע.

54 פרש"י סוכה (כו, ב) ד"ה כל האזרח כל האזרח ישובו בסוכות כתיב - דמשמע: סוכה אחת לכל ישראל, שישובו בה זה אחר זה, ואי אפשר שיהא לכולן, דלא מטי שוה פרוטה לכל חד אלא על ידי שאלה.

שו"ת הריב"ש סי' שמז. טירול, אל החבר הותיק אנמשה גבאי י"א.

כתבת, שיש קצת מחלוקת בין החברים, בענין סוכה של שותפים, אם אדם יוצא בה, אם לאו. כי יש מהם סוברים, דכיון שסוכה שאולה כשרה, מקרא דכל האזרח (סוכה כז:), כל שכן של שותפין, שקצתה שלו לגמרי, והקצת האחר הוא שאול אצלו; ולא ממעיט מקרא דלך אלא גזולה. ולזה הוצרך רש"י ז"ל לומר, דקרא דכל האזרח, לא אפשר שתהיה של כלם, דהא לא מטי פרוטה לכל חד וחד וכו'; נראה מלשונו, דאי הוה אפשר, הוה מוקמינן היתרא דכל האזרח לשל שותפין, דעדיף טפי משאולה, ושאולה הוה ממעיט מלך כמו גזולה. אבל כיון דלא אפשר אלא ע"י שאלה, א"כ, על כרחין קרא דכל האזרח, כי אתא, להתיר שאולה, וממילא כ"ש של שותפין, ומלך לא ממעיט אלא

גזולה. ובתוספות אמרו, שלא היה צריך לכך; דכיון דשותפין ושאולה ממעטי ממאי דכתיב: לך, וכדמוכחינן: כל מקום שנאמר לך אף הוא ממעט של שותפין, א"כ, כי אתא רבויא דכל האזרח וכו', וגלי דלא דרשינן לך, וגלי דלא ממעטינן מאי דממעטינן מולקחתם לכם, ממילא אית לן דלא ממעטינן מיניה אלא מאי דליתיה דיליה כלל, לא בכלה ולא במקצתה, לא דרך שאלה ולא דרך שותפות, והיא גזולה. וממילא אשתכח, דאע"ג דמשמעויה דקרא דכל האזרח איכא של שותפין, הכי נמי מרבינן שאולה, דמחד קרא נפקי, ומקרא דלך לא ממעטינן אלא גזולה. ובא הר"ן ז"ל ואמר, דאפשר היה לומר, אלו הוה משמע מקרא של שותפין מה שאנו אומרים גבי טלית, דמרבינן של שותפין וממעטינן שאולה, להכי הוצרך לפרש דאין במשמע הפסוק סוכה של שותפין, אלא סוכה שאולה בלבד. ומקצת החברים סוברים, כי אין אדם יוצא בסוכה של שותפות; והכי משמע מלשון רש"י ז"ל, שכתב, שאין במשמע הכתוב סוכה של שותפין, שאין אדם יוצא בה כלל, לומר שהיא פסולה. דטפי עדיף אצלם סוכה שאולה, שכל זמן שאלתה חשיבה דיליה, משל שותפין, דאין לו שום שייכות בחלק חברו, לא דרך שאלה ולא בשום צד. כי נמצא, לבעלי זאת הסברא, ענין אינו אצלו לא שאול ולא גזול, והוא הנקרא דבר משותף. ובעלי התוספות השיבו ואמרו, שלא היה צריך להוכיח פסול סוכה של שותפין, דלא איירי כלל בסוכה של שותפין; דכיון דמקרא דלך אימעטו שניהם, שותפים ושאולה, כי אתא כל האזרח לרבווי, טפי עדיף לרבווי שאולה, מלרבווי של שותפין; ששאולה כל זמן שאלתה היא שלו, ושל שותפין אינה כלה שלו. והר"ן ז"ל העמיד פירוש רש"י ז"ל; כי אפשר להפך סברא זו, ולומר, שבסוכה שאולה אין יוצאין, ובשל שותפין יוצאין; כדאשכחן גבי טלית; לכך הוצרך רש"י ז"ל לומר, שהמקרא מוכיח דאתא לרבווי שאולה לבדה, ונשאר פסוק דתעשה לך למעוטי גזולה ושל שותפין, דלא אתרבו מרבוויא דכל האזרח. ע"כ תורף מחלוקת החברים, ישמרם צורם; ואמרת עם הספר, שהם מבקשים ממני שאכריע ביניהם, ואברר ואלבן ספקותם. תשובה: נראה לי ברור, דבין לרש"י ז"ל, והר"ן המסייעו, בין לתוספות, כיון שיוצאין בסוכה שאולה, כל שכן שיוצאין בשל שותפין. דהא של שותפין עדיף משאולה כלה, לפי שקצתה שלו לגמרי, והנשאר הוא שאול אצלו; שהרי לדעת כן נשתתפו, שכל אחד מהן ישתמש בה. ועוד, דשותף לא מצי אסר לחברו בו, דקיי"ל (נדרים מו:): כרבי אליעזר בן יעקב, ומשאל מצי אסר; דקונמות מפקיעין מידי שעבוד, כדאמרינן בערכין פ' האומר משקלי עלי (כא) גבי משכיר. ואי אפשר בשום פנים לומר שבשאולה יוצאין ובשל שותפין אין יוצאין דאף אם נאמר דמלך אימעטו כולהו, כי הדר איתרבי שאולה, מקרא דכל האזרח, ממילא אתיא של שותפין להיתרא,

מקל וחומר דשאולה, וקרא דלך מוקמינן ליה לגזולה בלחוד. ונאמר כן: ומה במקום שלא עשה שאול כשלו, עשה של שותפות כשלו; דהיינו גבי טלית; סוכה, שעשה בה שאול כשלו, אינו דין שנעשה בה של שותפות כשלו? ולא מצינו בשום מקום שעשה בה שאול כשלו ושל שותפות לא, כדי שנשיב: מקום פלוני יוכיח. ואל תשיבני ממה שהשואל חייב באונסין, ואין השותפין כן, אלא נעשו שומרי שכר זה לזה; דהתם טעמא אחרנא הוא: משום דכל הנאה שלו, מה שאין כן בשותפות, דכל אחד משתמש בחלק חברו. וגם בשואל, אם אמר: השאילני ואשאילך, נעשו שומרי שכר זה לזה, דאז הוי דומיא דשותפין; כדאינא בפרק חזקת הבתים (מב): גם כונת רש"י ז"ל, אין לומר שתהיה: בשאולה יוצאין ושל שותפין אין יוצאין; שהרי כשהוצרך לומר שאין להעמיד היתרא* דכל האזרח בשל שותפין, היינו משום דאי הוה מוקמינן ליה בהכי, הוה אמרינן בשאולה לאסורא, משום דטפי איכא למכשר של שותפין משאולה. וכי הדר מוכח דקרא לא אפשר לאוקומי אלא בשאולה להתירא, איך נוכל להפך הסברא, ולומר דשל שותפין לאסורא, דגריעא משאולה? ודרך זו רחוקה מאד בתלמוד ובדברי המפרשים ז"ל: ואם היתה זאת כונתו של רש"י ז"ל, היה לו לבאר. אלא הסברא היא, לכולי עלמא, דשל שותפין עדיפא משאולה; לכך הוצרך רש"י ז"ל לומר, דהיתרא דכל האזרח לא אפשר לאוקומיה בשל שותפות, ושתהיה שאולה אסורה. דאי שאולה אסורה, לא היה אפשר להתיר של שותפות של כל ישראל, דאיך יתיר לכל אחד סוכה זו, משום חלקו המגיעו ואינו שוה פרוטה? אלא ודאי להתיר שאולה אתא; וכיון דשאולה כשרה, הוא הדין שותפו של כל ישראל, אף על גב דלא מטי פרוטה לכל חד וחד, דלא גרע משאולה; וכל שכן של שותפין, דמטי פרוטה, דעדיף משאולה, שהרי יש לו בה ממון חשוב שהוא שלו לגמרי. וקרא דכל האזרח, דמשמע מיניה שכל ישראל ראויין לישוב בסוכה אחת, איכא לאוקומיה אי בשאולה אי בשותפות של כל ישראל, שקנו ממעות צרכי צבו; דכיון שאין לכל אחד בה שוה פרוטה, הרי היא כשאולה. זה נראה בכונת רש"י ז"ל. והתוספות אמרו, שלא היה צריך רש"י ז"ל; דאפי' אי הוה מצינא לאוקומי היתרא דכל האזרח בשותפות, דמטי פרוטה לכל חד וחד, דעדיף משאולה, אפילו הכי הוה מרבינן נמי להיתרא שאולה. דאי שאולה פסולה, לא הוה אפשר להכשיר של שותפין; דהא כיון דמוקמינן קרא דלך בין בשאולה בין בגזולה, דבעינן שתהא שלו ממש, אם כן, אף בשותפות היתה פסולה, דכל שקצתה אינה שלו, לא קרינן ביה לך; כדאמרינן גבי חלה ואינך. וליכא למימר דלהכי אתא קרא דכל האזרח, למימר דלא ממעטינן מלך אלא כשכלה אינה שלו, אבל של שותפות כשרה, ולעולם שאולה פסולה. דהא אפילו גבי אתרוג, דלית לן מעוטא כלל לשותפות, אדרבה, פשטיה

דקרא משמע להכשיר של שותפות, דהא כתיב: לכם, ואפילו הכי פסלינן של שותפות. דכיון דשאול פסול, מדכתיב: לכם, משלכם, אמרינן דכלו בעינן שיהיה שלו, ולא סגי בקצתו; דהא אתרוג אמר רחמנא ולא חצי אתרוג; ודחקינן, דהא דאמר קרא לכם, משום ולקחתם. הכא נמי, אי שאולה פסולה, לא הוה מכשיר קרא של שותפות, דהוה ליה חצי סוכה, ומפסלה משום החצי הפסול. אלא ודאי, כיון דשל שותפות כשרה, גם שאולה כשרה; דלא ממעטינן מקרא דלך אלא גזולה, בין כלה בין מקצתה. זאת היא כונת התוספות, ואם לא נתבארה בדבריהם כל הצורך. ובא הר"ן ז"ל וסייע לרש"י ז"ל, דהוה אפשר לאוקומי היתרא דכל האזרח בשל שותפות, ואכתי הוה אסרינן שאולה מלך, דומיא דאמרינן גבי טלית. ואני אומר: אין מטלית קושיא על התוספות; דהתם, רחמנא אמר שלא ישתמש אדם בטלית שהיא שלו אלא בהטיל בה ציצית; ואפשר שיחייבהו בשל שותפות, כיון שקצתה שלו, שהרי הוא משתמש בשלו בלא ציצית, ויפטרנה בטלית שאולה, שאין לו בה כלום. אבל בסוכה אי אפשר לומר כן; דכיון שחייבה אותו תורה לישוב בסוכה שתהיה שלו, איך נאמר שתפטרנה בחציה שלו, ואין כאן אלא חצי סוכה כשרה, ואנן סוכה שלמה בעינן? וכן נמי באתרוג ואמנם, לולי שהסברא מכרעת דטפי עדיפא של שותפין משאולה, כמו שבארתי למעלה, היה אפשר לפרש כוונת התוס' כדברי האחרים; ולומר, דכונתם היא דלך משמע תרי מעוטי: שאולה וגזולה, לפי שאינה שלו, ושותפות, לפי שאינה כלה שלו, מדלא כתיב: לכם. וכתב: לך, והדר כתב כל האזרח, ורבווי שאולה, ואכתי מקיימינן תרי מעוטי דלך: חד לגזולה, שאינה שלו, ומדלא כתיב: לכם, ממעטינן שותפות. אבל אי הוה מרבינן שותפות מכל האזרח, וממעטינן שאולה וגזולה מלך, אכתי תקשי: אמאי כתב לך, וה"ל למכתב לכם, ומרבינן מיניה שותפות, ולישתוק מכל האזרח, דהא לא הוה צריכינן ליה כלל! הלכך, רבויה דכל האזרח, ע"כ להתיר שאולה אתא, ונשאר גזולה ושותפות לפסולא, מתרי מעוטי דמשמע מלך; דכל שאפשר לקיים שני הכתובים שלא יכחישו זה את זה, נקיימם. אלא שהסברא מכרעת, דטפי עדיפא של שותפות משאולה, ואין להכשיר שאולה ולפסול של שותפות בשום פנים; אף כי לדברי רש"י ז"ל מבואר פשוט, שהשאולה כשרה וכ"ש של שותפות. ואם כדבריהם, יקשה לפרש"י ז"ל, כי אמרינן בגמ': ורבנן, האי: לך, מאי דרשי ביה, מיבעי ליה למעוטי גזולה; הוה להו למימר: למעוטי של שותפות, וכ"ש גזולה! אלא משמע, דגזולה דוקא הוא דפסולה, אבל של שותפות, כשרה מק"ו דשאולה. אבל זה לא יקשה לתוספות ז"ל, אף אם תהיה כונתם דשל שותפות פסולה; דלא בעינן: רבנן מאי דרשי ביה, מההוא מעוטא, דמשמע מיניה שתהא שלו,

ושותפות, מדלא כתיב: לכם, איפסלה. זהו מה שעלה בידי בזה, וחתמתי שמי, יצחק ב"ר ששת זלה"ה.

מנ"ח מצוה שכה סק"ט. והנה סוכה שאולה כשרה וסוכה של שותפים עי' תוס' דכ"ז ובכפ"ת מביא בשם תשובת הריב"ש שמפלפל בזה ומסיק להכשיר ועי' בב"י ואין ס' הריב"ש ת"י. ואעורר עוד דהנה שם בסוכה כ"ז מבואר דר"א פוסל סוכה שאולה וחכמים מכשירין דכתיב כל האזרח כו' מלמד שכל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת ופירש"י שם ד"ה כל כו' דא"א שיהי' לכולם דלא מטי ש"פ לכל חד אלא ע"י שאלה עכ"ל נראה מפירש"י דכיון דבעינן לכם כל שאינו ש"פ לא הוי לכם ואם שאול פסול כדברי ר"א לא הוי יוצא כיון דאינו ש"פ אע"כ צ"ל דשאול כשר וא"כ יש לו ש"פ ע"י שאלה. ולכאורה נראה מדבריו דאפי' אם נאמר דשאול כשר מ"מ פחות מש"פ פסול כמו"ש דלא מטי לכל חד ש"פ אלא ע"י שאלה ומוכח דשאלה כשר כיון דשואל א"כ ש"פ אבל באינו ש"פ פסול אף דשאלה כשר. אך זה אין סברא כיון דשאול כשר ולא בעינן לכם א"כ פמש"פ לא גרע. ובע"כ צ"ל דכוונת רש"י דלא מטי פרוטה לכל חד אלא ע"י שאלה ואי אמרת שאול פסול א"כ לא משכחת לה דיוצא בסוכה (אף על גב) [אע"כ] דשאול כשר א"כ אין צריך לשאלה כי פמש"פ ג"כ כשר כיון דא"צ לכם כנלע"ד. עכ"פ מבואר בדבריו היכי דבעינן לכם ושואל פסול גם פמש"פ פסול וא"כ בהרבה מצות דבעינן שיהי' שלו כגון מצה ולולב ודומי' צריך שיהיו ש"פ דבלא"ה אינו יוצא אם אינו ש"פ דלא מיקרי לכם ולפ"ז לדבריו לא מצינו ידינו ורגלינו והיאך יוצאים אנחנו מצות ד' מינים במדינה זו דערבה מצויה מאוד ובד או שני בדין ערבה אין ש"פ בשום אופן בכל מדינה זו וכל מין מד' מינים פסולים בשואל א"כ היאך אנו יוצאים י"ח במדינה זו ביום ראשון של חג בד"מ וגם התוספות כתבו על רש"י שבחנם דחק כיון דשותפים כשר ע"ש בתוס' אבל על גוף הסברא לא נחלקו דפמש"פ לא נקרא לכם וא"כ ח"ו כל ישראל א"י י"ח ד' מינים ביט"א של חג ולא ראיתי מי שהתעורר בזה. וגם להבין סברת רש"י למה לא הוי פמש"פ לכם דהא בודאי שלו דאסור לגזול הימנו דכ"ש אסור לגזול מה"ת א"כ אמאי לא נקרא לכם הא יש לו בעלים וא"ד לאה"נ או שצריך היתר אכילה ע' פ' לולב הגזול דזה שהוא פחות מש"פ הוי שלו לכל צרכו ואסור לגזול ממנו א"כ יש לו בעלים. וגם במצה צריך לדקדק שיהי' הכזית ש"פ דש"פ היא חצי שעורה כסף צרוף עיין בראשונים וכזית מצה אינו שוה כ"כ במדינתנו א"כ ח"ו אין ישראל יוצאים י"ח מצה בלילה ראשונה ולא ראינו ולא שמענו מי שידקדק בזה ולא מצאתי בשום פוסק קדמון או אחרון שיביא זה וצ"ע מאוד שלא הרגישו בזה המפרשים והפוסקים בפרט במצוה דאורי"י:

שע"ת או"ח סתפ"ב סק"א. מרור עבה"ט וע' שו"ת בית יהודה סי' נ"ח שנים שהיו בבית האסורים או במדבר ולא נמצא להם אלא כזית מצה בצמצום מי קודם וכתב שיש לפשוט ממתני' דיומא בזמן שהם מרובים כו' וסיים דהכל תלוי בכל דאלים גבר ע"ש ולא נהירא דבכה"ג הו"ל מצה גזולה ואפילו אין בו ש"פ מ"מ הא דבעי' לכם במצה לאו משום מצוה הבאה בעבירה הוא אלא משום דילפינן לחם לחם מחלה דכתיב עריסותיכם להוציא את הגזול וא"כ כל שהוא גזול ואינו שלו אפילו אין בו ש"פ לא נפיק וקצת יש לדחות דאפשר דכיון שאין בו ש"פ דאתיהיב למחילה אין שם גזל עליו כלל: (וקצת משמע כן מהתוספות בסוכה ר"פ לולב הגזול שהקשו דל"ל גבי מצה טעמא דלכם ת"ל משום מצוה ה"ב ואם איתא הא משכחת לה בכה"ג שגזל כזית מצה ואינו ש"פ ואף ע"ג דלית ביה משום מצוה ה"ב מ"מ פסיל ליה מקרא מוכח דבעינן לכם וכן נראה לדייק מרש"י דסוכה דף כ"ז דאמרין מלמד שכל ישראל ראויין לישיב בסוכה אחת ופירש"י ואשתכח דלא מטי ש"פ לכל חד משמע דכל שאין בו ש"פ לא שייך לתת עליו שם סוכה שלו שיוצא בה אם לא שנצרף אליו חלק חביריו ומוכרח מזה דיוצא בסוכה שאולה ואם כן ה"ה לענין שאין לתת עליו במצה שם גזולה מאחרים ולו' דלא מיקרי לכם דכיון שאינו ש"פ אם גזלה ממילא נעשית לכם אלא דלפי"ז אדרבא צ"ע דמשמע מרש"י דסוכה דלענין שיהא קרוי לכם ש"פ בעינן אף שהוא שלו ממש ואם כן גבי מצה נימא הכי ולא מצינו בשום מקום שצריך שיהא בכזית המצה ש"פ לכן נראה דגם בסוכה אין כוונת רש"י להצריך ש"פ רק כוונתו דכל דלא הוי פרוטה על חלקו א"כ המקום שהוא יושב עליו שהוא שוה יותר אינו שלו רק הרבה שותפים יש להם חלק במקום הזה והם משאילים חלק זה לזה והתוספות שכתבו שבחנם דחק דכי היכא דמרבה שותפין מרבה שאולה כו' כוונתם לו' דאפילו תימא שיש לכל א' קביעות מקום בסוכה מחמת מעותיו וא"צ לשאול את המקום מחביריו בדרך שאלה רק בדרך שותפות מ"מ עכ"פ כולם משותפים יחד בכל הסוכה ומוכח דיוצא בשותפות וה"ה בשאלה ועכ"פ אין הכרח מרש"י לו' דהנאה פחותה מש"פ כמאן דליתא דמי ולא לכם קרינן ביה אלא אף בפחות מש"פ איכא לפלוגי בין פרוסה שאינו שלו לפרוסה שלו וצ"ע ועוד דגם לענין פחות מש"פ שייך גזל דח"ש אסור מן התורה כמבואר בח"מ סי' שצ"ח וגם י"ל כיון דחזיזא ליה למצוה ממילא דהוי ש"פ גביה אלא די"ל דכיון דלגבי הנגזל אינו ש"פ ועיין בב"ק דף ק"ה וגם י"ל דאין לו דין ש"פ מחמת המצות כיון דמצות לאו ליהנות ניתנו ואמנם י"ל דאע"ג דלא מקריא הנאה מ"מ יש לו דין ש"פ ועי' ביש"ש בהכונס גבי שומר אבידה דאמרין דהוי ש"ש משום פרוטה דעניא ע"ש ובנדירים וקצרת'י):

לקמן ע' 343 [348] הערה 8. בפשטות מקורו דאדה"ז הוא מלבוש שם ס"ב, שכנראה מפרש כן בפרש"י שם ד"ה כל האזרח. [ודלא כמו שמפרש המנ"ח (מצוה שכה סק"ט) בפרש"י. וראה דו"ת הריב"ש סש"ז. שע"ת או"ח סתפ"ב סק"א]. ועפ"ז "ל שבזה מחולקים רש"י ותוס' (ד"ה כל האזרח שם). דלדעת התוס' למדין מ"כל האזרח" שאין צריך לדין ד"לך משלך", וממילא יוצאין י"ח בסוכת השותפים ובסוכה שאולה. וראה ריב"ש שם - ראה לקמן הערה 15.

55) שו"ע אדה"ז שם. (נעתק לעיל הערה 52).

רמב"ם הל' גניבה פ"א ה"ב אסור לגנוב כל שהוא דין תורה ואסור לגנוב דרך שחוק או לגנוב על מנת להחזיר או לגנוב על מנת לשלם הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך:

שו"ע אדה"ז שם ואם הוא דבר מועט כל כך שאין מי שיקפיד כלל עליו כגון ליטול קיסם מהחבילה או מהגדר לחצוץ בו שיניו מותר. ומדת חסידות למנוע גם מזה:

ירושלמי דמאי פ"ג ה"ב. ר"ש בר כהנה הוה מסמין לר' לעזר עברון על חד כרם א"ל אייתי לי חד קיסם מחצד שיניו חזר ואמר ליה לא תיתי לי כלום אמר דאין אייתי כל בר נש ובר נש מיעבדן כן הא אזיל סייגא דגוברא רבי חגי הוה מיסמך לרבי זעירא עבר חד טעון חד מיכיל דקיסין א"ל אייתי לי חד קיסם מחצד שיניו חזר אמר לי לא תיתי לי כלום דאין אייתי כל בר נש ובר נש מיעבדן כן הא אזילא מיכלא דגוברא לא ר"ז כשר כל כך אלא מילין דיוצר שמע לן ניעבדין:

מ"מ הל' גזילה ואבידה פ"א ה"ב ואסור לגזול כל שהוא דין תורה. זה מתברר בסוגיא דארבע מיתות. מיהו כתבו קצת מן המפרשים ז"ל דדוקא כשיעור מאי דקפדי ביה קצת מן האנשים אבל ליטול מן החבילה קיסם או מן הגדר לחצוץ בו שיניו דליכא איניש דקפדי ביה בכי האי שרי ואף זה אסרו בירושלמי ממדת חסידות:

56) **סנהדרין נו, א** על הגזל גנב וגזל וכן יפת תואר וכן כיוצא בהן נכרי בנכרי ונכרי בישראל אסור וישראל בנכרי מותר...כיוצא בו בגזל מאי היא...אלא אמר רב פפא לא נצרכה אלא לפחות משהו פרוטה אי הכי נכרי בישראל אסור הא בר מחילה הוא נהי דבתר הכי מחיל ליה צערא בשעתיה מי לית ליה נכרי בנכרי כיוצא בהן כיון דלאו בני מחילה נינהו גזל מעליא הוא אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא...

פרש"י שם. צערא בשעתא מי לית ליה - הלכך גזל הוא אלא שאין ב"ד ישראל נזקקין להשיבו דבתר הכי מחיל ליה ובישראל בישראל נמי אסור ומעבר לא עבר דכתיב לא תגזול והשיב את הגזילה אמידי דהשבון קרי גזל ואידך לא

אבל בכותי דלאו בר השבון הוא שכל דינו למיתה לא נפיק פחות משהו פרוטה מכלל פרוטה ואפי' מישראל דמחיל ליה בתר הכי.

פרש"י שם נט, סע"א משום דלאו בני מחילה נינהו - שאף ישראל נצטוו על הגזל, אלא שפחות משהו פרוטה אינו נחשב גזל בעיניהם, שעוברין על מדתן שרחמנין הן ומוחלין על דבר קל, אבל בני נח אכזרים הם.

לח"מ הל' גזילה ואסור לגזול כל שהוא דין תורה וכו'. נראה דרבינו הוציא זה ממה שאמרו בפ' ד' מיתות (דף נ"ז) לגבי ברייתא דעל גזל גנב וגזל וכן יפת תואר וכן כיוצא בו עכו"ם וכו' כיוצא בו בגזל מאי היא א"ר אחא בר יעקב לא נצרכה אלא לפועל בכרם וכו' והקשו שם אי בשעת וכו' ותירצו אמר רב פפא לא נצרכה אלא לפחות משהו פרוטה והקשו אי הכי עכו"ם בישראל אסור הא בר מחילה הוא ותירצו נהי דבתר הכי מחיל ליה צערא בשעתיה מי לית ליה ופירש"י צערא בשעתיה מי לית ליה הילכך גזל הוא אלא שאין ב"ד ישראל נזקקין להשיבו דבתר הכי מחיל ליה ובישראל בישראל נמי אסיר ומיעבר לא עבר דכתיב לא תגזול והשיב את הגזלה אמידי דהשבון קרי גזל ואידך לא וכו' ע"כ. משמע דאסור ישראל בישראל מדנקט בברייתא היתרא דוקא בישראל בעכו"ם אבל מיעבר לא עבר וכדפרשינן. וקשה דא"כ מה הקשו (בדף נ"ט) גבי מ"ש מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור והרי פחות מש"פ ותירצו התם משום דלאו בני מחילה נינהו ע"כ. השתא מה הקשו הא בישראל נמי איכא איסורא בפחות מש"פ כדמשמע בתירוץ דרב פפא וכדפסק רבינו ז"ל ואי משום דאיכא מיתה בעכו"ם ובישראל ליכא אלא איסורא בלחוד בש"פ נמי חמור עכו"ם מישראל דבישראל ליכא אלא לאו ובעכו"ם איכא מיתה ולא אמרינן אלא דוקא דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור אבל כיון דאסור לישראל אין חשש בזה ואי כפשטא דשמעתתא הך קושיא איכא לתרוצה דהך סוגיא אתיא דלא כר"פ דהא דחו שם דברי ר"פ ותירצו לכובש שכר שכיר וס"ל דבישראל פחות מש"פ אפילו איסורא ליכא אבל לדברי רבינו ז"ל ליכא לתרוצי הכי דא"א לומר כן דהא איהו פסק כר"פ משמע דהאי דינא דר"פ אתיא לפי המסקנא. וי"ל בדוחק דמ"מ פריך כיון דיש חילוק בין פרוטה לפחות מש"פ בישראל ובעכו"ם לא א"כ הרי חמיר עכו"ם מישראל:

57) **לקמן ע' 384** ביי דער נתינה פון לוחות ראשונות איז געווען די הדגשה (בעיקר) - די נתינה **מלמעלה** (ניט אזוי די הדגשה אז **אידן** זאלן (פריער) ווערן א שומע ומבין ומקבל ומתאחד ביחוד נפלא (ווי בהבנת ותפיסת השכל) מיט דער תורה), וואס דעריבער איז בפועל האבן עם אידן (מצד זייער מצב כו') בשעת מ"ת בחה"ש - ניט תופס וקולט געווען...אנדערש זיינען די לוחות שניות, וואס זייער נתינה

איז געקומען דורך דער עבודה פון אידן - האט די תשובה פון אידן ארויסגעווען כביכול למעלה אז מען זאל זיי געבן די לוחות - ד.ה. די הדגשה אין זיי איז אז אידן זאלן מקבל וקולט זיין די תורה...

און וויבאלד אז "סוף מעשה במחשבה תחלה", אז די כוונה פנימית אין המשכת האור איז, אז ער זאל **נתקבל** ונתפס ונתאחד ווערן (ובפנימיות) אין כלים - דערפאר זיינען די לוחות שניות העכער פון די לוחות ראשונות, כפלים לתושי'.

58 צפע"נ עה"ת דברים בהפטרה לפ' ואתחנן (ע' ל ואילך).
בהפטרה נחמו נחמו עמי וגו' ר"ל כי הנה בתוספתא שקלים וכן בספרי כ"פ פליגי ר"ע ור"י אם כל גדרי התורה הוא עצם לא פרטים רק כלל... וכן נ"מ בזה בין לוחות ראשונות ללוחות שניות, דלוחות ראשונות הוה התורה מציאות אחת ובטל אחד בטל ח"ו הכל, ולכך נשברו, ולכך ההר הוה עצם אחד הנוגע [מאחורין], אבל אין לו אויר כי לא הוה כלי, משא"כ לוחות שניות הוה כל התורה מצטרפת ובגדר כלי ולא נתקדשו [אחורין], אך מ"מ יש לו קדושת אויר, ואי"ה לע"ל יהיה שני המעלות וזה אמר נחמו נחמו ואכמ"ל.

הפטרת פרשתנו (ע' סח ואילך) שם: חי אני נאם ה' כי כלם כעדי תלובשי. עיין בספרי פ' ברכה דזה העדי [אשר נתן להם בחורב] ונטל מהם בשעת עשית העגל, ע' שבת דף פ"ח ע"ש מ"ש בזה [כי זה פלפול התורה דמתחילה זכו כולם ואח"כ] ניתנה למשה רבינו [לוי] וה' יחזירם לנו לע"ל, כי זה פלפול התורה טעמי תורה [כמבואר בנדרים דף ל"ח דהוא לוי] וזה לשרתו, ואי"ה לע"ל יהיו כולם משוררים, עיין סנהדרין דף צ"א ע"ב, ומ"ש בזה סוף עוקצים, וזה הוה גדר תפילין של יד ושל ראש, דהיינו התחברות שכל במעשה, ידיעה כל התורה על בוריה, וניתנה למשה רבינו לוי משורר טעמים, ומשה רבינו דנקרא ספרא רבא סוטה דף י"ג ע"ב כתבן [וע"י זה נתרבה החכמה והדעת] ר"ל מחשבה עם מעשה, בינה לב תפילין של יד כנגד הלב וראש חכמה, וזה ר"ל תרבה החכמה ודעת שכתב הרמב"ם דהיינו שלע"ל יחזירם לנו], וישראל מנודין ואסורין בתפילין מו"ק דף ט"ו, וכשנעשו נזופין ניטלה מהם, ורק שבט לוי נשאר להם כל הפלפול של תורה, והם היו משוררים, ומשה רבינו הוה משורר ושומר וכמ"ש בזה, ועיין רש"י ערכין ולע"ל יהיו כל ישראל ראויים לשירה [וזה גדר והוריש ה'] וע' בירושלמי ב"ב פ"ח דתורה ג"כ ירושה כמו מורשה, וכן מתנה זה פלפול מן משה רבינו, אך לע"ל יחזירם לנו הקב"ה גדר ירושה, וכן יתן לנו לוחות הראשונות, וע' עירובין דף נ"ד חרות, וקידושין דף ע"א ע"ב אין תורתו משכח.

צפנת פענח מהדו"ת ובאמת לפי הנראה דבזמן שניתנו לוחות הראשונות, אז הוה הגדר שירה ל כל ישראל, כי באמת הטעמים הן עיקר גדר תורה שבע"פ, ופלפול

התורה, וכ"כ בזה, וע' פסחים דף קי"ט ע"א זה המגלה וכו', ולכך ניתנה התורה בנעימה, ר"ל בפסיקי טעמים, וכמבואר במכילתא פ' יתרו ובנעימה שהיה וכו', אך אח"כ נשתנה ולא ניתנה רק למרע"ה וללוים שיהיו משוררים וכו', וזה ר"ל הך דנדרים דף ל"ח ע"א, דפלפול התורה רק למרע"ה, ע"ש ברא"ש (ד"ה פלפולא בעלמא, הבנה והריפות והיינו כתבן שלך כי כל החכמה והשכל רמוזים בכתב התורה בצורת האותיות) וכו', אך זה רק כעת, אבל לע"ל מבואר בספרי פ' ברכה ונשבע הקב"ה שהוא מחזיר לנו את החרב, ור"ל זה תורה שבע"פ, כמבואר בשבת דף ס"ג וביבמות ק"ט וסנהדרין ל"ו ושוב יוכשרו כל ישראל לומר שירה בפה במקדש, וזה ר"ל הך דסנהדרין דף צ"א ע"ב עתידים כל הנביאים לומר שירה.

בגליון המו"נ (ריש ע' תט) וזה הגדר בהרכבה מזגית או שכונית, וזה הנ"מ בין לוחות הראשונות ובין האחרונות, וכן זה ר"ל רא"ה הובא שמה בח"ב פכ"ו ע"ש מ"ש בזה, וזה נ"מ בין מקוה דזה רק מזגית.

59 המשך תרס"ו ע' פו ואילך. ...אך הענין הוה, דבדוגמא כזאת אנו מוצאים בלוחות ראשונות ולוחות האחרונות, דבמ"ת היו במדר' הצדיקים, דישראל שעמדו במעמד הר סיני פסקה זוהמתן, והיינו ע"י הגילוי מלמעלה שהי' מאיר גילוי אוא"ס ממש למטה, וכמ"ש וירד הו' על ה"ס, ועי"ז פסקה זוהמתן, שלא הי' זה בכח עצמן, כ"א מלמעלה. והגם דכתיב כי ברח העם, שברחו מן הרע, הרי הי' זה בבחי' אתכפיל לבד, וכמ"ש בסש"ב, וגם בספה"ע ידוע שהבירור הוה בבחי' אתכפיל כו', כ"א ע"י הגילוי מלמעלה עי"ז פסקה זוהמתן כו'. וע"י חטא העגל חזרה כו', וניתנו אח"כ הלוה"א ע"י התשובה, דלכן ניתנו ביוהכ"פ, יום התשובה ויום סליחת עוונות, ועכ"ז לא פסקה זוהמתן, וצריכים אח"כ בירור כו'. ומ"מ אמרו רז"ל במדרש רבה תשא ר"פ מ"ו, הה"ד ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושי', א"ל הקב"ה למשה, אל תצטער על הלוחות הראשונות ששברת, שלא היו אלא עשה"ד לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך שיהי' בהם מדרש הלכות ואגדות כו'. ולכאורה א"מ, והלא הלוחות הראשונות היו בודאי גבוהים במדר', וכן מבואר בגמ' דעירובין דנ"ד א', שאלמלא נשתברו הלוחות לא נשתכחה תורה מישראל, ולא הי' אומה ולשון שולטת בהם, והיינו לפי שהלוחה"ר היו כולו פנים, וידוע דשכחה היא מבחי' אחוריים, ולהיות שהיו כולו פנים, לזאת לא הי' שכחה כלל (והגם דאי' באגה"ק ד"ה דוד זמירות קרית להו, שגם לוחה"א לא הי' בהם פנים ואחור, י"ל, דאם לא נשתברו הלוחות לא הי' בחי' אחוריים כלל בכל התורה, אבל בלוחה"א, רק בהם לבד לא הי' בחי' אחור, אבל בכללות התורה יש בחי' פנים ואחור, וכמ"ש והיא כתובה פנים ואחור כו'). וזהו ג"כ מה שלא הי' כל אומה ולשון

שולטת בהם, דמאחר שהיו בבחי' כולו פנים, לא הי' שום אחיזה כלל, ולא היו שולטים כלל כו'. והגם דעכשיו ג"כ אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה כו', זהו רק במי שעוסק בתורה הוא בן חורין, אבל בלוחה"ר לא הי' אומה ולשון שולטת בכללות ישראל כו'. הרי דמעלתן גבוה מלוחה"א. ובלק"ת מהאריז"ל ס"פ תשא אי', כי אחר שחטאו ישראל בעגל, נתמעטה השגת משה, ולא נשאר אלא חלק א' מאלף, וז"ס אלף זעירא דויקרא, וע"ז רמזו רז"ל לך רד רד מגדולתך, דכלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, והיינו לפי שישאל היו בבחי' רגל שלו, כמ"ש שש מאות אלף רגלי כו' אנכי בקרבו, ומ"מ בהם וע"י נמשך למשה בחי' מקיף וראש כו', ואותן האורות לא נתמלאו אח"כ כשניתנו הלוחות שניים, ורק בשבת נותנים לו במתנה כו'. וגם, מאחר שהלוחות השניים הם מעשי ידי משה, ודאי אינם בערך הלוחות הראשונות שהן מעשה אלקים, הגם שהמכתב בשניים ג"כ מכתב אלקים, מ"מ, יש יתרון גדול מה שהראשונות היו מעשה אלקים כו', דזה שמצד הלוחה"ר לא הי' אומה ולשון שולטת בכללות ישראל, זהו לפי שהיו מעשה אלקים וכמ"ש במ"א. והנה, בנדרים דכ"ב ב' אמרו, אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וס' יהושע לבד, שנא' כי ברוב חכמה רוב כעס, מובן מזה, דמה שניתן ריבוי תורה זהו מצד החטא. ולכאורה א"מ, דא"כ, חוטא נשכר, שמאחר שחטאו נתוסף להם תורה, אך הנה רש"י פי' לפי שבעטו וחטאו נוסף להם רוח חכמה להטריחן יותר, וא"מ, דמ"מ ה"ז ריבוי תורה כו'....

ועפ"ז יובן ההפרש בין לוחה"ר שקודם חטא העגל ובין לוח"א שאחר חטא העגל, כי לוחה"ר הי' ע"ד כללי התורה, וזהו שהי' בהם עשה"ד לבד או חמשה חומשי תורה כו', דהיינו תושב"כ לבד, שזהו התורה כמו שהיא בבחי' כללות עדיין, דאורייתא מחכמה נפקת, דחכמה היא בחי' כלל כו'. אמנם בלוח"א יש מדרש הלכות ואגדות, פי' הלכות היא כל הלכה בדקדוק ושיעור, והו"ע פרטי התורה שנפרט כל ענין בדרך פרט כו', וידוע שהפרטים נמשכו מבחי' מו"ס דוקא, למעלה מבחי' כללי התורה שמבחי' חכמה כו', והוא בחי' קו המדה בוצינא דקדוניתא, הוא בחי' גבורה דע"י שמלובש במו"ס, שמודד כל המדידות, שתהי' הסוכה ז"ט ומשהו דוקא וכה"ג, ועמ"ש בלקו"ת ד"ה בשעה שהקדימו, וזהו תעלומות חכמה כו', בחי' עומק החכמה דמו"ס כו', וע"ד ד"ס ששרשם מבחי' סופר שלמעלה מספר, כמ"ש בלק"ת ד"ה שחורה אני דרוה"ב, ולכן נק' רוב חכמה ותעלומות חכמה כו'. וכ"ז הוא בכדי לברר עה"ד טו"ר, כי שרש הביוריים הוא מבחי' ח"ס דוקא, דמה שאמרו בחכמה אתברירו היינו בבחי' ח"ס דוקא, וכמ"ש באגה"ק ד"ה למה נסמכה. וזהו שאחר חטא העגל ניתן להם הרבה תורה, לפי שהיו צריכים לברר ביוריים דעה"ד, לזאת ניתנה

הרבה תורה, דהיינו פרטי התורה, שהן מבחי' ח"ס, דלולא חטא העגל הי' מספיק בחי' כללות התורה, לפי שפסקה זוהמתן ולא היו צריכים לברר כו', אבל ע"י חטא העגל ניתוסף להם ריבוי תורה, היינו בחי' פרטי התורה בכדי לברר ביוריים עי"ז....

ועד"ז יובן בהפרש שבין לוחה"ר ללוח"א, שאלמלא חטאו ישראל בחטא העגל לא ניתן להם כ"א חמשה חומשי תורה וס' יהושע, והי' די לברר עי"ז, כי ישראל ע"י עמידתם בה"ס פסקה זוהמתן כו', ומ"מ צריכים בחי' עוז ותושי' דתורה, כי אע"פ שנפסקה כו', מ"מ, לא נתבטל לגמרי, שזה הי' לעתיד דוקא כו'. אמנם, ע"י חטא העגל חזרה כו', ולכן בכדי לברר בחי' עה"ד טו"ר, יש בלוחה"א מדרש הלכות ואגדות, ושורשן מבחי' ח"ס ובחי' אה"ר כו', כי בחכמה אתברירו, וכשצריכים לברר יותר, מההכרח שיומשך מבחי' תעלומות חכמה, בחי' ח"ס. וזהו כדי להטריחן, היינו ענין הטורח והיגיעה בעבודת הביוריים, שע"י יתוקן הפגם כו'. ואלמלא חטאו לא היו צריכים לזה. אבל ע"י החטא צריכים לריבוי תורה, שנמשך ממדרג' עליונה יותר, בכדי לברר כו'. אמנם, ע"י הביוריים דוקא עי"ז יהי' עלי' יתירה, כמ"ש והי' ביום ההוא יצאו מ"ח מירושלים, ש' ב"ן, חצים אל הים הקדמוני, בינה או חכ' כו', וכמ"ש הנה ישכיל עבדי דוקא, ביורו ש' ב"ן, שע"י דוקא ירום ונשא וגבה מאד כו'....

והנה כמו כללות ההפרש בין לוחה"ר ללוחה"א, שזהו ההפרש בכלל בין תושב"כ לתושב"פ, דתושב"כ הוא בחי' הכלל דתורה, ובתושב"פ נפרטו הפרטים דוקא, שהן במדרג' גבוה יותר, בכדי לברר ביוריים, וע"י הביוריים דוקא עי"ז דוקא מגיעים למדרגה עליונה יותר כו' כנ"ל, כמו"כ בתושב"פ גופא יש הפרש בזה בין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי....

...דמה שניתנה תורה לישראל, היינו כמו שהיא בבחי' או"י, וכמשנת"ל דלוחה"ר זהו בחי' כללות התורה דאורייתא מחכמה נפקת, שזהו כמו שהתורה היא בבחי' חכמה ברורה, ונמשכה בבחי' או"י כו', אבל בלוחה"א ניתנה מדרש הלכות ואגדות, פרטי התורה, דשרשן מבחי' תעלומות חכמה כו', והכוונה בכדי לברר ביוריים ע"י, שע"י מגיעים למעלה יותר גם מבחי' העלם העצמי דחכמה כו'....

ד"ה ביום השמיני עצרת תש"ו פל"ד. והנה להבין זה י"ל תחלה ההפרש בין לוחות ראשונות ללוחות שניות דאנו מוצאים הרבה חילוקים בין לוחות ראשונות לשניות שבהם יש מעלות בראשונות על שניות, דהנה כתיב והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות, וארז"ל (עירובין דנ"ד ע"א) אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, ופרש"י חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם ע"י הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית דכתיב לחות

שזכה לאורות העליונות, ואותן האורות ניטלו ממנו בחטא העגל, ובלוחות שניות לא החזירו לו, רק בשבת נותנים לו במתנה שז"ש ישמח משה במתנת חלקו, כמ"ש בפע"ח. **קיצור**. יבאר הפרש דלוחות ראשונות ולוחות שניות, א) בלוחות: הראשונות מעשה ידי אלקים ומכתב אלקים בגילוי, השניות מעשה ידי משה ומכתב אלקים בהעלם, ב) בישראל: צדיקים, בעלי תשובה, ג) במשה: ניתנו לו אלף אורות ובשניות ניטלו ממנו.

פ"ה - והנה בגמ' (נדריים דכ"ב ע"ב) אי' אלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, ומד"ר (שמות פמ"ו) אי' כיון שפנה חטיי' (החטא שלהם) אמר משה הרי הי' לישראל מי שיבקש עליהם, אני מי יבקש עלי, התחיל מצטער על שבור הלוחות א"ל הקב"ה אל תצטער בלוה"ר שלא היו אלא עשה"ד לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך הלכות מדרש ואגדות הה"ד ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושי', והיינו דבלוה"ש ניתן ספרא ספרי וב' תלמודים בבלי וירושלמי, וכן במעלת משה הרי קירון עור פניו הי' בלוה"ש דוקא לא בלוה"ר, דבלוה"ר ניתן לו אלף אורות וניטלו ממנו בחטא העגל ומ"מ בלוה"ש לא הוחזרו לו ואינו רק מה שבשבת נותנים לו במתנה ובלוה"ש קרן עור פניו, וההתחדשות הכללי בלוה"ש לגבי לחה"ר שניתן תורה הרבה. והענין הוא דהנה כללות התורה שניתנה לישראל הוא בכדי לתקן את הנה"ב עפ"י העבודה והיגיעה בתורה דוקא, והראי' דכאשר המלאכים בקשו שינתן להם התורה וכמארז"ל ע"פ אשר תנה הודך על השמים השיב להם משה כלום יצה"ר יש ביניכם, דענין התורה הוא לתקן את היצה"ר והנה"ב וזהו ויגד לך תעלומות חכמה כו' דע"י העבודה ויגיעה בתורה מגיעים לבחי' תעלומות חכמה, דזהו"ע ויגד שהו"ע המשכה וכמאמר דנגיד ונפיק שהו"ע ההמשכה שע"י היגיעה בתורה ממשיכים תעלומות חכמה ולא זו בלבד אלא עוד כי כפלים לתושיה שהוא עוד יותר מבחי' תעלומות חכמה וכ"ז ניתן בלוה"ש דוקא וצ"ל מהו"ע כפלים לתושיה שהוא עוד למעלה מתעלומות חכמה, וזה ניתן דוקא בלוה"ש בלימוד הגמרא ספרא וספרי...

(60) **חדא"ג נדרים שם** (נעתק לעיל הערה 9).

צפע"נ הפטרת פרשתנו שם (נעתק לעיל הערה 58).

(61) **המשך שם ע' שפג**. אמנם עיקר השלימות האמיתית שיהי' בהגליוס דלעתיד, וכמ"ש במשיח הנה ישכיל עבדי כו' וגבה מאד, למעלה מאור דתורה הקדומה שירדה ע"י משה כו', והוא בחי' עדן סתימאה, שיתגלה לעתיד בבחי' עונג הבלתי מורגש כלל, שלמעלה מהעונג המורגש דטעמי תורה ושכר המצות שיהי' לעתיד כו', והיינו בחי' העליה הב' דלעתיד, בחי' אהי' אשר אהי' כו', וכמשנת"ל (ד"ה וישלח יעקב), שעז"נ עין לא ראתה אלקים זולתך, בחי'

כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים, והיינו שהי' כולו פנים, דשכחה היא מבחי' אחוריים וחיצוני' והלוחות מפני שהיו כולו פנים ע"כ לא הי' שכחה, ואמרו (שם) אלמלא נשתברו הלחות לא הי' אומה ולשון שולטת בהם שנאמר חרות א"ת חרות אלא חירות, ופרש"י על הלוחות, בשביל הלוחות היו בני בני חורין, והלוחות שניות היו מעשי ידי משה דכתיב פסל לך כו' וכתבתי כו' שהמכתב בלוחות שניות הי' מכתב אלקים מ"מ לא נאמר בהם חרות, וצ"ל שזה הי' בבחי' התלבשות והיינו שגם לוחות שניות הי' בבחי' חרות שהרי ארז"ל אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה שזהו התורה שניתנה בלוח"ש, רק שזהו בהם בבחי' התלבשות דבלוחה"ר הי' בהתגלות, ולכן לא הי' בהם שכחה מפני שהאור הי' בהם בגילוי ובלוח"ש בא בהתלבשות, והרי התלבשות היא ג"כ ירידה במעלה ומדריגה, וזהו שאמר רבינו נ"ע באגה"ק ד"ה דוד זמירות קרית להו, שגם לחה"א לא הי' בהם פנים ואחור, וצריכים לומר דאם לא נשתברו הלוחות לא הי' בחי' אחורים כלל בכל התורה, אבל בלוה"א רק בהם לבד לא הי' בחי' אחור אבל בכללות התורה כתיב והיא כתובה פנים ואחור דיכול להיות איזה יניקה גם בבלתי ראויים, ולכן הנה החירות הוא ג"כ דוקא למי שעוסק בתורה ולא לכל ישראל, וא"כ הרי חלוקים הלוה"ר מהלוה"ש בב' ענינים, הא' דלוה"ר הם מעשי ידי אלקים ולוה"ש מעשי ידי משה, והב' בהמכתב דעם היות שהמכתב הנה בשניהם מכתב אלקים הוא מ"מ בלוה"ר הי' בגילוי ובלוה"ש הוא בהעלם, וכן הן חלוקים במעלת ומדרי' נש"י, דבעת נתינת הלוה"ר הי' ישראל במדרי' צדיקים דכתיב ויחן ישראל כו' כלם כאיש אחד והקדימו נעשה לנשמע, וישראל שעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן, ובלוה"ש היו בני' במדרי' בע"ת, ומ"מ הנה הזוהמא שחזרה ע"י חטא העגל לא פסקה ע"י התשובה שלהם בלו"ש, וכן חלוקים במעלת מדרי' משה, דהנה במי"ת ניתן למשה אלף אורות במתנה ואי' בכהארי"ז ז"ל דע"י חטא העגל נתמעטה השגתו ונשארה רק חלק א' מאלף והוא סוד ויקרא א' זעירא והו"ע לך רד, רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה בשביל ישראל וכמ"ש שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו, דישראל היו במדרי' רגל דמשה ומ"מ הנה על ידם דוקא ניתוסף לו האורות שניתנו לו במתנה בשביל ישראל וזהו אשר אנכי בקרבו, דהנה מדרי' משה הוא בחי' חכמה וכמ"ש מן המים משיתיהו דמים הוא בחי' חכ' וזהו מדרי' משה שהוא בחי' חכ' (ולכן הי' ענו מכל האדם כמעלת הראש שמרגיש גם הצפורן שברגל, וענותנותו של משה הי' מכל האדם אשר הי' ואשר יהי' ע"פ האדמה עד משיח יבב"א כמ"ש במ"א) ואנכי הוא בחי' כתר והגילוי דבחי' אנכי בקרבו של משה הוא ע"י רגלי העם כמעלת הרגל דוקא שמעמיד את הראש ומוליכים למקום גבוה, שהראש בעצמו אינו יכול להגיע לשם, והיינו

תערובות סיגים ופסולת כו', וכמו אור הבהיר בעצם, אין שום דבר מעלים ומסתיר עליו, אדרבה, הוא מסיר כל ההעלמות כו' כנ"ל. אך הענין הוא, דבאמת בבחי' חכמה ברורה דתושב"כ אין שום דבר מעלים ומסתיר, ואין שייך שם שום סיגים ופסולת ח"ו. אך כאשר באה לתושבע"פ, דהיינו לפסוק לפועל, הרי נעשה כמו ספיקות כו', שז"ע סילוק והתעלמות האור כו', ואז יכול להיות סיגים והעלמות כו', שכ"ז הוא בתושבע"פ דוקא כו'. וע"י היגיעה וההעמקה ביותר ה"ה בא אל אמיתת הענין, שהאמת הוא כמו שהוברר מכבר כו', ומסיר כל הסיגים והעלמות כו'. הנה ביגיעה והעמקה זאת ה"ה מגיע לבחי' עצמות א"ס ממש, היינו בחי' העולם העצמי דא"ס כו', ונמשך גילוי אור חדש ממש (דהתגלות בחי' העולם העצמי ה"ז א"ח ממש כו'), שזה מאמת אמיתית כח החכמה העצמית כו'.

וזהו יתרון מעלת תושבע"פ, דאע"פ שכבר הוברר הכל בח"ע הקדומה, וגם אופן הברור דעה"ד ע"י אור דתורה שבכתב להבדיל הפנימיות מן החיצוניות כו', וכמשנת"ל, זהו כמו שהי' כבר בהעלם דחכמה בראש, שבאה מהעלם לגילוי בבחי' חכמה הגלוי מצד עצם כח החכמה, שהוא נמשך מכח החכמה העצמית בלי יגיעה ועמל כלל כו' כנ"ל, אבל עיקר שלימות הברור הזה הוא דוקא כשמביא לידי נסיון במעשה בפרט, שאז צריך להתיישב ולהעמיק דעתו בעיון ביגיעה רבה לברר בפרטיות כל דבר איך שיהי', ויבורר כל דין והלכה מכל סיג ופסולת כו', שנמשך בזה גילוי אור חדש ממש מבחי' העולם העצמי ממש כו' כנ"ל....

וכך יובן בבחי' הברור דחכמה בתושבע"פ בש"ס משנה וגמ', שמבררים בפו"מ למעשה שיהי' באופן כך וכך דוקא, וכמו אומן הבונה בפו"מ, וכמ"ש בוניך אלו ת"ה, שהם הבונים בפו"מ דוקא כו', ביגיעה ועמל תורה כו'. ועי"ז ממשיכים בחי' א"ח ממש, שלמעלה מברור הראשון דתושב"כ, בחי' חכמה ברורה, שאינה אלא יש מיש, דהיינו מה שכבר הוכן בכח עצמות חכמתו בחי' חכמה הקדומה כו', אבל בתושבע"פ, ביגיעתם ועמלם כו', ה"ה ממשיכים אור חדש ממש מבחי' עצמות א"ס, שמאמת אמיתית בחי' החכמה העצמית כו', וממילא כל הענינים באים בבחי' התחדשות ממש כו', הגם שהכל הוא כמו שכבר הי' בתוה"ק, וכמו שבא בגילוי בבחי' חכמה הגלוי כו', מ"מ, הרי ענינים האלו גופא, הנה ע"י העיון והיגיעה דתושבע"פ להביאם לפועל, ה"ה באים עתה מבחי' עצמות א"ס דוקא, שלמעלה מבחי' תוה"ק, שמאמת כו', א"כ, הרי הם גופא באים בבחי' התחדשות, ואין זה רק מהעלם אל הגילוי, דזהו כאשר ההמשכה היא מבחי' תוה"ק לבד כו', אבל כאן, שההמשכה מבחי' העולם העצמית, הרי הענינים האלו גופא באים בבחי' חידוש מאין ליש ממש כו'.

העלם העצמי דא"ס כו', כמשנת"ל (ד"ה ויתן לך), יעשה למחכה לו, למאן דדייק במילין דחוכמתא, בעמל ויגיעה דוקא, לחדש דבר, כמו חידוש מאין ליש, שזהו בבחי' א"ח דתושבע"פ דוקא, שהרי ריבוי דיני התורה מאד מתחדשים בתושבע"פ בתרי"ג מצות התורה כו', והרי גם גופי המצות איך ומה הם, זהו שבא בתורה שבע"פ דוקא. והגם שזהו מה שלמדים מתושב"כ, וכמו ט"ט בכתפי שתים כו', וכן מחסירות ויתירות, וכמו דברים הדברים כו', וכמו מ"ט אמר קרא כו', מ"מ, אין זה רק שבא מהעלם אל הגילוי, ובכח עליון לבד, כמו בהמשכת תושב"כ עצמה כו' כנ"ל, כ"א הוא בעבודה ויגיעה בכח עצמו דוקא, להוציא מפסוקי התורה איך שצריכה להיות המצוה כו', וכל דבר הלכה מתברר ומתלבן בריבוי קושיות ופירוקים כו', שכ"ז הוא בעבודה ויגיעה, ובכח עצמו דוקא כו' (דלכן באמת התנאים ואמוראים בתושבע"פ הגיעו למעלה הרבה מבחי' תושב"כ, ומשו"ז דוקא כווננו אל אמיתית הכוונה דתושב"כ כו', וכמשי"ת), וגם כמה ענינים נתחדשו ממש בתושבע"פ ורק אסמכוהו אקרא כו'. וה"ז כמו עד"מ האומן בכלי אומנתו, שעושה ומתקן כלי חדש ואבן יקר מלוטש ובגדי רוקם, ומפרנס א"ע ביגיעתו, שא"צ לזולתו כו'. וכמו"כ הוא בתושבע"פ, שזהו מה שבא ביגיעתו דוקא שמפרנס א"ע כו', וכמשי"ת לקמן, ה"ז למעלה מכל הון ביתו דח"ע שבתוה"ק כו', מטעם שזהו עיקר השלימות דבן, שא"צ לאביו ולכל הון ביתו, כי יחי' א"ע במה שמחדש בכלי אומנתו כו', וכמו"כ בתושבע"פ, שזהו מה שמפרנס א"ע ביגיעתו דוקא, וגם מפרנסים לאביהם שבשמים, וכמו רעיית פרנסתו כו', וכמו והחכמה תחי' בעליה כו'. והוא ע"י בחי' עמל תורה דוקא, שנק' עולה של תורה, שבאה ע"י יגיעה רבה עד מיצוי הנפש, כמו למחכה לו, למאן דדייק כו', שזה עולה למעלה מהתענוג ושעשועים דתוה"ק, שנק' הון ביתו כו'.

שצא ואילך. ...והדוגמא מזה יובן בתושבע"פ, שהרי בא לפסוק בפו"מ שהמצוה היא באופן כך וכך דוקא, ובאופן אחר אינו מצוה כלל, וכמו"כ שזה מותר ויכול להתעלות, וזה אסור שאינו יכול להתעלות ונדחה כו', הנה הגם שכבר הוברר שהענין הוא כך, מ"מ, כשבא לפסוק הדבר, ה"ה מתחיל לחשוב ולעיין עוד באמיתת הדבר, ונראים לו באמת כמה סתירות לזה כו', וה"ה מעמיק את עצמו ביותר, ביגיעה עצומה ביותר, עד שמסיר כל הדברים הסותרים, ובא אל אמיתת הדבר, שהאמת הוא כמו שכבר הוברר כו'.

ובזה יובן מה שיש בתורה סיגים ופסולת המעלימים ומסתירים על אמיתית אור התורה, והן כל הקושיות כו', וכידוע דכל קושיא היא מסט"א, וכמו שנת' לעיל (ד"ה ויתן לך). דלכאורה כ"ז אינו מובן, דהרי התורה היא בחי' חכמה ברורה בעצם כו', וכל דבר הברור בעצם, אינו מקבל

וזהו ג' כ' מה שבתורה שבע"פ מתחדשים ריבוי דינים מאד ותלי תלים של הלכות, וכמא' ועלמות אין מספר אלו הלכות כו', שזהו ג' כ' לפי שממשיכים בחי' אור חדש מבחי' העלם העצמית כו'. דהנה ידוע דכל אור שכל שמגיע לעומקו ביותר, ה"ה בא בבחי' ריבוי התפשטות והסתעפות ביותר, ובשכליים עמוקים וחדשים לגמרי כו' (וכמשנת"ל ד"ה וספרתם לכם, דמבחי' ראי' דחכמה יכול להביא את הענין בכמה שכליים ובכמה הגדרות שונות כו'), ומכ"ש כאשר מגיעים לבחי' העלם העצמי דא"ס, הרי נמשכים משם כמו עיניים חדשים ממש בריבוי עד אין שיעור כו'. וזהו"ע ריבוי ההלכות עד אין מספר, והן החידושי דינים בבחי' התחדשות ממש כו'. וזהו"ע בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש, דאשה היא בחי' תושבע"פ כידוע. ויש בזה מעלה יתירה בחידושי העיניים שמתחדשים בכח עצמם ויגיעתם, וכמו"כ בחידושי הבירורים שמתחדשים עי"ז, שהרי כל העיניים הן בדברים הגשמיים, היינו איך תהי' העשי' הגשמיות לפועל, איזה דבר מותר שיכול להתעלות, ואיזה דבר אסור, וכה"ג בכמה אופנים שונים כו', וכמשנת"ל דתושבע"פ היא השייכה לעשי' בפו"מ כו'. וכ"ז הוא בעבודה ויגיעה, שמחדש דבר ביגיעתו בכח עצמו דוקא כו', לא כמו בתושב"כ, שהעיניים שבה הן בבחי' גילוי לבד מן ההעלם דחכה"ק, ומבוררים כבר מכח החכמה הנ"ל, וכמו"כ הבירור בזה הוא הכל ע"י האור העליון, שלא בעבודה ויגיעה כלל כו', אבל בתורה שבע"פ, הכל הוא בבחי' עבודה ויגיעה דוקא, שזהו חידוש דבר כו', ממשיך עי"ז מלמעלה ג' כ' בחי' אור חדש ממש מבחי' העלם העצמי דא"ס ממש כו'.

62) צפע"נ עה"ת בראשית ע' נ ואילך (לא נתברר לי הכוונה).

ה. ואת הנפש וגו'. עיין ע"ז דף ט דאז הוה בן נ"ב שנים ואז הוה התחלה של שני אלפים תורה, וזה בת דנקרא בכל זה בן נ"ב שנה דתורה הוא זה, עיין רפ"ח דקדושין, וע' ספרי פרשת ואתחנן ע"ש בזה פיס' ל"ב, עכ"פ אברהם אבינו למד כל התורה ונתגלו לו כל טעמי תורה כמבואר בתוספ' סוף קדושין קכ"ג שנה כמו שנותיו של אהרן הכהן, דלא יגע בתורה [נ"ב הגה אך אברהם גדול מאהרן דאהרן לא הי' מניח תפילין של יד דא"א מחמת בגדי כהונה, כמבואר זבחים דף י"ט, ואהרן הי' משמש תמיד כהן גדול ולא הי' אפשר לקשר המעשה עם המחשבה וזה דעת, אבל אברהם אבינו אחר כיבוש המלכים זכה לזה, וזה הרימותי ידי לד' מעשה עם מחשבה, ואקצר בזה. וזה ר"ל האדם הגדול בעניקים ע' סוף אדר"ג. ע"כ הגה] רק ניתנה לו במתנה, דעשה מעלות למנורה, זה חכמה, מנורה בדרום ב"ב דף כ"ה וכ"מ, [משא"כ משה רבינו יגע בתורה עיין נדרים דף ל"ח] וע' בירוש' פ"ג דהוריות בזה ואכמ"ל. ואברהם ג' כ' כן. וזה

גדר שבח ושם כאחת, עיין פסחים דף קי"ז דהדבר מעיד על עצמו בלא גדר חלוקה, נקודה, לא גדר עילה ועלול רק כמו כסא, לא סולם, והיינו יוד של תפילין של יד, וזה גדר של אברהם אבינו הרימותי ידי, וזה נסוע הנגבה, וזה הוא קכ"ג פעמים של הללוי, כמ"ש בירוש' שבת פט"ז, הובא ברמב"ם סוף ח"א, ע"ש בזה גבי הלל, ואז אמר אברהם בזמן שניצול מן מלכים ואז הוה ליל פסח וכמבואר פדר"א, ואז הפריש מעשר, ואז זמן ביעור מעשר לחד גרסא במשנה. [ר"ל כ', דכבר כתבתי דאברהם אבינו לא יגע בתורה רק הוה עצם החכמה, שכל הפועל, וכל התורה גלוי' לו. וכל מלכי מזרח ומערב מחזירין לפתחו, ב"ב דף ט"ז ע"ב, וביומא דף כ"ח ע"ב, ובת, תורה היתה בתו, לזה התחיל מבן נ"ב שנה...].

ט. ונסוע הנגבה וגו'. דאז זכה לתורה חכמה, יחכים ידרים ב"ב כ"ה ע"א.

יא. הקריב לבוא מצרימה וגו'. מצרים היתה עיר ששם חכמה בני קדם, ואאע"ה חיבר חכמה עם תורה גדר [איחוי] אלכסנדרי מצרים ואמר לשרה, חכמה, יפת מראה חכמת אדם, לאחר נ"א שנה, אחותי, שנעשה מחובר זה לזה.

שם. כי אשה יפת מראה את. לא כתיב יפת תואר כמו ברחל, משום דגדר תואר הוא באיברים וזה בעצם הדבר, והיא היתה אילונית, דאין לה דדים, וע' ברכות דף י' בהוד יפי', ובירוש' פ"ב דיבמות בזה, וביבמות דף פ', ע"ב ע"ש. והגדר כן, דאברהם כל התורה נתגלה לו בלא דוחק, כמבואר בתוספתא סוף קדושין, וזה מרגליות שהיתה באברהם ב"ב דף ט"ז, ע"ב, והיא קיים רק בגדר קנין, לא בגדר עצם ולא שיעבוד הגוף, וזה דאמר הרימותי ידי לד', ר"ל שבועה, ור"ל דהוה נס, ובכ"מ הוה הכול ע"י נס, וגם המילה יש מ"ד דהוה גדר נס, וקיים מעשר רק תרומת מכס, לא מתבואה רק מע"ש, עשר בשביל שתתעשר, ומביא לידי תלמוד ויראה, וע' בספרי ותוס' ב"ב דף כ"א וקדושין דף כ"ד, ולא שייך יפ"ת. וביצחק כתיב טובת מראה מאד, ר"ל עין מ"ש שם.

יג. אמרי נא אחותי את וגו'. והגדר כי בינה רק ע"י יגיעה יתירה, וע' ברכות דף י' גבי דדים במקום בינה ע"ש, ובינה יתירה כמבואר נדה דף מ"ה, ואז גדר שרה לא הוה לה הוד יפיה כי היתה אילונית, וזה ר"ל חסר גדר בינה אצלם רק גדר חכמה וגדר אחות.

63) פ"י הרא"ש נדרים שם פלפולא בעלמא. הבנה וחריפות והיינו כתבן שלך כי כל החכמה והשכל רמוזים בכתב התורה בצורות האותיות:

פרש"י שם פלפולא בעלמא - להבין דבר מתוך דבר הוא דניתן למשה וניהג בה טובת עין ונתנה לישראל.

תוס' שם אלא פלפולא בעלמא - שיטת חריפות והבינה נמסר למשה רבינו ונהג טובת עין ואמר משה כו'.

קו"א סק"א בהל' ת"ת לאדה"ז פ"ג (יח, א ואילך) לא ישא כו'. מ"ש הרא"ש דקצבה לאותו לימוד לא ידענא, הנה לפירש"י והרע"ב סוף פ"ה דאבות בפירוש הראשון וכן כ' לרדוף אחרי מזונותיו, הרי הקצבה מפורשת במשנה ה' שנים משנה וה' שנים תלמוד. וכן כתב הרמב"ם בהדיא דיש קצבה לתורה שבע"פ כמ"ש ושליש בתורה שבע"פ כו' ולא לעסוק תמיד בתורה שבע"פ כו' ויפנה כל ימיו לגמרא כו'. ולפי שהגמרא (דבר שאין לו גבול וקץ כדכתיב ארוכה מארץ וגו') לפי דעת הרמב"ם אין לה קץ [ו]תכלית דסבירא ליה שהיא להבין דבר מתוך דבר ע"י עיון ופלפול בעמקי ההלכות שזהו ודאי דבר שאין לו גבול וקץ כדכתיב ארוכה מארץ וגו' הילכך אין לו ליבטל ממצות עשה דפרו ורבו בשבילה אלא יש לו לקיים מצוה זו (ג"כ לחזור על תלמודו לעתים) תחלה ואח"כ יעסוק כל ימיו בעיון הגמרא כפי הפנאי שלו. ואף שיהיו רחיים בצוארו ולא יוכל לעסוק בזה הרבה כל כך, כי צריך לו ג"כ לחזור על תלמודו לעתים, הרי בלאו הכי גם כן לא יוכל לירד לתכלית וסוף העיון ופלפול, ועל כן אין לו ליבטל ממצות עשה המוטלת עליו בשביל לימוד שאין לו קץ וסוף...ולזה אמר דלא ידענא קצבה כו' משום דלא ס"ל כמ"ש בפ"ב בשם רש"י באבות פ"ה דהתלמוד נחלק לב' חלקים, אלא ס"ל שהטעמים והפלפול הכל אחד שאי אפשר לעמוד על עומק הטעם כי אם ע"י הפלפול כמ"ש בפ"א ובפ"ב. ואפשר דהרא"ש לא כתב כן אלא להלכה למעשה האידנא שהטעמים כתובים וחתומים בתלמוד, ואי אפשר לעמוד עליהם אלא ע"י פלפול ההלכה,

אבל מודה הרא"ש דבימיהם שהיתה התורה בעל פה היו סדורים להם טעמים בדרך קצרה ג"כ, וכמ"ש לעיל בשם רש"י, וכדמוכח להדיא בעירובין דף נ"ד ע"ב שחייב להראות לו פנים כו', וכדפרש"י שם לתת לו טעם כו', וא"כ כמו שקבלו המשניות וברייתות איש מפי איש כך קבלו הטעמים על כל הלכה והלכה. והיינו בלי פלפול כדמוכח מדאמרינן בנדרים דף ל"ח דהפלפול לא ניתן רק למשה ולזרעו. ומשום הכי נמי גם בימיהם לא היו זהירים לזכור בעל פה רק ההלכות בטעמיהן ולא הפלפול, שלא היו חוזרים עליו כל כך, כדאשכחן ברב ששת ורב יהודה דכל תלתין יומין מהדרי תלמודייהו, ואילו רב אשי גמר תלמודו פעם אחת לשלשים שנה במהדורא קמא וכן במהדורא בתרא, כדפירש רשב"ם בב"ב דף קנ"ז, והיינו משום רוב עיון ופלפול. ומשום הכי נמי נשכח כל פלפול התנאים והאמוראים הראשונים, ולא הובא ממנו בתלמוד כי אם מעט מזעיר, כדאשכחן בפ"ב דשבת ברשב"י דעל כל קושיא דרבי פנחס בן יאיר מהדר ליה כ"ד פירוקי, ולא נמצא כזה בכולי תלמוד[א], וריש לקיש הוה פריך כ"ד קושיות על כל מימרא דר' יוחנן ולא אשכחן בכל התלמוד כ"ד קושיות אמרימרא דר' יוחנן כי אם ז' וח' לכל היותר, והשאר נשכחו, משום שאין חיוב לחזור עליהן מאחר שלא ניתן הפלפול רק למשה. ומשום הכי נמי לא יתאחר מלישא אשה בשבילו לפ"ד רש"י שהתלמוד נחלק לב' חלקים ולפ"ד הרמב"ם הטעם משום שהוא דבר שאין לו קץ כמ"ש ויפנה כל ימיו לתלמוד כו' וכמ"ש לעיל.

(64) **הר"ן שם** פלפולא בעלמא - נתן לו למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל.

***